

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนรู้ เรื่องบทร้อยกรองชวนคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอนตามหลักพหุสุต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
  - 1.1 คุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
  - 1.2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
  - 1.3 การวัดและประเมินการเรียนรู้
  - 1.4 เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน
2. บทร้อยกรอง
  - 2.1 ความหมายของบทร้อยกรอง
  - 2.2 ประเภทของบทร้อยกรองไทย
  - 2.3 ลักษณะบังคับของบทร้อยกรองไทย
    - 2.3.1 ลักษณะบังคับ 9 ประการ ในการแต่งร้อยกรอง
    - 2.3.2 ข้อบังคับของบทร้อยกรองไทยประเภทต่าง ๆ
3. วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ
  - 3.1 ความหมายของ สุ จิ ปุ ลิ
  - 3.2 ความสำคัญของ สุ จิ ปุ ลิ
  - 3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการนำหัวใจนักปราชญ์ สุ จิ ปุ ลิ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
  - 3.4 เทคนิคการสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ
  - 3.5 โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบ สุ จิ ปุ ลิ
  - 3.6 ขั้นตอนวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ
4. วิธีสอนตามหลักพหุสุต
  - 4.1 ความหมายของพหุสุต
  - 4.2 องค์ประกอบของพหุสุต
  - 4.3 คุณประโยชน์ของการเรียนการสอนตามหลักพหุสุต
  - 4.4 การเรียนการสอนภาษาไทยตามหลักพหุสุต
  - 4.5 โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักพหุสุต

5. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์
  - 5.1 ความหมายของการคิดวิเคราะห์
  - 5.2 องค์ประกอบที่สำคัญของการคิดวิเคราะห์
  - 5.3 กระบวนการคิดวิเคราะห์
  - 5.4 เทคนิคการคิดวิเคราะห์
  - 5.5 ลักษณะของการคิดวิเคราะห์
  - 5.6 ประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์
  - 5.7 การวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์
6. เจตคติต่อการเรียน ภาษาไทย
  - 6.1 ความหมายของเจตคติต่อการเรียน
  - 6.2 องค์ประกอบของเจตคติ
  - 6.3 ลักษณะของเจตคติ
  - 6.4 การวัดเจตคติ
  - 6.5 การเกิดเจตคติ
  - 6.6 เจตคติกับการเรียนรู้
  - 6.7 ทฤษฎีเจตคติ
  - 6.8 ประโยชน์ของเจตคติ
  - 6.9 หลักการวัดเจตคติ
  - 6.10 วิธีวัดเจตคติ
  - 6.11 แบบวัดเจตคติ (Attitude test)
  - 6.12 การพัฒนาเจตคติต่อการเรียน
  - 6.13 การวัดเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยภายในประเทศ
  - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อใช้เป็นกรอบในการวางแผนจัดการเรียนการสอนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
 ห้องสมุดงานวิจัย
 วันที่.....1.3.พ.ย. 2555..... 13
 เลขทะเบียน.....247191.....
 เลขเรียกหนังสือ.....

1. คุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

1.1 อ่านออกเสียงร้อยแก้วร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง เข้าใจ ดีความ แปลความ และขยายความเรื่องที่อ่าน วิเคราะห์ วิจรณ์เรื่องที่อ่าน แสดงความคิดเห็นโต้แย้งและเสนอความคิดใหม่จากการอ่านอย่างมีเหตุผล คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน เขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด บันทึกย่อความ และเขียนรายงานจากเรื่องที่อ่าน สังเคราะห์ ประเมินค่า และนำความรู้ ความคิดจากการอ่านมาพัฒนาตน พัฒนาการเรียน และพัฒนาความรู้ทางอาชีพ และนำความรู้ ความคิดไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่าน

1.2 เขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้ภาษาได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ย่อความ จากสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลาย เรียงความแสดงแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้โวหารต่าง ๆ เขียนบันทึกรายงานการศึกษาค้นคว้า ตามหลักการเขียนทางวิชาการ รวมทั้งประเมินงานเขียนของผู้อื่นและนำมาพัฒนางานเขียนของตนเอง

1.3 ตั้งคำถามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู มีวิจรณ์ญาณในการเลือกเรื่องที่ฟังและดู วิเคราะห์วัตถุประสงค์ แนวคิด การใช้ภาษา ความน่าเชื่อถือของเรื่องที่ฟังและดู ประเมินสิ่งที่ฟังและดู และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีทักษะการพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้ภาษาที่ถูกต้อง พูดแสดงทรรศนะโต้แย้ง โน้มน้าวและเสนอแนวคิดใหม่ อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

1.4 เข้าใจธรรมชาติของภาษา อิทธิพลของภาษา และลักษณะของภาษาไทย ใช้คำและกลุ่มคำสร้างประโยคได้ตรงตามวัตถุประสงค์ แต่งคำประพันธ์ประเภทกาพย์ โคลง ร่าย และฉันท์ ใช้ภาษาได้เหมาะสมตามกาลเทศะ และใช้คำราชาศัพท์และคำสุภาพได้อย่างถูกต้องวิเคราะห์หลักการสร้างคำในภาษาไทย อิทธิพลของภาษาถิ่นและภาษาต่างประเทศในภาษาไทยและเข้าใจภาษาถิ่น วิเคราะห์และประเมินการใช้ภาษาจากสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2. ตัวชีวิตและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

ตาราง 1 ตัวชีวิตและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1

ชั้น	ตัวชีวิต	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.4-6	1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้อย่างถูกต้อง ไพเราะและเหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน	การอ่านออกเสียง ประกอบด้วย - บทร้อยแก้วประเภทต่าง ๆ เช่น บทความ นวนิยาย และความเรียง

ตาราง 1 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.4-6		- บทร้อยกรอง เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย และลิลิต
	2. ตีความ แปลความ และขยายความเรื่อง ที่อ่าน	อ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น - ข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ
	3. วิเคราะห์ และวิจารณ์ เรื่องที่อ่าน ในทุก ๆ ด้าน อย่างมีเหตุผล	อิเล็กทรอนิกส์และแหล่งเรียนรู้ ต่าง ๆ ในชุมชน
	4. คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านและ ประเมินค่าเพื่อนำความรู้ ความคิดไปใช้ ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต	- บทความ - นิทาน - เรื่องสั้น
	5. วิเคราะห์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น โต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเสนอ ความคิดใหม่อย่างมีเหตุผล	- นวนิยาย - วรรณกรรมพื้นบ้าน - วรรณคดีในบทเรียน
	6. ตอบคำถามจากการอ่านงานเขียน ประเภทต่าง ๆ ภายในเวลาที่กำหนด	- บทโฆษณา - บันเทิงคดี
	7. อ่านเรื่องต่าง ๆ แล้วเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด บันทึกย่อความ และรายงาน	- สารคดี - ปาฐกถา
	8. สังเคราะห์ความรู้จากการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มาพัฒนาตน พัฒนาการเรียน และ พัฒนาความรู้	- พระบรมราชาบาท - เทศนา - คำบรรยาย - คำสอน - บทร้อยกรองร่วมสมัย - บทอาเศียรวาท คำขวัญ
	9. มีมารยาทในการอ่าน	- มารยาทในการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการอ่านเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงาน การศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

ตาราง 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.4-6	<ol style="list-style-type: none"> เขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ภาษาเรียบเรียงถูกต้อง มีข้อมูลและสาระสำคัญชัดเจน เขียนเรียงความ เขียนย่อความจากสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาหลากหลาย ผลิตงานเขียนของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ ประเมินงานเขียนของผู้อื่นแล้วนำมาพัฒนางานเขียนของตนเอง เขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าเรื่องที่สนใจตามหลักการเขียนเชิงวิชาการ และใช้ข้อมูลสารสนเทศอ้างอิงอย่างถูกต้อง บันทึกการศึกษาค้นคว้าเพื่อนำไปพัฒนางานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีมารยาทในการเขียน 	<p>การเขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - อธิบาย, บรรยาย, พรรณนา - แสดงทรรศนะ, โต้แย้ง - โน้มน้าว, เชิญชวน - ประกาศ, จดหมายกิจธุระ - โครงการและรายงานการดำเนินโครงการ - รายงานการประชุม - การออกแบบรายการต่าง ๆ - การเขียนเรียงความ <p>เขียนย่อความจากสื่อต่าง ๆ เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - กวีนิพนธ์ และวรรณคดี - เรื่องสั้น สารคดี นวนิยาย บทความทางวิชาการ และวรรณกรรมพื้นบ้าน <p>การเขียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - สารคดี - บันทึงคลี <p>การประเมินคุณค่างานเขียนในด้านต่าง ๆ เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - แนวคิดของผู้เขียน - การใช้ถ้อยคำ - การเรียบเรียง - สำนวนโวหาร / กลวิธีในการเขียน <ul style="list-style-type: none"> - การเขียนรายงานเชิงวิชาการ - การเขียนอ้างอิงข้อมูลสารสนเทศ <ul style="list-style-type: none"> - การเขียนบันทึกความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย - มารยาทในการเขียน

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

ตาราง 3 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด มาตรฐาน ท 3.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.4-6	<ol style="list-style-type: none"> 1. สรุปแนวคิดและแสดงความคิดเห็นจาก เรื่องที่ฟังและดู 2. วิเคราะห์แนวคิด การใช้ภาษา และ ความน่าเชื่อถือ จากเรื่องที่ฟังและดู อย่างมีเหตุผล 3. ประเมินเรื่องที่ฟังและดูแล้วกำหนด แนวทางนำไปประยุกต์ใช้ในการ ดำเนินชีวิต 4. มีวิจารณญาณในการเลือกเรื่องที่ฟัง และดู 5. พูดในโอกาสต่าง ๆ พูดแสดงทรรศนะ ได้แย้ง โน้มน้าวใจ และเสนอแนวคิด ใหม่ด้วยภาษาถูกต้อง เหมาะสม 6. มีมารยาทในการฟัง การดู และการพูด 	<ul style="list-style-type: none"> - การพูดสรุปแนวคิดและการแสดง ความคิดจากเรื่องที่ฟังและดู - การวิเคราะห์แนวคิด การใช้ภาษา และความน่าเชื่อถือจากเรื่องที่ฟัง และดู - เลือกเรื่องที่ฟังและดูอย่างมี วิจารณญาณ - การประเมินเรื่องที่ฟังและดูเพื่อ กำหนดแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ พูดในโอกาสต่าง ๆ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - การพูดต่อที่ประชุม - การพูดอภิปราย - การพูดแสดงทรรศนะ - การพูดโน้มน้าวใจ มารยาทในการฟัง การดู และการพูด

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลง ของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

ตาราง 4 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา มาตรฐาน ท 4.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.4-6	1. อธิบายธรรมชาติของภาษา พลังของภาษาและลักษณะของภาษา	ธรรมชาติของภาษา พลังของภาษา ลักษณะของภาษา - เสียงในภาษา - ส่วนประกอบของภาษา - องค์ประกอบของพยางค์และคำ
	2. ใช้คำและกลุ่มคำสร้างประโยคตรงตามวัตถุประสงค์	การใช้คำและกลุ่มคำสร้างประโยค - คำและสำนวน - การร้อยเรียงประโยค - การเพิ่มคำ - การใช้คำ - การเขียนสะกดคำ
	3. ใช้ภาษาเหมาะสมแก่โอกาสกาลเทศะ และบุคคล รวมทั้งคำราชาศัพท์อย่างเหมาะสม	ระดับของภาษา คำราชาศัพท์
	4. แต่งบทร้อยกรอง	กาพย์ โคลง ร่าย และฉันท์
	5. วิเคราะห์อิทธิพลของภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น	อิทธิพลของภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น
	6. อธิบายและวิเคราะห์หลักการสร้างคำในภาษาไทย	หลักการสร้างคำในภาษาไทย
	7. วิเคราะห์และประเมินการใช้ภาษาจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์	การประเมินการใช้ภาษาจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตาราง 5 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.4-6	1. วิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมตามหลักการวิจารณ์เบื้องต้น	<p>หลักการวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมเบื้องต้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - จุดมุ่งหมายการแต่งวรรณคดีและวรรณกรรม - การพิจารณารูปแบบของวรรณคดีและวรรณกรรม - การพิจารณาเนื้อหาและกลวิธีในวรรณคดีและวรรณกรรม <ul style="list-style-type: none"> - การวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรม
ม.4-6	1. วิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมตามหลักการวิจารณ์เบื้องต้น	<p>หลักการวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมเบื้องต้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - จุดมุ่งหมายการแต่งวรรณคดีและวรรณกรรม - การพิจารณารูปแบบของวรรณคดีและวรรณกรรม - การพิจารณาเนื้อหาและกลวิธีในวรรณคดีและวรรณกรรม - การวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรม
	2. วิเคราะห์ลักษณะเด่นของวรรณคดีเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของสังคมในอดีต	การวิเคราะห์ลักษณะเด่นของวรรณคดีและวรรณกรรมเกี่ยวกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของสังคมในอดีต
	3. วิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้านวรรณศิลป์ของวรรณคดีและวรรณกรรมในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ	<p>การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ด้านวรรณศิลป์ - ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ตาราง 5 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	4. สังเคราะห์ข้อคิดจากวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง	การสังเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรม
	5. รวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านและอธิบายภูมิปัญญาทางภาษา	วรรณกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึง - ภาษากับวัฒนธรรม - ภาษาถิ่น
	6. ท่องจำและบอกคุณค่าบทอาขยานตามที่กำหนด และบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจและนำไปใช้อ้างอิง	บทอาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณค่า - บทอาขยานตามที่กำหนด - บทร้อยกรองตามความสนใจ

สรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้นำหน่วยการเรียนรู้เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิด มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งตรงกับสาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน ตามตัวชี้วัดดังนี้

1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้อย่างถูกต้อง ไพเราะและเหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน
2. ตีความ แปลความ และขยายความเรื่องที่อ่าน
3. วิเคราะห์ และวิจารณ์ เรื่องที่อ่านในทุก ๆ ด้าน อย่างมีเหตุผล
4. คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านและประเมินค่าเพื่อนำความรู้ ความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต
5. วิเคราะห์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเสนอความคิดใหม่อย่างมีเหตุผล
6. ตอบคำถามจากการอ่านงานเขียนประเภทต่าง ๆ ภายในเวลาที่กำหนด
7. อ่านเรื่องต่าง ๆ แล้วเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด บันทึกย่อความ และรายงานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายในการประเมินผลการเรียนรู้ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับ

สถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ซึ่งแบ่งขั้นตอนการวัดผลประเมินผลออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1. การประเมินระดับชั้นเรียน

เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติสม่ำเสมอในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การซักถาม การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การประเมินชิ้นงาน/ภาระงานแฟ้มสะสมผลงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเอง หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน

2. การประเมินระดับสถานศึกษา

เป็นการตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และเป็นการประเมินเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีสิ่งที่ต้องการพัฒนาในด้านใด รวมทั้งความสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษา เปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา ผลการประเมินระดับสถานศึกษา จะเป็นข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา และการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา

เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เป็นมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ

เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน

1. การตัดสิน การให้ระดับ และรายงานผลการเรียน

1.1 การตัดสินผลการเรียน

ในการตัดสินผลเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก และต้องเก็บข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อมเสริมผู้เรียนให้พัฒนาจนเต็มศักยภาพ

ระดับมัธยมศึกษา

1. ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น

2. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3. ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา

4. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.2 การให้ระดับผลการเรียน

ระดับมัธยมศึกษา

ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา ให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียนเป็น 8 ระดับ

การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้มีระดับผลการประเมิน ดีเยี่ยม ดี ผ่าน และไม่ผ่าน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรม และผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

1.3 การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครอง และผู้เรียนทราบ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมิน และจัดทำเอกสารรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การรายงานผลการเรียนสามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของผู้เรียนที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

2. เกณฑ์การจบการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเกณฑ์กลางสำหรับการจบการศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐาน และเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต รายวิชาพื้นฐาน 38 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.2 ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 38 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 38 หน่วยกิต

2.1.3 ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.1.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด (กรมวิชาการ, 2551, หน้า 28 – 32)

สรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ออกเป็น 4 ระดับคือ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ และกำหนดเกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไว้ว่า นักเรียนจะต้องผ่านการเรียนรายวิชาพื้นฐานไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 38 หน่วยกิตและผ่านเกณฑ์การประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และผ่านเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนด

บทร้อยกรอง

1. ความหมายของบทร้อยกรอง

ได้มีผู้ให้ความหมายของบทร้อยกรองไว้หลายท่านดังนี้

นิมโนล หาญทงค์ (2539, หน้า 12) ให้ความหมายของบทร้อยกรองไว้ว่า บทร้อยกรองหมายถึง คำประพันธ์ ประเภทกาพย์ กลอน โคลง ฉันท์ และร่าย ซึ่งมีข้อกำหนดทางฉันทลักษณ์ อันประกอบด้วยคณะ หรือ จำนวนคำ จำนวนพยางค์ จังหวะสัมผัสต่างๆ ซึ่งเป็นแบบแผนตามฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ประเภทนั้นๆ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 688) ให้ความหมายของ ร้อยกรอง ไว้ว่า คือ ก. สอดผูกให้ติดต่อกัน, ร้อย ถัก และเย็บงานประเภทประณีตศิลป์ เช่น ดอกไม้ให้เป็นรูปต่างๆ เช่น ร้อยกรองชายคลุมไตร ร้อยกรองสไบ ; ตรวจชำระให้ถูกต้อง, สั่งคายนา, ในคำว่าร้อยกรองพระธรรมวินัย ; แต่งหนังสือดีให้มีความไพเราะ, เรียบเรียงถ้อยคำ

ให้เป็นระเบียบตามบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์ น. คำประพันธ์, ถ้อยคำที่เรียบเรียงให้เป็นระเบียบตามบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์

มิ่งขวัญ กิตติวรรณกร (2545, หน้า 3) ให้ความหมายของ บทร้อยกรอง หรือ คำประพันธ์ไทย ไว้ว่า หมายถึงถ้อยคำที่เรียบเรียงตามฉันทลักษณ์ ของบทร้อยกรองประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันไป เป็นการเรียงร้อยถ้อยคำ ให้เกิดความไพเราะงดงามเหมาะสมด้วยเสียง คำสัมผัส และความหมายที่ลึกซึ้งกินใจ มีการกลั่นกรองเลือกสรรถ้อยคำอย่างสละสลวยให้ภาพพจน์ ชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการคล้อยตาม ร้อยกรองจึงนับเป็นงานเขียนที่มีความประณีตเป็นพิเศษ แสดงให้เห็นถึงศิลปะของการใช้ภาษาในแง่วรรณศิลป์ และเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความงามของภาษาไทยที่น่าภาคภูมิใจ

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และคนอื่นๆ (2547, หน้า 67) ให้ความหมายของบทร้อยกรองไว้ว่า บทร้อยกรองหมายถึง คำประพันธ์ที่เรียบเรียงขึ้น โดยมีข้อบังคับ จำกัดคำ และวรรคตอนให้รับสัมผัสกันไพเราะ ตามกฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้ในฉันทลักษณ์ คำประพันธ์ประเภทร้อยกรองมักมีคำเรียกที่แตกต่างกันไปหลายอย่าง เช่น กาพย์กลอน กวีฉันทะ บทกวี หรือกวีนิพนธ์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า บทร้อยกรองหมายถึง การผูกร้อยถ้อยคำ หรือการเรียบเรียงคำเพื่อให้เกิดความไพเราะงดงาม ลงตัว เหมาะแก่ในด้านของจำนวนคำ และเสียงสัมผัส มองเห็นภาพลักษณ์ เกิดความงามในด้านวรรณศิลป์ มีฉันทลักษณ์บังคับตามแบบฉบับของคำประพันธ์ประเภทนั้น ๆ

2. ประเภทของบทร้อยกรอง

บทร้อยกรองหรือคำประพันธ์ไทย แบ่งออกเป็น 5 ชนิด คือ

1. กลอน เป็นคำประพันธ์ที่นิยมแต่งกันแพร่หลายมากกว่าคำประพันธ์ ชนิดอื่นๆ เพราะใช้ถ้อยคำเรียบเรียงให้เข้าสัมผัสกันตามลักษณะบัญญัติ ไม่มีบังคับ เอก โท ครุ ลหุ กลอนมีหลายชนิด เช่น

- 1.1 กลอนสุภาพ ได้แก่ กลอนสี่ กลอนหก กลอนเจ็ด กลอนแปด กลอนเก้า
- 1.2 กลอนลำนำ ได้แก่ กลอนบทละคร กลอนเสภา กลอนดอกสร้อย กลอนสักวา
- 1.3 กลอนตลาด ได้แก่ กลอนนิราศ กลอนนิทาน กลอนเพลงยาว
- 1.4 กลอนเพลงปฏิพากย์ ได้แก่ เพลงฉ่อย เพลงเรือ เพลงอีแซว เพลงปรบไก่

เพลงแห่นาค เพลงเกี่ยวข้าว เพลงพวงมาลัย เพลงอีแซว ลิเก ลำตัด ฯลฯ

2. โคลง เป็นคำประพันธ์โบราณของไทย นิยมแต่งกันแพร่หลาย ตั้งแต่ โบราณจนถึงปัจจุบัน เป็นคำประพันธ์ที่มีกำหนดบังคับคำเอก คำโท และสัมผัสบังคับ มี 3 ชนิด คือ โคลงสุภาพ โคลงตัน และโคลงโบราณ

3. ร่าย หรือ คำร่าย เป็นคำประพันธ์เก่าแก่ของไทย คู่กับคำโคลง ร่ายแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ร่ายโบราณ ร่ายสุภาพ ร่ายตัน และร่ายยาว

4. ฉันท์ เป็นคำประพันธ์ที่รับแบบอย่างมาจากบาลี สันสกฤต โดยคัดจากตำราฉันท์ชื่อ วุตโตทัย ไทยรับมาและดัดแปลงให้เหมาะสมกับลักษณะภาษาไทย ฉันท์ใน คัมภีร์วุตโตทัย มี 2 ชนิด คือ วรรณพฤติ และมาตราพฤติ แต่ที่ไทยนิยมแต่งส่วนมากจะเป็น ฉันท์วรรณพฤติ ฉันท์ที่นิยมแต่งในภาษาไทย มีเพียง 6 ชนิด เท่านั้น คือ อินทรวีเชียรฉันท์ ไตรภูกฉันท์ วสันตติลกฉันท์ มาลีฉันท์ สัททูลวิกิพิตฉันท์ และสัทธราฉันท์

5. กาพย์ เป็นคำประพันธ์ที่เราปรับปรุงขึ้นจากแบบแผนของบาลี สันสกฤต แต่เพิ่มการสัมผัสแบบไทย แบ่งย่อยได้หลายชนิดแต่ที่นิยมแต่งกันแพร่หลายเพียง บางชนิดคือ กาพย์ยานี กาพย์ฉับ และกาพย์สุรางคนางค์

นอกจากคำประพันธ์หลักทั้ง 5 ข้างต้นแล้ว ยังมีคำประพันธ์ประเภทรวม คำประพันธ์หลายอย่าง คือ

1. ลิลิต คือคำประพันธ์ที่แต่งด้วยร้อยปกับโคลง
2. กาพย์ห่อโคลง คือคำประพันธ์ที่ประกอบด้วยโคลงและกาพย์ คือ แต่ง โคลงสี่สุภาพ 1 บท แล้วแต่งกาพย์ยานี 11 ต่ออีก 1 บท เลียนกัน
3. กาพย์ห่อโคลงเห่เรือ (กาพย์เห่เรือ) เป็นการแต่งโคลงสี่สุภาพนำเรื่อง 1 บท แล้วขยายความด้วยกาพย์ยานี 11 กี่บทก็ได้จนกว่าจะจบเรื่อง
4. กล เป็นคำประพันธ์ที่บัญญัติลักษณะบังคับเพิ่มเติมให้พิเศษกว่า ลักษณะบังคับเดิมที่มีอยู่ หรือยกย้ายวิธีร้อยกรองโดยการเรียงรูปคำให้พลิกแพลง ผิดแผกไป กว่าปกติ

3. ลักษณะบังคับของบทร้อยกรอง

มิ่งขวัญ กิตติวรรณกร (2545, หน้า 39) กล่าวว่า คำประพันธ์ไทยโดยทั่วไป จะแบ่งลักษณะบังคับ หรือข้อบังคับเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 ลักษณะบังคับทั่วไป หมายถึง ลักษณะที่บทร้อยกรองทุกชนิดต้องมีได้แก่ คณะ และ สัมผัส

3.2 ลักษณะบังคับเฉพาะชนิด หมายถึง ลักษณะบังคับพิเศษ จำแนกตามชนิดของบทร้อยกรอง ได้แก่ คำขึ้นต้น คำเอก คำโท คำเป็น คำตาย คำครุ คำลหุ คำสร้อย เป็นต้น

4. ลักษณะบังคับ 9 ประการ ในการแต่งร้อยกรอง

นิมมวล หาญทนต์ (2539, หน้า 33-38) กล่าวว่าไว้ว่าลักษณะบังคับของบทร้อยกรอง หรือเรียกอีกอย่างว่าฉันทลักษณ์ โดยทั่วไปบทร้อยกรองของไทยจะมีฉันทลักษณ์ 9 ประการ คือ

1. คณะ คือข้อ กำหนดว่าร้อยกรองชนิดนั้น จะมีจำนวนบท จำนวนบาท จำนวนวรรค และจำนวนคำเท่าใด กล่าวคือ

1.1 บท คือ คำประพันธ์ร้อยกรองตอนหนึ่งๆ จะสั้นยาวแล้วแต่ชนิดของคำประพันธ์นั้นๆ

1.2 บาท คือ ส่วนย่อยของบท มีตั้งแต่ 1 บาท จนถึง 4 บาท

1.3 วรรค เป็น ส่วนย่อยของบาท 1 บาท มีตั้งแต่ 1 – 2 วรรค

1.4 คำ หมายถึง เสียงที่เปล่งครั้งหนึ่งจะมีความหมายหรือไม่มีก็ได้ ซึ่งในหลักฉันทลักษณ์ จะนับเป็น 1 คำ และมีจำนวนมากน้อยแล้วแต่ชนิดของฉันทลักษณ์นั้นๆ

2. สัมผัส มาจากภาษาบาลีว่า สม.ผัสส แปลว่า การถูกต้องที่ทำให้เกิดความรู้สึก การกระทบกัน การต้องการการคล้องจองแห่งคำประพันธ์ สัมผัสหรือคำคล้องจองเป็นหัวใจของร้อยกรองไทย เพราะคนไทยมีนิสัยเป็นนักกลอนมาแต่โบราณ สัมผัส มี 4 ชนิด คือ

2.1 สัมผัสสระ คือ คำที่มีเสียงคล้องจองกันด้วยเสียงสระเดียวกัน ถ้าเป็นคำที่มีตัวสะกดก็ต้องใช้ตัวสะกดในมาตราเดียวกัน เช่น กะ - ปะ นา - คำ วัน - จันท์ พรรณ - นันท์ นัง - ฟัง เปรียง - เรียง หาญ - มาร วิหค - ฟก สุนัข - พยัคฆ์ โอกาส - อาจ สถาป - ลาก เป็นต้น

2.2 สัมผัสอักษร หรือ สัมผัสพยัญชนะ คือ คำที่มีเสียงคล้องจองกันด้วยเสียง พยัญชนะต้น ตัวเดียวกันหรือพยัญชนะที่มีเสียงสูงต่ำเข้าคู่กัน เช่น มา - มี -ไม้ - มาก - มาย คีตก - ไชร์ - เต็ก - ศอก - ทราบ - ทรง เติ่น - ดั้น - ดั้น - ตุ่ม - เดอ - ดุล - ดาย - โดด เป็นต้น

2.3 สัมผัสนอก หรือสัมผัสบังคับ คือ คำคล้องจองที่อยู่นอกวรรคหรือต่างวรรค หรือต่างบท เพื่อดึงสัมผัสให้คล้องจองต่อเนื่องกัน เป็นสัมผัสบังคับของคำประพันธ์ทุกประเภท ไม่มีไม่ได้ และสัมผัสนอกนี้ต้องเป็นสัมผัสสระเท่านั้น

2.4 สัมผัสใน คือ คำคล้องจองที่อยู่ในวรรคเดียวกัน จะเป็นการคล้องจองด้วยเสียงสัมผัสสระ หรือเสียงสัมผัสอักษรก็ได้แล้วแต่ความถนัด ความเหมาะสม หรือความพอใจของผู้ประพันธ์ สัมผัสในไม่ใช่สัมผัสบังคับ จะมีหรือไม่มีก็ได้ แต่ถ้ามีจะเป็นการเพิ่มความไพเราะมากขึ้น

3. คำครุ – คำลหุ คือ คำที่บังคับใช้ในคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ เท่านั้น โดยกำหนด เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ แทนคำครุ และ แทนคำลหุ ซึ่งมีหลักสังเกตดังนี้

3.1 คำครุ คือคำที่มีเสียงหนัก ได้แก่

3.1.1 คำทุกคำที่ประสมด้วยสระเสียงยาว ในมาตราแม่ ก.กา เช่น มา เก ดี ดู สา ฯลฯ

3.1.2 คำทุกคำที่ประสมด้วย สระอำ ไอ โอ เออ เช่น ไป ได ข่า เนอ ฯลฯ

3.2 คำลหุ คือ คำที่มีเสียงเบา ได้แก่

3.2.1 คำทุกคำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้น ในมาตราแม่ ก.กา เช่น จะ ดี เอ๊ะ เผียะ เกกะ ะยะ มตะ สมตะ ฯลฯ

3.2.2 คำที่ใช้พยัญชนะตัวเดียว เช่น กิ บั ธ ณ เป็นต้น

คำครุคำลหุ คือ คำที่บังคับใช้ในคำประพันธ์ประเภทฉันทน์ เท่านั้น โดยกำหนด เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ แทนคำครุ และ แทนคำลหุ

4. คำเอก – คำโท คือ คำที่บังคับให้มีรูปวรรณยุกต์เอกและโทในคำโดยไม่คำนึงถึงเสียงวรรณยุกต์ในคำนั้นๆ ซึ่งเป็นคำที่บังคับใช้ในคำประพันธ์ประเภท โคลง และร่าย มีวิธี สังเกต ดังนี้

4.1 คำเอก ได้แก่

4.1.1 คำที่ใช้รูปวรรณยุกต์เอกทั้งหมด ไม่ว่าจะใช้อักษรใดเป็นพยัญชนะต้นก็ตาม เช่น นำ แข่ง นั้ง เอ๋ย แก่ อร่าม แจ่ม ว้าว กว้า ฯลฯ

4.1.2 คำที่เป็นคำตายทั้งหมด ไม่ว่าจะมียเสียงวรรณยุกต์ใดก็ตาม เช่น ตก หนัก แบบ เกิด คลาด ฯลฯ

4.1.3 คำที่ปกติใช้วรรณยุกต์โท แต่มาเปลี่ยนใช้วรรณยุกต์เอก ด้วยหาคำที่ต้องการไม่ได้ที่เรียกว่า "เอกโทษ" เช่น ให้ - ไซ้ เข้า - เค้า ถั่ว - ฐู่ ฯลฯ

4.2 คำโท ได้แก่

4.1.1 คำที่ใช้รูปวรรณยุกต์โททั้งหมด ไม่ว่าจะใช้อักษรใดเป็นพยัญชนะต้นก็ตาม เช่น นำ รู้ ให้ เนื้อ กว้าน พลิว พริง ฯลฯ

4.1.2 คำที่ปกติใช้วรรณยุกต์เอก แต่มาเปลี่ยนใช้วรรณยุกต์โท ด้วยหาคำต้องการไม่ได้ที่ช่วย - ฉ่วย พี่ - พี่นี้ - หนี ฯลฯ เรียกว่า " โทโทษ " เช่น

5. คำเป็น – คำตาย

คำเป็นคำตาย คือ คำที่บังคับใช้ใน คำประพันธ์ประเภท โคลง และร่าย คำเป็นคำตาย มีวิธีสังเกต ดังนี้

5.1 คำเป็น ได้แก่ ในมาตราแม่ ก.กา เช่น มา เร ตี ดู सा ฯลฯ และ คำที่ประสมด้วยสระ อ่า ไอ ไอ เอา เช่น จำ ไล่ ไป เรา ฯลฯ

5.1.1 คำทุกคำที่มีตัวสะกดอยู่ในมาตราแม่ กง กน กม

5.1.2 คำทุกคำที่ประสมด้วยสระเสียงยาว เกย และ เกอว ไม่ว่าจะประสมด้วยสระเสียงสั้น หรือเสียงยาวก็ตาม เช่น กัน เคย รับ สั้ง ดิ่ง แมว ฯลฯ

5.2 คำตาย ได้แก่

5.2.1 คำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้น ในมาตราแม่ ก.กา เช่น จะ บี ดู เออะอะ เลอะเทอะ กระทะ กระบะ ฯลฯ

5.2.2 คำที่มีตัวสะกดอยู่ในมาตราแม่ กก กต กบ ไม่ว่าจะประสมด้วยสระเสียงสั้น หรือ เสียงยาวก็ตาม เช่น รัก หยิบ เก็บ เพชร เสรีจ คช คลาด ผลัก ฯลฯ

คำประพันธ์ประเภทโคลงและร่าย ซึ่งบังคับคำเอกและคำโท ในกรณีที่มา คำเอกไม่ได้จะใช้ คำตายแทน

6. เสียงวรรณยุกต์

วรรณยุกต์มี 4 รูป คือ

วรรณยุกต์ มี 5 เสียง คือ สามัญ เอก โท ตรี จัตวา

ข้อควรจำ คำทุกคำมีเสียงวรรณยุกต์ทั้งสิ้น ฉะนั้น การนำคำมาร้อยเรียงเป็นบท ร้อยกรอง จึงต้องคำนึงถึงเสียงวรรณยุกต์เป็นสำคัญ โดยเฉพาะบทร้อยกรองประเภทกลอนแปด เป็นบทร้อยกรองชนิดเดียวที่มีการบังคับเสียงท้ายวรรค ซึ่งคำสุดท้ายของกลอนแปดแต่ละวรรค นั้น มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับการใช้เสียงที่เป็นทั้งข้อห้าม และขออนุญาตดังต่อไปนี้

คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 ใช้ได้ทุกเสียง แต่ไม่นิยมเสียงสามัญ เนื่องจากเสียงสามัญ เป็นคำที่ออกเสียงเบา เรียบ

คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ใช้ได้เฉพาะเสียงโท จัตวา ห้ามใช้เสียงสามัญ และเสียงตรี

คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ใช้ได้เฉพาะเสียงสามัญ และเสียงตรี ห้ามใช้เสียงเอก โท จัตวา

คำสุดท้ายของวรรคที่ 4 ใช้ได้เฉพาะเสียงสามัญและเสียงตรี เช่นเดียวกับวรรคที่ 3

7. พยางค์

พยางค์ หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ จะมีความหมายหรือไม่ก็ได้ การนับพยางค์ขึ้นกับลักษณะบังคับของร้อยกรองแต่ละประเภท

8. คำนำ

คำนำ หมายถึง คำขึ้นต้นของร้อยกรองบางประเภท เช่น

กลอนสักวา ใช้ขึ้นต้นว่า สักวา

กลอนบทละคร ใช้ขึ้นต้นว่า เมื่อนั้น บัดนั้น ครานั้น

9. คำสร้อย

คำสร้อย เป็นคำที่ใช้ลงท้ายวรรค ท้ายบทหรือท้ายบาท เพื่อความไพเราะในการเอื้อนเสียง หรือเพิ่มข้อความให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น บางแห่งใช้ย้าความหมาย ใช้เป็นคำถาม ใช้เพื่อให้ครบจำนวนคำและความ คำสร้อยนี้ใช้เฉพาะโคลงกับร่าย มักจะเป็น คำเป็น เช่น เอย เหย นานา นอ รา กิติ ฟี เทอญ แส เป็นต้น

5. ลักษณะบังคับของบทร้อยกรองไทยแต่ละประเภท

ลักษณะบังคับ หรือ คณะของบทร้อยกรองไทยแต่ละประเภทว่ามีลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกันดังนี้

5.1 ลักษณะข้อบังคับของบทร้อยกรองประเภทกาพย์

ลักษณะข้อบังคับของบทร้อยกรองประเภทกาพย์ มีดังนี้

5.1.1 คณะ หมายถึงจำนวนที่กำหนดใน 1 บท ว่ามีกี่วรรค วรรคละกี่คำ ตัวเลขท้ายชื่อกาพย์บอกว่า ในหนึ่งบทนั้นมีจำนวนกี่คำ ยานี 11 หนึ่งบทมี 11 คำ ฉับ 16 บอกว่าในหนึ่งบทมี 16 คำ สุรางคนางค์ 28 หมายความว่า 1 บท มีจำนวน 28 คำ

5.1.2 เสียง หมายถึง ข้อบังคับของวรรณยุกต์ กาพย์แต่ละชนิดจะมีข้อบังคับวรรณยุกต์ แตกต่างกัน ซึ่งวรรณยุกต์บางเสียงทำให้กาพย์บางชนิดมีความไพเราะ หรือคำสุดท้ายของวรรคในกาพย์บางชนิด ควรหลีกเลี่ยงการใช้วรรณยุกต์บางเสียง

5.1.3 สัมผัส หมายถึง ข้อบังคับที่ใช้ในฉันทลักษณ์เพื่อให้เสียงรับกัน ประกอบด้วยสัมผัสใน และสัมผัสนอก ดังนี้

1) สัมผัสใน เป็นสัมผัสที่อยู่ภายในวรรค ช่วยให้บทร้อยกรองมีความไพเราะ ซึ่งคำประพันธ์ประเภทกาพย์จะไม่บังคับใช้สัมผัสใน

2) สัมผัสนอก เป็นสัมผัสนอกวรรคหรือสัมผัสระหว่างวรรค ตลอดจนสัมผัสระหว่างบท ซึ่งกาพย์แต่ละชนิดมีการบังคับที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในบทหนึ่ง คำท้ายวรรคจะส่งสัมผัสรับกับคำใดคำหนึ่งในวรรคต่อไป โดยบังคับให้ต้องใช้วรรณยุกต์รูปใด เสียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับกาพย์แต่ละชนิด

5.2 ลักษณะข้อบังคับของบทร้อยกรองประเภทกลอน

ลักษณะข้อบังคับของบทร้อยกรองประเภทกลอนแปด มีดังนี้

กลอน ทุกชนิด มีข้อบังคับทั่วไป 2 ประการ คือ คณะ และ สัมผัส ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะบังคับของกลอนสุภาพ นั่นเอง

5.2.1 คณะ กลอนหนึ่งบทมีสี่วรรค วรรคแรกเรียกวรรคสดับ วรรคที่ 2 เรียกวรรครับ วรรคที่ 3 เรียกวรรครอง และวรรคที่ 4 เรียกวรรคส่ง ตามลำดับ

กลอน 1 บท มี 2 บาท (สองคำกลอน) คือ บาทเอก และ บาทโทกลอน 1 วรรคมีจำนวนคำแตกต่างกันไปตามชนิดของกลอน เช่น กลอนหกแต่ละวรรค จะประกอบด้วย 6 คำ กลอนแปดแต่ละวรรคจะประกอบด้วย 8 คำ เป็นต้น

5.2.2 สัมผัส คือ คำคล้องจองกันซึ่งเป็นลักษณะบังคับสำคัญที่สุดในร้อยกรองทุกประเภท คำที่คล้องจองกันมี 4 ประเภท คือ สัมผัสสระ สัมผัสอักษร สัมผัสใน และสัมผัสนอก

สัมผัสนอก ของกลอนแปด มีกฎเกณฑ์บังคับไว้ดังนี้

1) คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 3 หรือคำที่ 5 ของวรรคที่ 2 (ในกรณีที่กลอนวรรคที่ 2 มี 8 คำ) และรับสัมผัสกับคำที่ 3 หรือคำที่ 6 (ในกรณีที่กลอนวรรคที่ 2 มี 9 คำ)

2) คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3

3) คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 สัมผัสกับคำที่ 3 หรือคำที่ 5 ของวรรคที่ 4 (ในกรณีที่กลอนวรรคที่ 4 มี 8 คำ) และรับสัมผัสกับคำที่ 3 หรือคำที่ 6 (ในกรณีที่กลอนวรรคที่ 4 มี 9 คำ)

สัมผัสใน หมายถึง คำสัมผัสหรือคำคล้องจองที่อยู่ในวรรคเดียวกัน และใช้ได้ทั้งสัมผัสสระ และสัมผัสพยัญชนะ

การใช้สัมผัสในของกลอนแปด ไม่มีกฎเกณฑ์บังคับตายตัว แต่ที่นิยมเขียนกัน เพื่อให้กลอนมีความไพเราะ สละสลวย และฟังรื่นหู

ถ้ากลอนวรรคใดมี 8 คำ นิยมสัมผัสใน ในตำแหน่งที่ 3 กับคำที่ 4 หรือคำที่ 5 และคำที่ 5 กับคำที่ 6 หรือ 7

ถ้ากลอนวรรคนั้นมี 9 คำ นิยมสัมผัสใน ในตำแหน่งคำที่ 3 กับคำที่ 4 หรือ 6 คำที่ 6 กับคำที่ 7 หรือ 8 หรือ 9 เพราะจังหวะการอ่านกลอนวรรคละ 8 คำนั้น จะทอดจังหวะการอ่านเป็น 3-2-3 แต่ถ้ากลอนวรรคนั้นมี 9 คำ จะทอดจังหวะการอ่านเป็น 3-3-3

การลงสัมผัสใน ในจังหวะดังกล่าวจะทำให้บทกลอนมีความไพเราะ น่าฟังยิ่งขึ้น

เช่น กลอนแปด 1 บท จะประกอบด้วยคำประพันธ์ 2 บาท หรือ 2 คำกลอน หรือ 4 วรรค วรรคแรกเรียก วรรคสดับ มี 8 คำ วรรคสองเรียก วรรครับ มี 8 คำ วรรคสามเรียก วรรครองมี 8 คำ วรรคสี่เรียก วรรคส่ง มี 8 คำ

5.3 ลักษณะข้อบังคับของบทร้อยกรองประเภทร่าย

ลักษณะข้อบังคับของบทร้อยกรองประเภทร่าย มีดังนี้

ด้วยเหตุที่ร่ายเป็นบทร้อยกรองเก่าแก่ของไทย จึงไม่มีข้อบังคับมากมายนัก ลักษณะบังคับโดยทั่วไป มีดังนี้

5.3.1 คณะ

ร่ายบทหนึ่งจะมีกี่วรรคก็ได้ แต่มีตั้งแต่ 5 วรรคขึ้นไป ส่วนตอนจบนั้น บางชนิดก็จบลงห้วนๆ บางชนิดก็มีข้อบังคับ ส่วนคำในวรรคหนึ่งๆ นั้น โดยมากกำหนด 5 คำ แต่บางชนิดน้อยกว่าหรือมากกว่าก็ได้

5.3.2 สัมผัส

สัมผัสที่เป็นพื้นของร่ายนั้น คือ มีสัมผัสส่งท้ายวรรค และมีสัมผัสรับเชื่อมต้นวรรคหน้าต่อไป เช่นนี้จนจบ และสัมผัสส่งสัมผัสรับที่เชื่อมกับวรรคหน้าต่อๆ กันไปนี้ จะต้องเกี่ยวกับเสียงวรรณยุกต์ด้วย คือ ต้องส่งและรับคำชนิดเดียวกัน เช่น ส่งคำเป็นก็ต้องรับคำเป็น ส่งคำเอกก็รับคำเอก เป็นต้น

เช่น ร่ายสุภาพ 1 บท จะมี 5 วรรค ขึ้นไป และแต่ละวรรค จะมี 5 คำ และจะจบด้วยโคลงสองสุภาพ ซึ่งก็แบ่งเป็นวรรค และมี 5 คำ เช่นกัน แต่อาจมี คำสร้อย ได้ 2 คำ ในท้ายวรรคจบของโคลงสองสุภาพ

5.4 ลักษณะบังคับของบทร้อยกรองประเภทฉันท์

ลักษณะบังคับของบทร้อยกรองประเภทฉันท์ มีดังนี้

รูปแบบ การกำหนดและวางรูปแบบของฉันท์ทุกฉันท์ จะมีส่วนคล้ายคลึงกัน คือจะประกอบไปด้วย บท บาท วรรค คำหรือพยางค์ และวางรูปแบบการเขียนในลักษณะคล้ายกันความแตกต่างจะอยู่ที่ลักษณะบังคับของฉันท์แต่ละอย่างที่ไม่เหมือนกัน

ลักษณะบังคับ ฉันท์มีลักษณะบังคับ 4 อย่าง คือ คณะ พยางค์ ครุหลุ และสัมผัส ซึ่งแต่ละฉันท์จะมีลักษณะบังคับแตกต่างกันไป คือ

5.4.1 คณะ หมายถึง ลักษณะการเรียงกันของกลุ่มคำ เช่น เสียงครุ หลุ เรียงกันกลุ่มละ ๓ เสียง จัดเป็น ๑ คณะ

5.4.2 พยางค์ คือ เสียงที่เปล่งออกมา ๑ ครั้ง ซึ่งพยางค์ในฉันทะนั้น แบ่งได้ ๒ ประเภทคือ พยางค์ที่มีเสียงหนัก เรียกว่า ครุ และพยางค์ที่มีเสียงเบา เรียกว่า ลหุ

5.4.3 ครุลหุ คือ พยางค์ที่ใช้ในการแต่งฉันท์ ซึ่งได้แก่ พยางค์ที่มีเสียงหนัก และพยางค์ที่มีเสียงเบา ซึ่งใช้บังคับในการแต่งฉันท์ มีลักษณะดังนี้

3.1 ครุ ได้แก่ พยางค์ที่มีเสียงหนัก ใช้ ~ เป็นสัญลักษณ์

3.2 ลหุ ได้แก่ พยางค์ที่มีเสียงเบา ใช้ ˘ เป็นสัญลักษณ์

5.4.4 สัมผัส ฉันท์มีการสัมผัส 3 ชนิด คือ

1) สัมผัสแบบกาพย์ คือ ไม่มีสัมผัสระหว่างวรรคที่ 3 กับวรรคที่ 4 ฉันท์ส่วนใหญ่จะส่งสัมผัสแบบนี้

2) สัมผัสแบบกลอนสังขลิก คือ ไม่มีสัมผัสระหว่างวรรคสุดท้ายของบทแรก กับวรรคที่ 2 ของบทต่อไป

3) สัมผัสแบบกลอนสุภาพ คือ มีการส่งสัมผัสทั้งระหว่างวรรคทุกวรรค และระหว่างบทด้วย

เช่น อินทรวีเชียรฉันท์ 11 1 บท จะประกอบด้วยคำประพันธ์

2 บาท แต่ละบาทจะมี 2 วรรค วรรคแรก 5 คำ วรรคหลัง 6 คำ

5.5 ลักษณะบังคับของบทร้อยกรองประเภทโคลง

ลักษณะบังคับของบทร้อยกรองประเภทโคลง มี 4 อย่าง ได้แก่ คณะ พยางค์ สัมผัส คำเอกคำโท คำเป็นคำตาย และคำสร้อย โคลงที่นิยมแต่งมากที่สุดคือ โคลงสี่สุภาพ

ลักษณะบังคับของโคลงสี่สุภาพ มีดังนี้

5.5.1 คณะ โคลงบทหนึ่ง มี 4 บาท

บาทที่ 1,2,3 มีบาทละ 2 วรรค และมีจำนวนคำเท่ากัน

บาทที่ 4 มีบาทละ 2 วรรค เช่นกัน แต่เพิ่มจำนวนคำในวรรคท้ายอีก 2 คำ

5.5.2 พยางค์และคำสร้อย คือ จำนวนพยางค์หรือคำในแต่ละบาท รวมแล้ว มี 30 คำ

คำสร้อย คือ คำที่แต่งเติมท้ายบาทของโคลงตามข้อบังคับ เพื่อให้ได้ใจความครบถ้าโคลงบาทใดได้ความครบแล้ว ก็ไม่ต้องเติมคำสร้อย

ตำแหน่งที่กำหนดให้เติมคำสร้อย คือ ท้ายบาทที่ 1 และท้ายบาทที่ 3 ซึ่งคำสร้อยต้องมีแห่งละ 2 คำเสมอ คำแรกเป็นคำสุภาพที่ต้องการเสริมความให้สมบูรณ์ ส่วนคำหลังมักลงท้ายด้วยคำต่อไปนี้ พ่อ แม่ พี่ รา เลย เอย นอ เนอ ฮา เฮย เป็นต้น

5.5.3 คำสัมผัส โคลงสี่สุภาพมีคำสัมผัสดังนี้คือ คำสุดท้ายในบาทแรกส่งสัมผัสไปยังคำที่ 5 ของบาทที่ 2 และ 3 คำสุดท้ายของบาทที่ 2 ส่งสัมผัสไปยังคำที่ 5 ของบาทที่ 4

5.5.4 คำเอกคำโท กำหนดในตำแหน่งที่พิมพ์ด้วยเครื่องหมาย เอก โท ใน

แผนผัง รวมมีคำเอก 7 แห่ง และคำโท 4 แห่ง นอกนั้นเป็นคำสุภาพธรรมดา ไม่จำเป็นต้องเป็นเอก โท จะเป็นเสียงวรรณยุกต์ใดก็ได้

ในการแต่งโคลงสี่สุภาพ บางครั้งไม่สามารถหาคำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก หรือรูปวรรณยุกต์โท มาใช้บังคับวรรณยุกต์ตามแผนผัง ผู้แต่งจำเป็นต้องใช้คำเอกโทษ หรือ โทโทษ คือ นำคำที่ต้องการใช้ไปเปลี่ยนให้เป็นรูปวรรณยุกต์เอก หรือโท แต่ถ้าไม่จำเป็นอย่างยิ่งแล้ว ก็ไม่ควรใช้ เพราะทำให้รูปคำเสีย และความหมายอาจเปลี่ยนไป เช่น ใช้คำว่า ข้า แทนคำว่า ฆ่า เป็นต้น

5.5.5 คำเป็นคำตาย คำตายใช้แทนวรรณยุกต์เอกได้ทุกแห่ง ที่บังคับเอก ไม่ว่าจะคำตายนั้น ๆ จะมีเสียงวรรณยุกต์ใด อาจเป็นคำตายเสียงเอก เช่น บาด จิต คำตายเสียงโท เช่น วาด ภาพ หรือคำตายเสียงตรีเช่น พบ รัก เป็นต้น

5.5.6 สัมผัสบาท ถ้าเขียนโคลงสี่สุภาพ ความยาวเกินกว่า 1 บท จะต้องสัมผัสสัทสัท โดยคำสุดท้ายของบาทที่ 4 บทต้น สัมผัสกับคำที่ 1 ,2, หรือ 3 ของบาทที่ 1 ในบทต่อไป

เช่น โคลงสี่สุภาพ 1 บท จะประกอบด้วยคำประพันธ์ 4 บาท แต่ละบาท จะมี 2 วรรค วรรคแรก 5 คำ วรรคหลัง 2 คำ ยกเว้นบาทที่ 4 วรรคหลัง มี 4 คำ ในบาทที่ 1 และ 3 อาจมีคำสร้อยได้ 2 คำ

วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ

1. ความหมายของ สุ จิ ปุ ลิ

นักการศึกษาได้นำหลักธรรมของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อแสดงพุทธพจน์ของพระองค์ไว้มากมาย และได้ให้ความหมายของ สุ จิ ปุ ลิ ไว้ดังนี้

ชลธิรา กลัดอยู่ และคณะ (2517) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการฟังว่า “สุ จิ ปุ ลิ เป็นหัวใจของการศึกษา ซึ่งยึดถือกันมาแต่โบราณว่า เป็นกระบวนการของการเรียนรู้ที่นักเรียนพึงปฏิบัติ สุ. ย่อมาจาก สุต แปลว่า ได้ยินแล้ว ได้ฟังแล้ว เป็นหัวใจสำคัญประการแรก การฟังจึงนับว่าเป็นการเสริมสร้างความรู้ได้อย่างกว้างขวางทางหนึ่ง นอกเหนือไปจากการอ่าน ทั้งการอ่านและการฟัง เป็นขบวนการที่เรารับเอาข้อมูลหรือความรู้เข้ามาภายในสมอง การอ่านรับเข้ามาทางตา ส่วนการฟังรับเข้ามาทางหู...”

การฟัง หมายถึงการที่มนุษย์ได้ยินเรื่องราวโดยผ่านประสาทสัมผัสทางหูอาจจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจก็ได้ ถ้าเรื่องราวที่ฟังเป็นเรื่องที่สื่อความหมายได้ และมนุษย์สามารถนำไปคิด หรือปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง กล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการฟังที่สมบูรณ์ และในทางตรงกันข้ามหากการฟังนี้มีลักษณะสับสนวุ่นวาย ขาดความหมายจากสื่อที่ส่งมาให้ ก็ไม่นับว่าเป็นการฟังที่สมบูรณ์ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการ “ได้ยิน” ผจงวาด พูลแก้ว (2547 หน้า 12)

พระภิกษุทันตธัมมานันทมหาเถระ (2543, หน้า 138 -139) กล่าวว่าบัณฑิตผู้มีความรอบรู้นั้น ต้องประกอบด้วยองค์คุณต้องดังต่อไปนี้คือ

สุ-จิ-ภา-วิ-ลิ-มฺตุโต น หิ โส ปณฺหิตโต ภเว

ธรรฺโต จ อิมे ธมฺเม ปุณฺณจฺนุทฺโรว โสภติ.

ผู้ที่ปราศจากการฟัง (คือศึกษาเล่าเรียน), การตรึกตรอง, การสอบถาม, การกล่าว (คือการสอน) การพิจารณาตัดสิน, การเขียน จะเป็นบัณฑิตไม่ได้เลย ส่วนผู้ที่ทรงจำองค์คุณทั้ง 6 ประการนี้ จึงจะเป็นบัณฑิตโดยแท้ ย่อมงดงามเหมือนพระจันทร์เพ็ญ ฉะนั้นอักษรย่อในคาถา มีความหมายเต็มว่า

สุ = สุต = การฟัง, การเรียน

จิ = จินฺตฺน = การตรึกนึกคิด

ปุ = ปุจฺจน = การสอบถาม

ภา = ภาสน = การกล่าวสอน

วิ = วิญฺจนฺน = การพิจารณาตัดสิน

ลิ = ลิขฺน = การเขียน, การบันทึก

นอกจากนี้ ท่านยังให้แง่คิดที่ต้องจดจำนำมาปฏิบัติไว้ว่า “มีความรู้ดีเพียงอย่างเดียวยังใช้ไม่ได้ ต้องปฏิบัติดีด้วย” คือ คนมีความรู้ดีแต่ปฏิบัติไม่ดี ก็จะได้รับยกย่องว่ารู้ดี แต่ถูกตำหนิว่าปฏิบัติไม่ดี ส่วนผู้ที่ความรู้ไม่ดี แต่ปฏิบัติดี ก็ย่อมถูกตำหนิว่าไม่มีความรู้ ผู้ที่ไม่มีความรู้และปฏิบัติไม่ดี ย่อมถูกตำหนิทั้งสองประการว่าไร้ความรู้และปฏิบัติไม่ดี สำหรับผู้ที่มีทั้งความรู้และมีปฏิบัติดี ย่อมได้รับคำยกย่องสรรเสริญทั้งสองประการคือ เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยความรู้และการปฏิบัติ

คณฺย ไชโยธา (2543, หน้า 372-373) กล่าวถึงความหมายของ สุ จิ ปุ ลิ ว่า วิธีการที่จะเพิ่มพูนสติปัญญาเพื่อให้เข้าใจสิ่งต่างๆ ดีขึ้นนั้น มีหลักอยู่ 4 อย่างคือ สุ. จิ. ปุ. ลิ. ดังต่อไปนี้

1. สุ. คือ สุตะ แปลว่า ฟัง การฟังในที่นี้รวมถึงการอ่านด้วย คนเรายังอ่านมากฟังมากก็ยิ่งได้ความรู้มาก สติปัญญาก็แตกฉานออกไป การได้อ่านได้ฟังสิ่งที่ต่างออกไป ทำให้เกิดความเปรียบเทียบ อันเป็นผลทำให้ความเข้าใจชัดเจน การฟังและการอ่านต้องรู้จักเลือก มิฉะนั้นอาจเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ หากเรามีเพื่อน ครูหรือผู้ใหญ่ เป็นคนดีและมีประสบการณ์ช่วยแนะนำแหล่งที่จะฟังและอ่านก็จะช่วยได้มากที่สุดทีเดียว

2. จิ. คือ จินตะ แปลว่า คิด หากเราฟังและอ่านเฉยๆ โดยไม่คิดตามหรือไม่นำมาคิดหลังจากที่อ่านละฟังแล้ว สติปัญญาของเราก็จะไม่แตกฉาน สมดังปรัชญาการศึกษาของขงจื้อ มีว่า เรียนแต่ไม่คิดก็เป็นการเสียเปล่า คิดแต่ไม่เรียนก็เป็นอันตราย คนที่มีความรู้มาก มีกิริยาวางใจกับความรู้อย่างงดงาม เปรียบเหมือนเขียนรูปภาพไม่มีสีระบาย ความคิดในที่นี้รวมถึงความสงสัยด้วย คนที่สงสัยไม่เป็น ปัญญาจะไม่งอกงาม ความสงสัยเป็นบ่อเกิดของความรู้และความเข้าใจ

3. ปุ คือ ปุจฉา แปลว่า ถาม สิ่งใดที่ยังไม่รู้ แม้มาตรว่านิตหน่อยก็ควรต้องถาม การถามนี้ถามได้ทั้งตัวเองและผู้อื่น การถามตัวเองเป็นจุดเริ่มต้น เพราะหากไม่ถามตัวเองก็แปลว่าไม่สงสัยอะไร การถามเพื่อรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นนั้นสำคัญมาก เพราะคนมองปัญหาต่างๆ คนละมุมหรือมองต่างมุม การรับฟังความคิดเห็นของคนหลายคนจะช่วยให้ความคิดของเรากว้างขึ้น แต่การถามต้องระมัดระวังเรื่องมารยาทด้วย อย่าถามแบบลองภูมิ อย่าแสดงกิริยาอวดดีโอหัง ควรใช้วาจาและกิริยาที่สุภาพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และอย่าอวดรู้ต่อครู เล่าเรียนไปข้างหน้าจะรุ่งง่าย

4. ลิ คือ ลิขิต แปลว่า เขียน ความรู้ที่เราได้จากการอ่าน การฟัง การคิด การซักถาม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน หากไม่จดไว้แล้วก็อาจลืมได้ ผู้ที่คิดค้นการเขียนตัวหนังสือได้ทำประโยชน์อันมหาศาลให้แก่มวลมนุษยชาติ วิทยาการของมนุษย์จะไม่เป็นอย่างที่เป็นอย่างนี้ หากไม่มีการบันทึกสิ่งใดๆ กับตัวอักษร ความรู้หรือข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และบันทึกไว้นั้น เมื่อเวลาผ่านไปเราหยิบมาดูอีกอาจมีความคิดใหม่ๆ ผุดขึ้นในห้วงความคิดของเราก็ได้

ปองพล อติเรกสาร (2548, หน้า 8 – 11) กล่าวว่า ผู้ที่เป็นนักปราชญ์นั้น ต้องปฏิบัติตาม สุ จี ปุ ลิ ซึ่ง สุ ได้แก่ สุต คือการฟัง จี ได้แก่ จินตะ คือการคิด ปุ ได้แก่ ปุจฉา คือการถาม และ ลิ ได้แก่ ลิขิต คือ การเขียน ซึ่งผู้ที่จะเป็นนักปราชญ์และเป็นครูนั้น จะต้องปฏิบัติตามหลักการให้บริบูรณ์ จึงจะสมบูรณ์และนักปราชญ์ที่แท้จริง และยังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า

สุ การฟัง ได้แก่การแสวงหาความรู้ เพราะการเล่าเรียนสมัยโบราณ ต้องอาศัยการฟังเป็นพื้น เพราะการใช้หนังสือยังไม่มีแพร่หลาย ท่านจึงจัดเอาการฟังเป็นสำคัญ คนที่จะเป็นนักปราชญ์ได้ก็ต้องฟังมามาก ซึ่งเรียกว่า พหูสูต คือผู้ฟังมาก แต่สมัยนี้วิชาหนังสือแพร่หลายทั่วไป จึงควรเน้นการอ่านเข้าในพหูสูตนี้ด้วย คือรวมความว่าผู้ที่เป็นนักปราชญ์จะต้องฟังมากและอ่านมากด้วย

จี คือความคิด ในที่นี้ท่านหมายความว่า ให้ใช้ความคิด ซึ่งเป็นขั้นที่ 2 รองจากการฟังหรือการอ่านในสมัยนี้ด้วย กล่าวคือเมื่อเราฟังหรืออ่านเรื่องราวใดๆ เราต้องคิดตามไปด้วย ถ้าพบข้อความแม้คำพูดที่ไม่เข้าใจหรือสงสัย ก็ผูกจิตไว้ตรึกตรองภายหลัง เพราะถ้าจะเอามาตรึกตรองเวลานั้น ก็จะได้ฟังเรื่องต่อไป หรือจะจดไว้ย่อๆ ก็ได้

ปุ หัวใจตัวที่ 3 มาจาก “ปุจฉา” ว่าการถาม ซึ่งเป็นข้อสำคัญไม่แพ้ข้ออื่นๆ เพราะตามธรรมดาไม่มีใครเป็นสัพพัญญูรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้ ดังนั้นผู้ที่จะเป็นนักปราชญ์จึงต้องพยายามหาความรู้ในการถามด้วย เบื้องต้นก็คือผู้ที่เราฟังมาจากเขา หรือผู้แต่งหนังสือที่เราอ่านและครูบาอาจารย์ของเรา เมื่อยังติดขัดก็ถามท่านผู้อื่นๆ ต่อไป และไม่ควรที่จะกระดากอายในการไต่ถามสิ่งที่เราไม่รู้ เพราะว่าการทะนงตัวว่าเรารู้มากหนึ่ง ดูถูกผู้อื่นว่าไม่รู้หนึ่ง และการถือเกียรติว่าไม่ควรถามคนต่ำต้อยกว่าตนหนึ่ง ทั้งสามนี้เป็นมารที่จะรังเราให้หลงจากฐานะเป็นนักปราชญ์

อหนึ่งการถามนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับจรรยา มารยาทด้วย เพราะเราจะต้องฟังบุคคลหรือ หมู่คณะเพื่อบำรุงสามัคคี ฉะนั้นจึงนับว่าเป็นจรรยาทางสมาคม ในการใช้กิริยาและวาจาของเรา ให้สมควรอยู่ด้วย ถ้าเรายึดหลักสุภาษิตว่า “พูดดีเป็นศรีแก่ตัว พูดชั่วอัปราชัย” ก็กินความมาถึง การถามของเราได้ครบครัน เพราะการถามก็รวมอยู่ในการพูด และเป็นการพูดขอความเอื้อเฟื้อ จากผู้รับคำถามของเราด้วย จึงควรจะต้องประกอบด้วยสัมมาคารวะอันงดงาม

ลิ หัวใจนักปราชญ์ตัวที่ 4 ละมาจากคำว่า “ลิขิต” ซึ่งแปลว่าเขียนไว้ กล่าวคือ ท่านให้บันทึกข้อที่ควรรู้ควรจำไว้ หัวใจตัว ลิ นี้แหละสำคัญกว่าตัวอื่น เพราะเป็นการชำระผล ของการฟัง การอ่าน การใช้ความคิด การถาม คือการสอบสวนของผู้ที่จะเป็นนักปราชญ์ ซึ่ง ต่อไปภายหน้าอาจจะปรากฏว่า ผู้บันทึกข้อความไว้เป็นนักปราชญ์หรือไม่ เป็นนักปราชญ์ เพียงไร เป็นต้น

ในสมัยโบราณการบันทึกนับว่าสำคัญมากเพราะมีผู้รู้หนังสือน้อย ท่านจึงตั้งไว้เป็น หัวใจสุดท้าย เพราะสำคัญที่สุดของนักปราชญ์ และที่สำคัญจริง ๆ ด้วย โปรดนึกถึงจดหมายเหตุ ของหลวงจีนฟาเหียนที่ไปสืบพระพุทธศาสนาที่อินเดียหลักศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราช ในอินเดียหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงกรุงสุโขทัยเป็นต้นว่าให้ประโยชน์ทาง ประวัติศาสตร์และความรู้อื่นๆ เพียงไร ถ้าพูดถึงเรื่องวิทยาศาสตร์แล้ว ข้อสำคัญที่สุดคือ บันทึก ความรู้ที่ได้ค้นคว้าลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร คือผู้ศึกษารุ่นหลังจะได้ดำเนินตามรอย เมื่อได้จริง ตามนั้น ก็จะได้บันทึกต่อไป ซึ่งเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ที่เราจะได้เล่าเรียนและใช้ ประโยชน์ในการค้นคว้านั้นๆ ต่อไป จึงนับว่าสำคัญที่สุด

สรุปได้ว่า สุ จิ ปุ ลิ เป็นหัวใจปราชญ์ ซึ่งหมายถึง สุ คือ สุตะ แปลว่า ฟัง จิ คือ จินตะ แปลว่า คิด ปุ คือ ปุจฉา แปลว่า ถาม และ ลิ คือ ลิขิต แปลว่า เขียน ซึ่งผู้ที่จะเป็น นักปราชญ์และเป็นครูนั้น จะต้องปฏิบัติตามหลักการเหล่านี้ให้บริบูรณ์ ครบถ้วน จึงจะได้ชื่อว่า เป็นบัณฑิต หรือนักปราชญ์โดยแท้ และป้องผล อติเรกสาร ยังสรุปไว้อีกว่านอกจากสุ จิ ปุ ลิ จะเป็นหัวใจนักปราชญ์แล้ว ยังเป็นหัวใจของนักการเมืองอีกด้วย เพราะความเป็นนักการเมือง อาชีพ จะต้องมีความรอบรู้ทั้งปัญหาของประชาชนในพื้นที่ และปัญหาของบ้านเมือง จึงต้องรับ ฟังในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้อง เมื่อรู้ปัญหาแล้ว ต้องนำมาคิดว่าจะหาทางแก้ปัญหาอย่างไร ถ้าคิดไม่ ออกหรือมีคำถาม ก็ควรถามผู้ที่รู้จริง และเมื่อได้คำตอบแล้ว ก็ควรบันทึกไว้เพื่อคอยเตือน ตนเองและเพื่อแนะนำสั่งสอนคนรุ่นใหม่ต่อไป

2. ความสำคัญของ สุ จิ ปุ ลิ

วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ เป็นวิธีสอนตามแนวพุทธปรัชญา ตามหลักของหัวใจ นักปราชญ์ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของวิธีสอนแบบนี้ ไว้มากมาย เช่น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2549, ย่อหน้า 3) ได้ พระราชทานอรรถาธิบาย สุ จิ ปุ ลิ ไว้ว่า สุ คือ สุตมยปัญญา ปัญญาจากการฟัง ดีความว่า การฟังคือ การรับสาร หรือสาระทั้งปวงจากสื่อต่าง ๆ มิใช่แต่เฉพาะการฟังทางหูอย่างเดียว จิ

คือ จินตามยปัญญา ปัญญาจากการคิด คือรู้จักไตร่ตรองหัดใช้เหตุผลวิเคราะห์ช่วยให้เกิดจินตนาการและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ "สุ" มาก่อน จึงจะมี "จิ" ทำให้รู้ว่า "สุ" ไหนถูก "สุ" ไหนผิดด้วย ปุ คือ ปุจฉา แปลว่า ถาม จาก สุ และ จิ ต้องมีความปรารถนาคำตอบเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้มีปัญญางอกเงยยิ่ง ๆ ขึ้น แนวโน้มทศวรรษหน้า "ปุ" เป็นเรื่องสำคัญ ลิ คือ ลิขิต จดบันทึก ต่อมากำว่า "จด" ก็ขยายเป็นการพิมพ์ การทำฐานข้อมูลของคอมพิวเตอร์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548, หน้า 2) กล่าวว่า พระยาอุปภิต ศิลปสาร ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน การคิด และการเขียนไว้ในหัวใจนักปราชญ์ว่า สุ. (สุต) การฟัง หมายถึงการแสวงหาความรู้จาก การฟังเป็นหัวข้อสำคัญ คนที่จะเป็นปราชญ์ต้องได้ฟังมามาก จิ. (จินตนะ) หมายถึง ความคิด รองจากการฟังหรือการอ่าน เมื่อเราฟังหรืออ่านเรื่องราวใด ๆ ต้องคิดตามไปด้วย ปุ. (ปุจฉา) หมายถึง การถาม ผู้ที่จะเป็นนักปราชญ์ได้ต้องศึกษาหาความรู้และซักถามผู้รู้เมื่อไม่เข้าใจ ลิ. (ลิขิต) หมายถึง การเขียนหรือการจดบันทึกข้อที่ควรรู้ควรจำไว้ ท่านได้ให้ความสำคัญกับ ตัว ลิ. มากกว่าข้ออื่น เพราะเป็นการแสดงผลของ การฟัง การอ่าน การใช้ความคิด และการถาม ในสมัยโบราณผู้ที่จะเป็นนักปราชญ์ จะต้องรู้จักการบันทึก การบันทึกข้อความเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะมีผู้รู้หนังสือน้อย ท่านจึงให้ความสำคัญ ตัว ลิ. มากที่สุด เพราะ แสดงถึงความเป็นนักปราชญ์

ปานรวี ยงยุทธวิชัย (2548, หน้า 43) กล่าวว่า ถวัลย์ มาตจรัส ได้ให้ความสำคัญกับหัวใจนักปราชญ์ คือ สุ จิ ปุ ลิ ไว้ว่าการฟัง เป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ของมนุษย์ หัวใจนักปราชญ์ สุ จิ ปุ ลิ จึงเป็นปฐมบทที่สำคัญของการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และการมีวิสัยทัศน์ และได้ให้ความหมายของการฟัง สุ. หมายถึง การอ่านด้วย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการคิด ถามและการเขียน จิ. คือ ผู้ที่มีปัญญาจากการฟัง (การอ่าน) แล้วจะเกิดปัญญาจากการคิดในสิ่งที่ตนเองได้ฟังและอ่านมา ปุ. คือ การถามผู้มีปัญญาจากการคิด หากสงสัยก็ต้องหาคำตอบด้วยการไต่ถามผู้รู้ต่าง ๆ ทำให้เกิดนักปราชญ์ หรือผู้รู้ ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ลิ (ลิขิต) คือ การจดบันทึก หรือการเขียนข้อความที่เกิดจากการฟัง การอ่าน การคิดและการถามไว้เป็นหลักฐานอย่างชัดเจนซึ่งปัจจุบันต้องขยายความให้ครอบคลุมไปถึงการพิมพ์ในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย

ปองพล อติเรกสาร (2548, หน้า 5) กล่าวว่า การเป็นนักการเมืองนั้นต้องเป็นนักฟังที่ดี เมื่อฟังแล้วก็เอามาคิด คิดแล้วจึงพูดหรือทำ จะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้โดยใช้หลัก สุ จิ ปุ ลิ จะเห็นได้ว่าจากแนวคิดดังกล่าวต่างให้ความสำคัญกับหัวใจนักปราชญ์ สุ จิ ปุ ลิ ซึ่งความมีสอดคล้องกันและตรงกันอย่างเป็นระบบคือ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ต้องมาจากการฟัง การอ่าน นำไปสู่การคิดเพื่อตอบข้อสงสัยทำให้เกิดความรู้และมีการจดบันทึกองค์ความรู้ที่ได้ไว้เป็นหลักฐานหรือเครื่องแสดงที่บ่งบอกได้ว่ารู้หรือเกิดการเรียนรู้ขึ้นในเรื่องต่างๆ จริง ดังนั้นในกระบวนการอ่าน คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และมี

วิสัยทัศน์นั้น จึงมีหลักของหัวใจนักปราชญ์ สุ จิ ปุ ลิ เป็นแม่บทสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้ นอกกระบวนการและการเรียนรู้ตามอัชฌาศัย

กรมวิชาการ (2545ข, หน้า 323-324) กล่าวถึงความสำคัญของ สุ จิ ปุ ลิ ไว้ว่า การบริหารจัดการ เป็นเรื่องอริจิตตสิกขาและการเจริญปัญญาเป็นเรื่องอริปัญญาสิกขาการบริหารจิตและเจริญปัญญาหัวข้อที่สำคัญมากในการพัฒนานักเรียนให้เป็น **คนเก่ง ดี และมีความสุขไปพร้อม ๆ กัน** ทั้งนี้เพราะถ้าเรามีจิตเป็นสมาธิก็就会有ความจำดี มีปัญญา เรียนเก่ง ทำงานเก่ง ถ้าเขาบริหารจัดการได้ดีก็จะเป็นคนมีความสุขจิตดีมีคุณธรรมและมีความสุข การสอนเรื่องการบริหารจิตและเจริญปัญญา ไม่ใช่เป็นการบรรยายหรือให้นั่งหลับตาในห้องเรียนอย่างเดียว แต่สามารถผนวกเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เด็กลงมือปฏิบัติจริงด้วยการเรียนและการเล่นอย่างมีสติสำหรับเด็กเล็กซึ่งครูจะต้องคิดหากิจกรรมให้ทำในการฝึกสติและสมาธิ การบริหารจัดการและเจริญปัญญาเป็นการเตรียมใจของเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้เมื่อเด็กมีสติและสมาธิก็จะใช้สติและสมาธินั้นในการฟัง - อ่าน คิด ตาม เขียน ตามหลัก สุ จิ ปุ ลิ เช่น ฝึกให้มีสติและสมาธิด้วยการเขียนตามคำบอก การคิดเลขในใจหรือท่องบทอาขยาน การเขียนย่อความ เป็นต้น

นักปราชญ์ในอดีตเรียก สุ จิ ปุ ลิ ว่า เป็นหัวใจของบัณฑิต และแต่งคาถาภาษาบาลี ไว้ว่า

“สุจิปุลิวินิมุตโต   กถํ โส ปณฺทิตฺโต ภเว
 สุจิจิปุลิสุสมฺปนฺโน   ปณฺทิตฺตติ ปฺวจฺจติ”

แปลว่า

“ผู้ไม่มี สุ จิ ปุ ลิ จะเป็นบัณฑิตได้อย่างไร”

ผู้เพียบพร้อมด้วย สุ จิ ปุ ลิ ท่านเรียกว่า “บัณฑิต”

และแต่งเป็นโคลงโลกนิติ (บทที่ 54) ไว้ว่า

เว้นวิจารณ์ว่างเว้น	สดับฟัง
เว้นที่ถามอันยัง	ไปรู้
เว้นเล่าลิตัดสัง	เกตว่าง เว้นหา
เว้นตั้งกล่าววาผู้	ปราชญ์ได้ฤามี

สำหรับเด็กระดับมัธยมศึกษา ครูสามารถสอนวิธีการบริหารจัดการเจริญปัญญาตามแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานของสำนักที่ตนเคยฝึกปฏิบัติมาแล้ว ข้อสำคัญต้องฝึกปฏิบัติตามหลักสติปัญญาคือให้มีสติกำหนดพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม นักเรียนต้องสามารถนำสติและสมาธิไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เล่นกีฬาอย่างมีสติพูดอย่างมีสติ ควบคุมความรู้สึกด้วยสติ สวดมนต์อย่างมีสติ กรมวิชาการ (2545ข, หน้า 323-324)

สรุปได้ว่า สุ จิ ปุ ลิ เป็นหัวใจนักปราชญ์ที่มีความสำคัญยิ่งในการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียนในที่สุด องค์ประกอบดังกล่าวจะเอื้อต่อกันหมายถึง เมื่อได้ฟังเรื่องต่างๆ แล้วจึงคิดติดตามเพื่อความเข้าใจหากคลุมเครือไม่

เข้าใจต้องมีการไต่ถามผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่ให้คำตอบได้แล้วจึงมาสรุปเป็นองค์ความรู้ด้วยการจดบันทึกไว้เพื่อเป็นหลักฐานและเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับการนำหัวใจนักปราชญ์ สุ จิ ปุ ลิ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ทิตานา แชมมณี (2550, หน้า 177) กล่าวว่า ประเวศ วัชชี ได้เสนอวิธีการเรียนรู้ที่ปรับมาจากแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับปัญญา 3 คือ สุตยัมปัญญา (ปัญญาที่ได้จากการรับรู้รับฟัง) จินตมยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการคิด) และภาวนามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการภาวนา) โดยสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาจากการสัมผัสความจริง คือความจริงทางธรรมชาติ ความจริงทางสังคม วัฒนธรรม ความจริงโดยการทำงานและกิจกรรม ความจริงที่เป็นสุนทรียะ ความจริงทางข้อมูลข่าวสาร

2. การศึกษาจากการคิด การคิดเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์และต่อเนื่องจากการศึกษาโดยสัมผัสความจริงประกอบด้วย การฝึกสังเกต การฝึกบันทึก การฝึกนำเสนอต่อที่ประชุม การฝึกการฟัง การฝึกปุจฉา – วิสัชนา หรือถาม – ตอบโดยฝึกการใช้เหตุผล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ฯลฯ การฝึกการตั้งสมมุติฐานและการตั้งคำถาม การฝึกแสวงหาคำตอบ การวิจัยเพื่อสร้างความรู้ใหม่ การเชื่อมโยงบูรณาการ และการฝึกเขียนเรียบเรียงทางวิชาการ

3. การศึกษาจากการเจริญสติ ซึ่งเป็นวิถีทางปัญญาที่จะช่วยให้การสัมผัสความจริง และการคิดมีความตรงและคมชัดมากขึ้น ทำให้อาปัญญามาใช้ได้ทันช่วยป้องกันความผิดพลาด

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, และคนอื่นๆ, (2544, หน้า 83) ได้นำเสนอแนวคิดของพระธรรมปิฎกว่า ในการจัดการศึกษาและสอนตามหลักพุทธธรรม ซึ่งครอบคลุมในเรื่องการพัฒนาปัญญาและการคิดไว้มาก เช่น หลักโยนิโสมนสิการ คือ การคิดเป็นองค์ประกอบภายในที่มีความเกี่ยวข้องกับการฝึกใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างผิวเผิน เป็นขั้นตอนสำคัญของการสร้างปัญญา กล่าวโดยสรุป คือความสุขของมนุษย์เกิดจากการรู้จักดำเนินชีวิตที่ถูกต้องทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น การรู้จักคิดเป็น พุดเป็น และทำเป็น เป็นศูนย์กลางที่บริหารการดำเนินชีวิตทั้งหมด การคิด เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ ฝึกฝนได้ โดยกระบวนการศึกษา และจากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับหัวใจนักปราชญ์ หรือ สุ จิ ปุ ลิ ที่เน้นให้เห็นว่าความรู้และปัญญาจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยการฟังอย่างมีสมาธิเป็นอันดับแรกแล้วเชื่อมโยงไปยังการคิดในด้านต่างๆ ทั้ง คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ เพื่อแก้ปัญหาให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ผู้วิจัย ได้นำหัวใจนักปราชญ์ สุ จิ ปุ ลิ มาประกอบแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักพุทธปรัชญา เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการเรียนการสอนที่เน้นการสอนฟังอย่างมีสมาธิ ส่งเสริมการคิดการซักถามสร้างองค์ความรู้ โดยผู้เรียนเอง และมีนิสัยใน

การจดบันทึก ซึ่งมีองค์ประกอบของ การเรียนรู้แบบ สุ จิ ปุ ลิ 4 ประการ ได้แก่ สุตวา คือ การฟัง จินตนา คือ การคิด ปุจฉา คือ การซักถาม ลิขิต คือ การเขียนการจดบันทึก

4. เทคนิคการสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ

เทคนิคการสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้ กำหนดขึ้นโดยยึดหลักพุทธปรัชญา ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีสมาธิในการฟัง รู้จักจินตนาการ คิดวิเคราะห์เป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม รู้จักซักถามเพื่อสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน มีนิสัยรักการ เขียนและการจดบันทึก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยกระบวนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสนทนา เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียนโดยการจูงใจให้นักเรียนพร้อมที่จะ เรียนรู้จากครู โดยการสนทนา เล่นเกม ทายปัญหา หรือใช้วัสดุอุปกรณ์ รูปภาพ เพื่อกระตุ้นให้ ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ ตามกระบวนการขั้นตอนต่อไปของครู

ขั้นที่ 2 ขั้น สุ : สุตตะ คือขั้นตอนการฟังหรือการอ่าน เป็นขั้นเติมความรู้ให้กับ ผู้เรียน จากแบบฝึกอ่านบทร้อยกรอง เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิด ทั้ง 10 เรื่อง

ขั้นที่ 3 ขั้น จิ : จินตนา เป็นขั้นตอนที่ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ เป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม โดยการตอบคำถามจากบทร้อยกรอง ทั้ง 10 เรื่อง

ขั้นที่ 4 ขั้น ปุ : ปุจฉา เป็นขั้นตอนการซักถามปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการอ่านบท ร้อยกรอง ทั้ง 10 ชุด เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยผู้เรียนเอง หรือร่วมกับครูผู้สอน

ขั้นที่ 5 ขั้น ลิ : ลิขิต เป็นขั้นตอนการเขียน หรือการทำแบบฝึกหัด เป็นการตอบ คำถามแบบปรนัย เพื่อฝึกทักษะการใช้ภาษาที่สละสลวย สามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจน เป็น การสร้างนิสัยในการจดบันทึก ตลอดจนการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลที่จดบันทึก

5. โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบ สุ จิ ปุ ลิ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ ประกอบด้วย

1. ชื่อแผน/ ชื่อเรื่อง/ กลุ่มสาระ/ ชั้น/ เวลา
2. ตัวชี้วัด / สาระที่ / มาตรฐานการเรียนรู้
3. สาระสำคัญ
4. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
5. จุดประสงค์การเรียนรู้
6. สาระการเรียนรู้
7. กิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ
8. การวัดผลประเมินผล
  - 8.1 ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์
  - 8.2 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

6. ขั้นตอนวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ ตามแนวคิดของ จรุงกูญ ฤทธิเดช (2551, ย่อหน้า 2) ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการสร้างบรรยากาศให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ อย่างมีความสุข ผู้สอนควรใช้กิจกรรมที่เป็นเพลง เกม รูปภาพ นิทาน บทบาทสมมุติ และ สันทนาถึงเรื่องราวที่จะสอนตามประสบการณ์ หรือเพื่อเชื่อมโยง เนื้อหาที่จะเรียนให้ต่อเนื่องกัน แล้วแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ให้นักเรียนทราบ และทดสอบความรู้ ขั้นพื้นฐานก่อนเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นสุ คือ สุตตะ หมายถึง การฟังเรื่องที่ครูจะสอน นักเรียนเป็นผู้ฟัง นักเรียนต้องมีสมาธิในการฟัง ฟังการบรรยายเนื้อหาต่างๆ ฟังวิธีการ พร้อมศึกษาเนื้อหาจากใบ ความรู้ ผู้วิจัยถือว่าทักษะการฟังมีความสำคัญในการเรียนรู้มากที่สุด ถ้าผู้เรียนขาดทักษะ การฟัง จะส่งผลให้ขั้นอื่นๆ มีความอ่อนด้อยตามไปด้วย ครูคอยสังเกตการสอนทุกครั้ง (ขั้นสอน ของครู)

ขั้นที่ 3 ขั้นจิ คือ จินตนาการ เป็นการฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ตามเรื่องที่ครู สอน ครูต้องให้นักเรียนฝึกคิดเป็นรายบุคคล การคิดเป็นรายบุคคลจะต้องฝึกทุกครั้งที่สอน ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มประมาณ 4-5 คน โดยละ เเทศ ความรู้ความสามารถ ให้แต่ละกลุ่มเลือก ประชาน กรรมกร และเลขานุการ หมุนเวียน ไปตามความเหมาะสม

ในขั้นตอนนี้ ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ฝึกการ จำแนกและการวางแผนในการปฏิบัติงานอย่างมีเหตุผล ครูต้องคอยกระตุ้นให้นักเรียนคิดอย่าง หลากหลาย ด้วยตนเอง เป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการ คิดบ่อยๆ เพราะการคิดทำให้สมองมีการพัฒนา ความคิดที่ไม่ตรงกัน ของแต่ละบุคคล นับเป็น ที่มาแห่งการเรียนรู้ ธรรมชาติของมนุษย์จะไม่มีใครคิดเหมือนกัน เพราะทุกคนมีประสบการณ์ที่ ต่างกัน ความคิดที่แตกต่างกัน ไม่ถือว่าเป็นความขัดแย้ง แต่เป็นผลิตผลจากการสอน ผู้เรียน จะต้องฝึกคิดวิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติและ ทดลองเพื่อสร้างองค์ความรู้ เป็นของตนเองทุกคนการ เรียนการสอนจึงจะประสบผลสำเร็จ (ขั้นคิดวิเคราะห์)

ขั้นที่ 4 ขั้นปุ คือ ปุจฉา เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามครู จากความคิด ที่หลากหลายในชั้นเรียน นักเรียนไม่สามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ครูและนักเรียน เท่านั้นเป็นผู้สรุปและสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน โดยยึดถือ กฎเกณฑ์ ข้อมูล ทฤษฎี แล้วสรุปเป็น วิธีลัดนับเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการเรียนรู้เพราะเป็นการฝึกให้นักเรียนซักถามหรือการอภิปราย กลุ่ม เพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออก รู้จักการทำงานเป็นทีม (ขั้นสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน)

ขั้นที่ 5 ขั้นลิ คือ ลิขิต แปลว่า การเขียน เป็นผลแสดงโดยรวมจากการฟัง คือ สุตวา การคิด คือจินตนา การพูด การถาม คือปุจฉา การเขียน คือ ลิขิต ทุกขั้นตอนย่อมมี

ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นลำดับ ไม่ควรขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง การเขียนและการบันทึก เป็นผลึกของวิธีการสอนแบบ สุ.จิ.ป.ล. ที่แท้จริง เมื่อครบทุกองค์ประกอบแล้วควรมีการทดสอบ หลังเรียน เพื่อเก็บคะแนนบันทึกผลอย่างเป็นระบบ และมีการฝึกเสริมทักษะเพื่อสร้างความชำนาญให้กับผู้เรียนด้วยการทำบ้านเพิ่มเติม และสร้างนิสัยการจดบันทึกเพื่อนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ (ชั้นเขียนและจดบันทึก)

สรุปได้ว่า วิธีการสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ มี 5 ขั้นตอน มีการวัดผลด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านคุณธรรมที่จะติดตัวผู้เรียนตลอดไป ดังนั้นการปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอน ของครู นับเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนที่จะนำไปสู่การปฏิรูปทางการศึกษาครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจและต้องปรับเปลี่ยน วิธีการสอน เพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้มีความรู้ ควบคู่คุณธรรม จริยธรรมพร้อม ที่จะดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน รู้จักการคิด วิเคราะห์ รู้จักการตั้งคำถาม รู้จักถามในสิ่งที่ตนเองไม่เข้าใจ แสวงหาคำตอบ สร้างองค์ความรู้ ได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล เป็นคนที่มีนิสัยรักการอ่าน อ่านได้เร็ว อ่านได้คล่อง รู้จักใช้ภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือ ในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รู้จักใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เป็นเครื่องมือค้นคว้าหาความรู้ ตลอดจนให้ผู้เรียน มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ซึ่งผู้วิจัย ได้จัดกิจกรรมการสอนตามแนวคิดของ จรูญ ฤทธิเดช (2551, ย่อหน้า 2) 5 ขั้นตอนคือ

- ขั้นที่ 1 ขั้นสนทนา
- ขั้นที่ 2 ขั้น สุ : สุตตะ
- ขั้นที่ 3 ขั้น จิ : จินตนา
- ขั้นที่ 4 ขั้น ปุ : ปุจฉา
- ขั้นที่ 5 ขั้น ลิ : ลิขิต

วิธีสอนตามหลักพหุสูต

1. ความหมายของพหุสูต

พระเทพเวที (2535, หน้า 201) กล่าวว่า หลักพหุสูตมีองค์ 5 หมายถึง คุณสมบัติ ที่ทำให้ควรได้รับชื่อว่าเป็นพหุสูต คือ ผู้ได้เรียนรู้มาก หรือคงแก่เรียน ประกอบด้วย

1. พหุสสุตา ฟังมาก คือ ได้เล่าเรียนสดับฟังไว้มาก
2. ธตา จำได้ คือ จับหลักหรือสาระได้ ทรงจำความไว้มั่นยำ
3. วจสา ปริจิตา คล่องปากหรือท่องบ่น หรือใช้พูดอยู่เสมอจนแคล่วคล่อง ชัดเจน
4. มนसानุเปกขิตา เฝงขึ้นใจ คือ ใส่ใจนึกคิดพิจารณาจนเจนใจ นึกถึงครั้งใดก็ปรากฏเนื้อความสว่างชัด

5. ทิวฐิยา สุปฏิวิทธา ขบได้ด้วยทฤษฎี คือ มีความเข้าใจลึกซึ้ง มองเห็น ประจักษ์แจ้งด้วยปัญญา ทั้งในแง่ความหมายและเหตุผล

พระสมชาย ฐานวุฑโฒ (2545, หน้า 59-61) กล่าวว่า ลักษณะความรู้ที่สมบูรณ์ของพหูสูต ได้แก่

1. รู้ลึก หมายถึง รู้เรื่องราวสาวไปหาเหตุในอดีตได้ลึกซึ่งถึงความเป็นมา เช่น แพทย์เมื่อเห็นอาการป่วยก็บอกได้ว่าเป็นโรคอะไร รู้ไปถึงว่าเป็นโรคนี้เพราะเหตุใด หรือช่างเมื่อเห็นอาการเครื่องยนต์ที่เสีย ก็สามารถบอกได้ทันทีว่า เครื่องนั้นเสียที่ชิ้นส่วนไหน เป็นเพราะอะไร เป็นต้น

2. รู้รอบ หมายถึง ช่างสังเกต รู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว สภาพภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ ผู้คนในชุมชน ความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว สิ่งที่ต้องรู้ต้องรู้

3. รู้กว้าง หมายถึง สิ่งรอบตัวแต่ละอย่างที่รู้จักก็รู้อย่างละเอียด รู้ถึงความเกี่ยวพันของสิ่งนั้นกับสิ่งอื่น ๆ ด้วย คล้ายรู้รอบแต่เก็บรายละเอียดมากขึ้น

4. รู้ไกล หมายถึง มองการณ์ไกล รู้ถึงผลที่จะตามมาในอนาคต เช่น เห็นสภาพดินฟ้าอากาศ ก็รู้ทันทีว่าปีนี้พืชผลชนิดใดจะขาดแคลน เห็นพฤติกรรมของผู้ร่วมงานไม่น่าไว้วางใจ ก็รู้ทันทีว่าเขากำลังจะคิดไม่ซื่อ เห็นตนเองเริ่มย่อหย่อนต่อการปฏิบัติธรรม ก็รู้ทันทีว่าถ้าทิ้งไว้เช่นนี้ต่อไป ตนก็จะเสื่อมจากกุศลกรรม

พระมหาสมปอง มุทิโต (2546, หน้า 17-20) กล่าวว่า พหุสัจฉย คือการได้สดับรับฟังมาก หมายถึง ความเป็นผู้ได้สดับรับฟังที่ก่อให้เกิดความรอบรู้ความเข้าใจในเหตุผลมาก ซึ่งจะได้จากการศึกษาเล่าเรียน การฟังพระพุทธรวณะ จากพระพุทธรเจ้า จากพระอรหันต์สาวก หรือจากบัณฑิตผู้กล่าวอรรถกถาธรรม

เมื่อได้สดับรับฟัง ได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วให้นำไปพิจารณาไตร่ตรองทรงทำให้นำไปประพฤติปฏิบัติ และแนะนำสั่งสอนผู้อื่นด้วยความเอื้อเฟื้อต่อไป เมื่อทำได้เช่นนี้แม้เวลาจะล่วงเลยไปไม่นาน ความรู้นั้นยังอยู่เหมือนเพิ่งได้รับมา ยังสามารถนำความรู้นั้นไปปฏิบัติตามได้อย่างคล่องแคล่ว ความรู้ควรได้รับสดับฟังนั้นมี 2 อย่าง คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับปรมัตถธรรม อันเป็นความรู้ภายใน เช่น ความรู้ด้านปริยัติธรรมที่บรรพชิตควรศึกษา เป็นการเตรียมพร้อมเพื่องานเผยแผ่พระศาสนา เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติทำตนให้พ้นทุกข์ทั้งปวงได้

2. ความรู้ทางโลกสำหรับคฤหัสถ์ อันเป็นความรู้ภายนอก ได้จากเรียนศิลปะวิทยาการแขนงต่าง ๆ และได้จากการสดับรับฟังสิ่งที่มีประโยชน์ไม่มีโทษ เช่น การเรียนกฎหมาย (เพื่อความสงบสุขของบ้าน)

พระสมชาย ฐานวุฑโฒ (2543, หน้า 60-64) กล่าวถึงความหมายของพหูสูตในมงคลชีวิต 38 ประการว่า พหูสูต หมายถึง “ความเป็นผู้ฉลาดรู้” คือผู้ที่รู้จักเลือกเรียนในสิ่งที่ควรรู้ เป็นผู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมามากได้ยินได้ฟังมามาก และเป็นคนช่างสังเกต ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นหนทางแห่งปัญญา ทำให้เกิดความรู้สำหรับบริหารงานชีวิตและเป็นกุญแจไขไปสู่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และทุกสิ่งที่เราปรารถนา

คำว่า“พหูสูต” เป็นคำที่มีราก มาจากภาษาบาลี มีความหมายว่า ผู้ที่ได้เรียนรู้มาก หรือคองแก่เรียน (one who has great knowledge, a very learned man, well - taught man, man of great learning) (พระราชวรมุนี 2528:187) ซึ่งเป็นคุณสมบัติของบุคคลที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนโดยทั่วไป และเป็นคุณสมบัติเฉพาะรวมอยู่ในอวาสิกธรรม (คุณสมบัติของเจ้าอาวาสประเภทที่เป็นที่รักที่เคารพของพระภิกษุสามเณรที่ 3 คุณสมบัติของเจ้าอาวาสประเภทที่ทำวัดให้งาม อยู่ในเถรธรรม 10 (คุณธรรมที่ทำให้พระเถระอยู่สำราญในทุกที่ทุกสถาน) อยู่ใน อริยวัตร 5 (หลักความเจริญของอารยชน) (เรื่องเดียวกัน :213-280) นอกจากนั้นยังปรากฏอยู่ในมงคลชีวิตอันเป็นมงคลของบุคคลทั่วไป ในมงคลที่ 7 ที่มีความหมายว่า “ความเป็นผู้ฉลาดรู้” คือ ผู้ที่รู้จักเลือกเรียนในสิ่งที่ควรรู้ เป็นผู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมามาก ได้ยินได้ฟังมามาก และเป็นคนช่างสังเกต ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นต้นทางแห่งปัญญา ทำให้เกิดความรู้อำนาจการบริหารงานชีวิต และเป็นกุญแจไขไปสู่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และทุกสิ่งที่เราปรารถนา ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม วัดพระธรรมกาย (2527, หน้า 71)

พระราชสิทธิมนี, โชตก ป.9 (2511, หน้า 76) ได้อธิบายว่า “พหูสูต หรือ พหูสูต” มีความหมาย เช่นเดียวกับคำว่า “พหุสัจจะ” แปลว่า ได้ยินได้ฟังมาก เป็นคองแก่เรียน ซึ่งพหูสูตนั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ

1. ปริยัติสูตตะ เป็นพหูสูตเพราะปริยัติ หมายความว่า ใครได้ศึกษาเล่าเรียนมามากก็เป็นพหูสูตได้
  2. ปฏิบัติสูตตะ เป็นพหูสูตเพราะปฏิบัติ หมายความว่า ใครได้ลงมือปฏิบัติธรรมมามากก็จัดเป็นพหูสูตได้
  3. ปฏิเวธสูตตะ เป็นพหูสูตเพราะรู้แจ้งแทงตลอด หมายความว่า ใครได้ลงมือปฏิบัติธรรมมามาก จนรู้แจ้งแทงตลอดอริยสัจ 4 แล้ว ผู้นั้นชื่อว่าเป็นพหูสูตเพราะปฏิบัติโดยแท้
- สรุปได้ว่า พหูสูต หมายถึง ผู้ที่มีความรอบรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดจากการฟังมาก อ่านมาก จนเป็นผู้รอบรู้ ถึงขั้น รู้ลึก รู้รอบ รู้กว้าง และรู้ไกล สามารถจำได้แม่นยำ ท่องได้คล่องปากขึ้นใจ เป็นผู้หมั่นตรึกตรองใคร่ครวญคิดอยู่ตลอดเวลา และเข้าใจแจ่มแจ้งทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ

2. องค์ประกอบของพหูสูต

พระราชวรมุนี (2528, หน้า 187) ได้อธิบายว่า ความเป็นพหูสูต หรือคองแก่เรียน จะต้องประกอบด้วยองค์ 5 ดังนี้

1. พหุสสุตา (ฟังมาก คือ ได้เล่าเรียนสดับฟังไว้มาก)
2. ธตา (จำได้ คือ จับหลักหรือสาระได้ ทรงจำความไว้มั่นยำ)
3. วจสา ปริจิตา (คล่องปาก คือ ท่องบ่น หรือใช้คำพูดอยู่เสมอจนคล่องแคล่ว

ชัดเจน

4. มนสาณุปেকชิตา (เพ่งขึ้นใจ คือ ใส่ใจนึกคิดพิจารณาจนเจเนใจ นึกถึงครั้งใดก็ปรากฏเนื้อความสว่างชัด)

5. ทิฏฐิยา สุปฎิวิทา (ขบได้ด้วยทฤษฎี หรือแทงตลอดคดีด้วยทฤษฎี คือ มีความเข้าใจลึกซึ้ง มองเห็นประจักษ์แจ้งด้วยปัญญา ทั้งในแง่ความหมายและเหตุผล)

พระสมชาย ฐานวุฑโฒ (2543, หน้า 60-64) กล่าวว่าผู้ที่เป็นพหูสูตต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. พหูสูตา ความตั้งใจฟัง คือมีนิสัยชอบฟัง ชอบอ่าน ชอบค้นคว้ายึดหลัก “เรียนจากครู ดูจากตำรับ สดับปาฐะ”

2. ธตา ความตั้งใจจำ คือมีความจำดี รู้จักจับสาระสำคัญ จับหลักให้ได้ แล้วจำได้แม่นยำ คนที่ความจำไม่ดี เพราะภพในอดีตชอบพูดปด ตี๋มสุรามาก ฯลฯ ดังนี้ ถ้าในชาตินี้ เลิกตี๋มสุราเลิกพูดปดและพยายามท่องบ่อยๆ หมั่นจดหมั่นจำบ่อยๆ ไม่ช้าก็จะเป็นผู้มีความจำดี

3. วจสา ปริจิตา ความตั้งใจท่อง คือต้องฝึกท่องให้คล่องปากท่องจนขึ้นใจ จำได้คล่องแคล่วชัดเจน ไม่ต้องพลิกตำรา โดยเฉพาะพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นความจริงแท้แน่นอน ไม่เปลี่ยนแปลง ควรท่องไว้ให้ขึ้นใจทุกข้อกระทงความให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ส่วนวิชาการทางโลกยังมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ เพราะยังไม่มีใครรู้จริง จึงควรท่องเฉพาะที่สำคัญและหมั่นคิดหาเหตุผลด้วย

4. มนสาณุปেকชา ความตั้งใจขบคิด คือใส่ใจนึกคิด ตรีกตรองสาวเหตุสาวผลให้เข้าใจตลอด พิจารณาให้เจนจบ นึกถึงครั้งใดก็เข้าใจไปร้งหมด

5. ทิฏฐิยา สุปฎิวิทา ความแทงตลอดด้วยปัญญา คือเข้าใจแจ่มแจ้งทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ความรู้กับใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อย่างไรก็ตามตราบใดที่ยังไม่ได้ฝึกสมาธิอย่างจริงจังจึงคุณสมบัติข้อนี้ จะเกิดไม่เต็มที่

ลักษณะผู้ที่เป็นพหูสูตไม่ได้

1. คนราคจริต คือ คนขี้โอ๋ บ้ายอ เจ้าแง่แสนงอน รักสวยรักงาม พิถีพิถันเกินเหตุ มัวแต่งอน มัวแต่แต่งตัวจนไม่มีเวลาท่องบ่น ค้นคว้าหาความรู้ พวกนี้แก้โดยให้หมั่นนึกถึงความตาย พิจารณาซากศพอสุภะเนื่อง ๆ

2. คนโทสจริต คือ คนขี้โมโห ฉุนเฉียว โกรธง่าย ผูกพยาบาทมาก มัวแต่โกรธแค้นจนไม่มีเวลาไตร่ตรอง พวกนี้แก้โดยให้หมั่นรักษาศีลและแผ่เมตตาเป็นประจำ

3. คนโมหจริต คือ คนสะเพร่า ขี้ลืม มักง่าย ทำอะไรไม่พยายามเอาดีสักแต่ให้เสร็จ สติไม่มั่นคง ใจกระด้างในการกุศล สงสัยในพระรัตนตรัยว่ามีคุณจริงหรือไม่ พวกนี้แก้โดยให้หมั่นฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอ

4. คนขี้ขลาด คือ พวกขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าลงมือทำอะไร กลัวถูกติ คอยแต่จะเป็นผู้ตาม ไม่มีความคิดริเริ่ม พวกนี้แก้โดยให้คบกับคนมาตรฐาน คือ คบบัณฑิต จะอ่าน จะทำอะไรก็ให้จับให้ทำแต่สิ่งที่เป็นมาตรฐานไม่สักแต่ว่าทำ

5. คนหนักในอามิส คือ พวกบ้าสมบัติ ตีค่าทรัพย์สินว่ามากกว่าความรู้ ทำให้ไม่ชวนช่วยในการแสวงหาปัญญาเท่าที่ควร

6. คนจับจด คือ พวกที่ทำอะไรเหยาะเหยะไม่เอาจริง

7. นักเลงสุรา คือ พวกขี้เมา ขาดสติ หมดหนทางที่จะเรียนรู้

8. คนที่มีนิสัยเหมือนเด็ก คือ พวกชอบเอิกเกริกสนุกเฮฮาจนเกินเหตุ ไม่มี
ความรับผิดชอบ

วิธีฝึกตนให้เป็นพหูสูต

1. ฉลาดเลือกเรียนแต่สิ่งที่ควร

2. ตั้งใจเรียนวิชาที่ตนเลือกแล้วอย่างเต็มความสามารถ

3. มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

4. ต้องหาความรู้ทางธรรมควบคู่ไปกับความรู้ทางโลกด้วย

5. เมื่อเรียนแล้วก็จำไว้เป็นอันดี พร้อมทั้งจะนำความรู้ไปใช้ได้ทันที

ลักษณะของผู้เป็นพหูสูต

พระมหาสมปอง มุกิโต (2546, หน้า 17-20) กล่าวว่าลักษณะของคนที่จะเป็นพหูสูต มีความรู้ดี มีปัญญาเฉียบแหลมนั้น ต้องมีคุณสมบัติในการศึกษา 14 ประการ ดังนี้

1. ตั้งศรัทธาในการเรียน เช่น ศรัทธาในครูอาจารย์ ศรัทธาในสถานที่ที่เรียน ศรัทธาในเนื้อหาคำสอน

2. เข้าไปใกล้ในสิ่งที่ศรัทธา

3. ไปเรียนเป็นประจำ และพยายามอยู่ให้ใกล้ที่สุด

4. เงี่ยหูตั้งใจฟังคำสอน ไม่สนใจฟังสิ่งอื่น

5. ฟังธรรมและคำแนะนำ อันมีสาระและเหตุผลควบคู่กัน ซึ่งช่วยชี้โทษและแนะนำประโยชน์

6. ได้ยินเนื้อหาสาระธรรมแล้วต้องทรงจำไว้ 2 ลักษณะ คือ ท่องจำให้ติดไว้ในใจ (ดีที่สุด) บันทึกไว้ในสมุด หรือเก็บข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

7. ใคร่ครวญพิจารณา ไตร่ตรองธรรมที่จำไว้ด้วยเหตุผล

8. ธรรมทั้งหลายย่อมทนต่อการเพ่งพินิจไม่เลือนหาย(อยู่ในใจ)

9. เกิดความพอใจกระทำการชวนช่วย

10. มีความอดสาหะ

11. มีความพินิจพิจารณา ไม่ประมาทในธรรม

12. บรรารภความเพียร

13. ทำปรมัตถ์ให้แจ้งด้วยการลงมือปฏิบัติ

14. ทำให้เห็นแจ้งแทงตลอดด้วย

พหูสูตบุคคล มี 4 จำพวก

1. มีสัจจะน้อยทั้งไม่เข้าถึงสัจจะ หมายถึงผู้ที่เรียนมาน้อย ไม่เอาความรู้ที่เรียนมาทำให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบันฟังมาน้อยทั้งไม่บันทึกจดจำเอาไว้ ทำให้ไม่มีความรู้ติดตัวไม่รู้แจ้ง ไม่ตั้งอยู่ในศีล บัณฑิตย่อมติเตียนผู้นั้นได้ทั้งสัจจะและศีล

2. มีสัจจะน้อยแต่เข้าถึงสัจจะ หมายถึงมีความรู้ที่น้อย แต่สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ รู้จักไตร่ตรองพิจารณา ตั้งตนอยู่ในศีล บัณฑิตย่อมติเตียนผู้นั้นเฉพาะสัจจะ

3. มีสัจจะมากแต่ไม่เข้าถึงสัจจะ หมายถึงผู้ที่มีสัจจะมาก แต่ไม่ตั้งตนอยู่ในศีลบัณฑิตย่อมติเตียนผู้นั้นได้เฉพาะศีล

4. มีสัจจะมากทั้งที่เข้าถึงสัจจะ หมายถึงผู้มีความรู้มาก และนำความรู้ที่เรียนมาทำให้เกิดประโยชน์มาก และตั้งตนอยู่ในศีล บัณฑิตย่อมสรรเสริญผู้นั้นทั้ง 2 ส่วน

การได้สดับรับฟังมากเป็นมงคลอันสูงสุด เพราะเป็นเหตุให้ได้รับอิฏฐผล ได้รับการสรรเสริญ เป็นต้น ทำให้ละอกุศลกรรมและบรรลुकุศลกรรม ได้รับความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เป็นหนทางการบรรลุมรรคผลในอนาคต มีความฉลาดรอบรู้มีปัญญา สามารถบำเพ็ญประโยชน์ให้เกิดแก่ตนและผู้อื่น หาทรัพย์ได้ง่าย ได้ลาภ ได้ยศ ได้ชื่อเสียงอันดีงาม

สรุปได้ว่า พหูสูตจะต้องประกอบด้วย การเป็นผู้ฟังมาก จดจำได้มาก ท่องจนคล่องปาก ตรึกตรองหาเหตุและผล คิดพิจารณาจนเข้าใจถ่องแท้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และนำไปประยุกต์ใช้จริงได้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ตั้งมั่นในศรัทธา ซึ่งอาจจะเป็นศรัทธาในสิ่งที่เรียน ศรัทธาในตัวครู และเข้าใกล้สิ่งที่ศรัทธาให้มากที่สุด บุคคลใดปฏิบัติดังนี้ได้แล้ว จึงขึ้นชื่อว่าเป็นพหูสูต โดยแท้

3. คุณประโยชน์ของการเรียนการสอนตามหลักพหูสูต

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการสอนภาษาไทยตามหลักพหูสูต ครอบคลุมทั้งในด้านทักษะความรู้ เจตคติ ตลอดจนทั้งมีหลักการที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางความคิดของเพียเจต์ และสอดคล้องกับทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นการเรียนการสอนตามหลักพหูสูตจึงมีคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์ 4 ประการ ดังที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2529, หน้า 18) ได้กล่าวไว้ คือ

1. สอดคล้องกับหลักการสอนสมัยใหม่
2. เน้นการคิดและการสื่อความหมาย ทั้งในด้านการเป็นผู้ส่งสาร และเป็นผู้รับสาร
3. พหูสูตเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของคนยุคปัจจุบัน
4. ช่วยแก้ปัญหาทางการสอนภาษาไทยที่เด็กมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ขาดความมั่นใจ

ทางภาษา

ฐานวุฑฺโฒ ภิกขุ (2529, หน้า 67) ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ของการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเป็นพหูสูต ว่า มีคุณประโยชน์ 8 ประการคือ

1. ทำให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้
2. ทำให้ได้ความเป็นผู้นำ

3. ทำให้แก้วกล้างอาจในทุกที่ทุกสถาน
4. ทำให้บริบูรณ์ด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข
5. ทำให้ได้รับคำชมเชย ได้รับความยกย่องเกรงใจ
6. ไม่มีใครแย้งชิงได้ เป็นสหชาติปัญญาติดตัวข้ามภพข้ามชาติไป
7. เป็นพื้นฐานของศิลปะและความสามารถอื่น ๆ ต่อไป
8. ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานได้โดยง่าย

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การเรียนการสอนตามหลักพหุสูตนี้น่าจะสามารถทำให้ผู้เรียนได้รับคุณประโยชน์ในด้านอื่น ๆ อีก ดังนี้

1. ทำให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น
2. ทำให้เป็นที่รักใคร่ของบุคคลทั่วไป
3. ทำให้มีเจตคติที่ดีต่อครู เพื่อนนักเรียน และวิชาที่เรียน
4. ทำให้เป็นที่ยอมรับและไว้วางใจ
5. ทำให้เป็นผู้มีสุขภาพจิตที่ดี

ทั้งนี้ก็เพราะว่า วิธีสอนตามแนวนี้นำหลักการทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ที่มีความสอดคล้องกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนาการทางความคิดของเพียเจท์ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ตลอดทั้งมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตไทยที่มีพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นอย่างดี

4. การเรียนการสอนภาษาไทยตามหลักพหุสูต

สุนน อมรวิวัฒน์ (2513:13) กล่าวว่า ถ้าวอนนี้ถึงภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในชมพูทวีปในครั้งพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้เวลาเพียง 45 ปีในการวางรากฐานมั่นคงสั่งสอนอบรมและขยายพุทธอาณาจักรได้กว้างไกลไพศาล พระธรรมที่ได้ทรงแจ้งด้วยพระองค์เองนั้นเป็นหลัก เป็นปรัชญา เป็นแก่นสารอันลึกซึ้งยิ่ง เหตุไฉนพระองค์จึงทรงสามารถเทศนาสั่งสอนให้ทุกคนชั้น วรรณะ คนนอกศาสนา นักบวชอื่น ๆ ได้ละจากทิฐิทั้งปวงของตน หันมาเลื่อมใส เข้าใจและปฏิบัติธรรมของศาสนาพุทธอย่างสิ้นเชิง พุทธวิธีสอนจึงเป็นเรื่องที่ครูในปัจจุบันน่าจะได้นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนอย่างยิ่ง

สุนน อมรวิวัฒน์ (2529, สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม) กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า การฝึกทักษะทางภาษา เริ่มต้นด้วยกิจกรรมพัฒนา สุตมยปัญญา ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักพหุสูต อันมีองค์ประกอบและขั้นตอนที่เหมาะสมยิ่ง เพราะประกอบด้วยการสร้างศรัทธาต่อการเรียน การฝึกหัดฝึกปรือ ฝึกฝน ให้เชี่ยวชาญและคล่องแคล่ว ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกให้รู้จักคิดจำแนกแยกแยะ คิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ และคิดสรุปหลักการ (โยนิโสมนสิการ)

เพื่อสามารถจับหลักแก่นสารของสาระความรู้ และการใช้ทักษะภาษาสำหรับสาระเรื่องนั้นๆ ได้ ผลของการฝึกทักษะตามหลักพหุสูตนี้ จึงครอบคลุมทั้งในด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ทักษะและความสามารถในการใช้ภาษา ความเข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนในเนื้อหาสาระความรู้ นั้น การจัด

กระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนเป็นผู้คงแก่เรียน (a learned person) หากยึดแนวทางพุทธวิธีแล้ว จะต้องสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนก่อนแล้วจึงฝึกทักษะที่เป็นเครื่องมือ ของการรวบรวมข่าวสารข้อมูล ต่อจากนั้นจึงนำข่าวสารที่ได้มานี้มาคิดทำความเข้าใจ จับประเด็นให้ถูกต้อง ชัดเจนจนเกิดเป็นความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

ถ้านำระดับความรู้ของบุคคล ซึ่งพระพุทธศาสนาได้จำแนกไว้ตามลำดับการพัฒนา ปัญญา คือ สัจญา (การกำหนดได้หมายรู้) ทิฏฐิ (ความเข้าใจในเหตุผลจึงเกิดความเห็น) และญาณ (ความหยั่งรู้) มาพิจารณาประกอบด้วย จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ตามหลักของพุทธศาสนา มิได้หยุดอยู่แค่การใช้ทักษะภาษารวบรวมข้อมูลข่าวสารเท่านั้น หากเน้นวิธีการคิด และทำความเข้าใจ และการฝึกปฏิบัติจนรู้แจ้งอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้ที่แท้จะต้องก้าวเกิน Comprehension ไปสู่ interpretation → problem-solving → insight และ enlightenment ตามความสามารถของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน

จากสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับพหุสูตดังกล่าว สุมณ อมรวิวัฒน์ (2533, หน้า 151 – 157) จึงเสนอกระบวนการเรียนการสอนตามหลักพหุสูต ซึ่งมี 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสร้างศรัทธา

1.1 การจัดบรรยากาศของชั้นเรียนให้เหมาะสม

1.2 บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์

1.3 การเสนอสิ่งเร้าและสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้

2. การฝึกทักษะภาษาตามหลักพหุสูต

2.1 การฝึกหัดฟัง พูด อ่าน เขียน (พหุสูต) = (learning and practices)

2.2 การฝึกปรือ เพื่อจับประเด็นสาระและจดจำ (ชตา =doing exercise and memorizing)

2.3 การฝึกฝน ฝึกการใช้ภาษาให้คล่องแคล่วจัดเจน (วจสา ปรีจिता = drill)

2.4 การฝึกคิดพิจารณาจนเข้าใจแจ่มแจ้ง (มนसानุเปกฺขิตา =comprehension and interpretation)

2.4.1 คิดจำแนกแยกแยะ

2.4.2 คิดเชื่อมโยงสัมพันธ์

2.4.3 คิดสรุปหลักการ

2.5 การฝึกสรุปรวมสาระความรู้เป็นหลักการด้วยความเข้าใจแจ่มแจ้งและนำไปใช้ได้จริง (ทิฏฐิยา สุปปฏิวิทฺธา = conclusion and application) (ขั้นตอนการสอนที่ 2.4 และ 2.5 ผสมกลมกลืนมาก แต่ขั้นที่ 2.4 เน้นการฝึกคิด ส่วนขั้นที่ 2.5 เน้นการสรุปและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน)

3. การมองตนและการประเมินของกัลยาณมิตร

3.1 การวัดและประเมินของตนเอง

3.2 การวัดและประเมินโดยเพื่อนนักเรียน

3.3 การวัดและประเมินโดยครูผู้สอน

3.4 การซ่อมเสริมและช่วยเหลือกันฉันท์กัลยาณมิตร

พระเทพเวที (2535, หน้า 201) กล่าวถึงการสอนตามหลักพหุสูตรไว้ว่า คือ การจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนตนเองตามขั้นตอนทั้ง 5 ของหลักพหุสูตร คือ ฟังมาก อ่านมาก ฝึกฝนฝึกปรือมาก และคิดวิเคราะห์ที่อยู่เสมอ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดปัญญา รู้มาก รู้รอบ และรู้สึก

วศิน อินทสระ (2526, หน้า 15-21) ได้อธิบายหลักการสอนที่พระพุทธองค์ ทรงสอนบริษัท คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือบุคคลทั่วไป มีจุดมุ่งหมายในการสอนอยู่ 3 ประการคือ

1. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังรู้จักจริง เห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้เห็น

2. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ ทรงสอนเพื่อให้ทรงแสดง ธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังตรงตามให้เห็นด้วยตนเอง

3. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัครจรรยา ให้ได้รับผลการปฏิบัติตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน ทรงสรรเสริญ อนุสาสนี ปาฏิหาริย์ (คำสอนที่อัครจรรยา) ว่าดีที่สุด ประณีตที่สุด และเป็นประโยชน์ที่สุด

การสอนตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาเป็นการสอนซึ่งครอบคลุมขั้นตอนและองค์แห่งความรู้แจ้ง 3 ประการ ดังที่ สุนน อมรวินวัฒน์ (2528, หน้า 22-24) ได้กล่าวไว้ คือ

1. ปรียติ เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการฟัง การอ่าน การคิดถึงความหมายส่วนประกอบ ความสัมพันธ์ กฎ และกระบวนการของชีวิต เป็นความเข้าใจในเหตุปัจจัยและผลที่ต่อเนื่องกัน เป็นวัฏจักร ต้องศึกษาอริยสัจ 4 ขั้น 5 ไตรลักษณ์ และมัชฌิมา ปฏิปทา หรือมรรคมงคล 8

กล่าวโดยสรุป การศึกษาในแง่ปรียตินั้น เป็นไปเพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิ คือความเห็นชอบซึ่งผู้ศึกษาจะไม่หยุดหรือพึงพอใจอยู่เพียงเท่านั้น จะต้องฝึกอบรมตนต่อไปเป็นเรื่องของการปฏิบัติ

2. ปฏิบัติ เป็นการศึกษที่แท้จริง มีองค์ประกอบ 3 ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา คือ

1.1 อธิศีลสิกขา ได้แก่ การฝึกอบรมควบคุมกายและวาจา ให้เป็นพุดดี ทำงานดี ดำรงชีวิตดี

1.2 อธิจิตสิกขา ได้แก่ การฝึกหัดอบรมให้จิตและความคิดดี มีความแน่วแน่ ตั้งใจ และปลอดโปร่ง มีความเพียร ความระลึกรู้ จิตที่ตั้งมั่นแน่วแน่

1.3 อธิปัญญาสิกขา ได้แก่ การฝึกหัดอบรมให้เกิดความรู้แจ้ง ซึ่งเป็นความรู้ระดับสูงที่ประจักษ์ด้วยการฝึกฝนตนเองอย่างแท้จริง จนเกิดความเห็นที่ตรงกับสัจจะ ความจริง และความดำริในทางที่ชอบ

การปฏิบัติ หรือการฝึกหัดอบรม กาย วาจา ใจ จึงเป็นการศึกษาที่แท้ตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา มีลักษณะเป็น สัมมาญาณ คือความรู้ที่ซอบบิ่ง และเป็นภาวิญญาน คือความรู้ที่เหนือสามัญชาตญาณ จำเป็นต้องฝึกหัดอบรมด้วยตนเองจึงบรรลุได้

3. ปฏิเวธ เป็นการศึกษาต่อจากความรู้ การปฏิบัติ ไปสู่ความเข้าใจ การวิเคราะห์ ถึงผลของการปริยัติและปฏิบัติ ฝึกหัดอบรมตนให้สูงขึ้น เข้มขึ้น จนสามารถยกระดับจิตของคน นอกจากนั้นแล้ว ประดิษฐ์ พรหมเสนา (2523:12-16) ได้สรุปหลักการสอนทั่วไปของพระพุทธองค์ไว้ ดังนี้

1. สอนจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้หรือเข้าใจอยู่แล้ว ไปสู่สิ่งที่ยังมิรู้ เข้าใจ
2. สอนตามลำดับขั้น เริ่มจากง่ายไปหายาก ลุ่มลึก ชับช้อน ตามลำดับ ความสัมพันธ์ของเนื้อหา
3. สอนให้เหมาะกับความแตกต่างระหว่างบุคคลที่สอน
4. สอนเท่าที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน
5. สอนตรงตามจุดมุ่งหมาย ตรงเนื้อหา ไม่วกวน ไม่ออกนอกเรื่อง ไม่กระทบกระเทือนผู้อื่น
6. สอนโดยใช้หลักจิตวิทยา ให้เรียนโดยผ่านประสบการณ์หลาย ๆ อย่างในเนื้อหาเดียวกัน เพื่อเกิดมโนทัศน์ที่ตรงกัน
7. สอนอย่างมีเหตุผลเป็นจริง
8. สอนด้วยความเคารพและตั้งใจจริงในการสอนทุกครั้ง
9. สอนโดยสร้างบรรยากาศในการเรียนให้ปลอดโปร่งแล้วเข้าใจดีอยู่แล้ว
10. สอนโดยเริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ อยากรู้ อยากทราบ
11. สอนโดยใช้ภาษา คำพูดที่ผู้เรียนใช้และเข้าใจดีอยู่แล้ว
12. สอนโดยเลือกตนและปฏิบัติรายบุคคล
13. สอนโดยรู้จักจังหวะและโอกาส
14. มีความยืดหยุ่นในกลวิธีสอน
15. มีการเสริมแรงและลงโทษ
16. ใช้กลวิธีต่าง ๆ ประกอบการสอนตามความเหมาะสม
16. ต้องรู้จักผู้เรียนดี
18. สอนโดยให้ความสำคัญแก่ผู้นำกลุ่ม เพราะถ้าผู้นำเข้าใจ เลื่อมใส ศรัทธา ตัวผู้นำนั้นจะช่วยสนับสนุนการสอนของผู้สอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
19. สอนโดยเลือกทั้งเนื้อหาและวิธีสอนให้เหมาะแก่ผู้เรียน
20. สอนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด
21. สอนโดยใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล ชวนฟัง ชวนให้เข้าใจ และเข้าใจง่าย
22. สอนโดยหวังประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ

จะเห็นได้ว่า หลักการสอนของพระพุทธองค์ที่กล่าวข้างต้นนี้ ได้เน้นถึงการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูผู้สอนจะต้องรู้จักผู้เรียนเป็นอย่างดีเสียก่อน แล้วพยายามจัดบรรยากาศในการเรียน จัดระดับความสำคัญและความยากง่ายของเนื้อหา มีการยืดหยุ่นกลวิธีในการสอน อีกทั้งได้นำเอาหลักจิตวิทยาามาใช้ในการเรียนการสอนอีกด้วย อันได้แก่ การเสริมแรงและการลงโทษ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การสอนทักษะภาษาไทยตามหลักพหุสุต เน้นการสร้างศรัทธาที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เน้นการฝึกหัด ฝึกปรือ และฝึกฝน เน้นการคิดอย่างถูกต้องแบบคายและเน้นการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ สุนน อมรวิวัฒน์ มาใช้จัดกิจกรรมการสอนตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการสร้างศรัทธา
  - 1.1 เป็นการสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นในการใฝ่เรียนรู้อย่างจริงจัง
2. ขั้นการฝึกทักษะภาษาตามหลักพหุสุต
  - 2.1 การฝึกหัดฟัง พูด อ่าน เขียน
  - 2.2 การฝึกปรือเพื่อจับประเด็นสาระและจดจำเรื่องที่อ่าน
  - 2.3 การฝึกฝน ฝึกการใช้ภาษาให้คล่องแคล่วจัดเจน
  - 2.4 การฝึกคิดพิจารณาจนเข้าใจแจ่มแจ้งก่อนที่จะสรุปสาระความรู้
    - 2.4.1 คิดจำแนกแยกแยะ
    - 2.4.2 คิดเชื่อมโยงสัมพันธ์
    - 2.4.3 คิดสรุปหลักการ
3. ขั้นการมองตนและการประเมินของกัลยาณมิตร
  - 3.1 การประเมินตนเอง
  - 3.2 การประเมินโดยเพื่อนนักเรียน
  - 3.3 การประเมินโดยครูผู้สอน

5. โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักพหุสุต

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิธีสอนตามหลักพหุสุต ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบตามโครงสร้าง ดังนี้

1. ชื่อแผน / ชื่อเรื่อง / กลุ่มสาระ / ชั้น / เวลา
2. ตัวชี้วัด / สาระที่ / มาตรฐานการเรียนรู้
3. สาระสำคัญ
4. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
5. จุดประสงค์การเรียนรู้
6. สาระการเรียนรู้
7. กิจกรรมการเรียนการสอน ตามหลักพหุสุต

8. การวัดผลประเมินผล

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะการคิดขั้นสูง มีกระบวนการในการคิดที่ซับซ้อน ต้องอาศัยความรู้ในการคิดอย่างไตร่ตรอง และคิดอย่างมีเหตุผล จึงขอนำความรู้ที่เกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ มากล่าวอ้างไว้ดังนี้

1. ความหมายของการคิดวิเคราะห์

มีนักการศึกษาหลายคนที่ได้ให้ความหมายของการคิดไว้แตกต่างกันดังนี้

เพ็ญศรี จันท์ดั่ง (2545, หน้า 90) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง วิธีคิด แยกแยะองค์ประกอบ หรือลักษณะของสิ่งต่าง ๆ การคิดในระดับนี้ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือข้อมูลทางทฤษฎี มาเป็นเครื่องมือในการคิดวิเคราะห์ จึงจะสามารถอธิบายได้ว่า เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น อยู่ในสภาพใด และอาจบอกได้ว่ามีแนวโน้มไปในทางใด

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 9) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึงความสามารถในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราวหรือ เหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547, หน้า 23) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์หมายถึงความสามารถในการจำแนกแจกแจงองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น

สุรัตน์ จรัสแผ้ว (2549, หน้า 13) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อย ๆ ของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือเนื้อเรื่องต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีจุดมุ่งหมายหรือความประสงค์สิ่งใด และส่วนย่อย ๆ ที่สำคัญนั้นแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวพันกันอย่างไรบ้าง และเกี่ยวพันกันโดยอาศัยหลักการใด เป็นการระบุคุณลักษณะ ระบุประเด็นหรือองค์ประกอบ ของข้อมูล ซึ่งครอบคลุมถึงการระบุความเหมือนหรือความแตกต่างของข้อมูลด้วย

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, หน้า 53) ได้สรุปความหมายของการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียด และจำแนกแยกแยะข้อมูล องค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ เรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ และจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อค้นหาความจริง ความสำคัญ แก่นแท้ องค์ประกอบหรือหลักการของเรื่องนั้น ๆ สามารถอธิบายตีความสิ่งที่เห็น ทั้งที่อาจแฝงซ่อนอยู่ในสิ่งต่าง ๆ หรือปรากฏได้อย่างชัดเจน รวมทั้งหาความสัมพันธ์ หรือความเชื่อมโยง ของสิ่งต่าง ๆ ว่าเกี่ยวพันกันอย่างไร กระทบกันอย่างไร อาศัยหลักการใด จนได้ความคิดเพื่อนำไปสู่การสรุป การประยุกต์ใช้ ทำนายหรือคาดการณ์สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์หมายถึง พฤติกรรมการตอบโต้ต่อสิ่งเร้าของมนุษย์ ที่ได้รับการสั่งการมาจากสมอง อาจจะต้องจำแนก แยกแยะ หรือแจกแจงองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวัตถุและเรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อการตอบคำถาม หรือแก้ไขปัญหาในกรณีต่าง ๆ เพื่อค้นหาสาเหตุของเรื่องราวที่เกิดขึ้น และสรุปความคิดอย่างสมเหตุสมผล โดยจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

2. องค์ประกอบที่สำคัญของการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์ มีองค์ประกอบสำคัญตามความคิดเห็นของนักการศึกษาที่มีดังนี้
เดชา จันทศิริ (2542, หน้า 67) ได้สรุปกระบวนการคิดตามความเชื่อของ เดรสเซล (Dressel) ว่าประกอบด้วย ขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ด้านการนิยามปัญหา หมายถึง ความสามารถในการกำหนดปัญหาข้อโต้แย้ง วิเคราะห์ข้อความ หรือข้อมูลที่คลุมเครือให้ชัดเจน และเข้าใจความหมายของคำ ข้อความ หรือแนวคิด ภายในขอบเขตข้อเท็จจริงที่กำหนดให้
2. ด้านการรวบรวมข้อมูลสำหรับการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ด้วยความเป็นปรนัย เลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ข้อโต้แย้ง หรือข้อมูลที่คลุมเครือได้ แสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อนำมาแก้ไขปัญหได้อย่างถูกต้อง
3. ด้านการจัดระบบข้อมูล หมายถึง ความสามารถในการแสวงหาแหล่งที่มาของข้อมูล วินิจฉัยความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ระบุนวัตกรรมเบื้องต้นของข้อความ พิจารณาความเพียงพอของข้อมูลจัดระบบโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น จำแนกความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ชัดเจนกับข้อมูลที่คลุมเครือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหา ข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น พิจารณาข้อมูลที่แสดงถึงความลำเอียง และการโฆษณาชวนเชื่อ และตัดสินใจความขัดแย้งของข้อความและเสนอข้อมูลได้
4. ด้านการเลือกสมมติฐาน หมายถึงความสามารถในการเลือกสมมติฐาน กำหนดสมมติฐาน จากความสัมพันธ์เชิงเหตุผล พิจารณาทางเลือกหลาย ๆ ทาง ในการแก้ปัญหาได้
5. ด้านการสรุป หมายถึง ความสามารถในการคิดพิจารณาข้อความคลุมเครือของข้อมูล โดยจำแนกข้อมูลที่มีเหตุผลหนักแน่น และน่าเชื่อถือว่ามี ความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจสรุป ถ้าการสรุปไม่มีเหตุผลเพียงพอต้องการหาเหตุผลเพิ่มเติมมาพิจารณาตัดสินใจสรุปใหม่ แล้วจึงนำข้อมูลหลักการไปประยุกต์ใช้

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 17) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการดังนี้

1. สิ่งที่กำหนดให้ เป็นสิ่งสำเร็จรูปที่กำหนดให้วิเคราะห์ เช่น วัตถุ สิ่งของ เรื่องราวเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น
2. หลักการหรือกฎเกณฑ์ เป็นข้อกำหนดสำหรับใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน หลักเกณฑ์ในการหาลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุผลอาจจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงกันหรือขัดแย้งกัน เป็นต้น
3. การค้นหาความจริงหรือความสำคัญ เป็นการพิจารณาส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ตามหลักเกณฑ์ แล้วทำการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุป

วัตสัน, และเกลเซอร์ (Watson, & Glaser, 1946, p.10) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย ทักษะคิด ความรู้ทักษะในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะคิดในการสืบเสาะหาข้อมูล หลักฐานมาพิสูจน์เพื่อหาข้อเท็จจริง ความรู้ในการหาแหล่งข้อมูลอ้างอิง ทักษะในการใช้ความรู้และทักษะคิดดังกล่าวข้างต้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยวัดจากความสามารถย่อยๆ ซึ่งมีอยู่ 5 ด้าน คือ

1. ความสามารถในการอ้างอิง
2. ความสามารถในการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น
3. ความสามารถในการนิรนัย
4. ความสามารถในการแปลความ
5. ความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้ง

บลูม (Bloom, 1959, pp. 201-207) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ประกอบด้วยทักษะสำคัญ 3 ด้าน คือ

1. การคิดวิเคราะห์ความสำคัญหรือเนื้อหาของสิ่งต่าง ๆ (analysis of element) เป็นความสามารถในการแยกแยะได้ว่า สิ่งใดจำเป็น สิ่งใดสำคัญ สิ่งใดมีบทบาทมากที่สุด ประกอบด้วย
  - 1.1 การวิเคราะห์ชนิด
  - 1.2 การวิเคราะห์สิ่งสำคัญ
  - 1.3 การวิเคราะห์เลขศูนย์
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (analysis of relationship) เป็นการค้นหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ว่า มีอะไรสัมพันธ์กัน สัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร มากน้อยเพียงใด สอดคล้องหรือขัดแย้งกัน ได้แก่
  - 2.1 วิเคราะห์ชนิดของความสัมพันธ์
  - 2.2 วิเคราะห์ขนาดของความสัมพันธ์
  - 2.3 วิเคราะห์ขั้นตอนของความสัมพันธ์
  - 2.4 วิเคราะห์จุดประสงค์และวิธีการ

2.5 วิเคราะห์สาเหตุและผล

2.6 วิเคราะห์แบบความสัมพันธ์ในรูปของอุปมาอุปไมย

3. การวิเคราะห์หลักการ (analysis of organizational principles) หมายถึง การค้นหาโครงสร้างระบบ เรื่องราว สิ่งของและการกระทำต่าง ๆ ว่าสิ่งนั้นดำรงอยู่ในสภาพเช่นนั้น มีอะไรเป็นแกนหลัก มีหลักการอย่างไร มีเทคนิคอะไร หรือยึดถือคติใด มีสิ่งใดเป็นตัวเชื่อมโยง การคิดวิเคราะห์หลักการที่ถือว่าสำคัญที่สุด การที่จะวิเคราะห์เชิงหลักการได้ดี จะต้องมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ดีเสียก่อน เพราะผลจากความสามารถในการคิดวิเคราะห์องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ จะทำให้สามารถสรุปเป็นหลักการได้ ประกอบด้วย

3.1 วิเคราะห์โครงสร้าง

3.2 วิเคราะห์หลักการ

ลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ เช่น วิเคราะห์วัตถุ วิเคราะห์สถานการณ์ วิเคราะห์บุคคล วิเคราะห์ข้อความ วิเคราะห์ข่าว เป็นต้น สรุปได้ว่าการคิดวิเคราะห์สามารถวิเคราะห์ทั้งข้อมูลเชิงกายภาพ เชิงรูปธรรม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงนามธรรม

ลิปแมน (Lipman, 1988, pp. 38–43) กล่าวว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ ทำให้บุคคลมีความสามารถตัดสินใจที่เที่ยงตรงมากกว่าความคิดธรรมดา ซึ่งประกอบไปด้วยทักษะต่อไปนี้

1. การประเมินค่า (estimating)
2. การวินิจฉัย (evaluating)
3. การคาดการณ์ (assuming principle)
4. การตั้งสมมติฐาน (hypothesizing)
5. การเสนอข้อคิดเห็น (offering the openions)
6. การตัดสินใจ (making judgenment)

มาร์ซาโน (Marzano, 2001, p.24) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย

1. ทักษะการจำแนก เป็นความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อยต่าง ๆ ทั้งเหตุการณ์ เรื่องราว สิ่งของ ออกเป็นส่วนย่อยๆ ให้เข้าใจง่าย อย่างมีหลักเกณฑ์ สามารถบอกรายละเอียดของสิ่งต่างๆ ได้

2. ทักษะการจัดหมวดหมู่ เป็นความสามารถในการจัดประเภท จัดลำดับ จัดกลุ่มของสิ่งของ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเข้าด้วยกัน โดยยึดโครงสร้างลักษณะหรือคุณสมบัติที่เป็นประเภทเดียวกัน

3. ทักษะการเชื่อมโยง เป็นความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ ว่าสัมพันธ์กันอย่างไร

4. ทักษะการสรุปความ หมายถึงความสามารถในการจับประเด็นและสรุปผลจากสิ่งที่กำหนดให้ได้

5. การประยุกต์ เป็นความสามารถในการนำหลักการ และทฤษฎีมาใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถคาดการณ์ งบประมาณ พยากรณ์ ขยายความ คาดเดา สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากเอกสารของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์มีความแตกต่างกัน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดหลักการคิดของบลูม (Bloom) ซึ่งประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ความสำคัญหรือวิเคราะห์เนื้อหา
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์
3. การวิเคราะห์หลักการ

3. กระบวนการคิดวิเคราะห์

สวิตช์ มูลคำ (2547, หน้า 19) กล่าวว่ากระบวนการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์

เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อเป็นต้นเรื่องที่จะใช้วิเคราะห์ เช่น พืช สัตว์ หิน ดิน รูปภาพ บทความ เรื่องราว เหตุการณ์หรือสถานการณ์ จากข่าว ของจริงหรือสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์

เป็นการกำหนดประเด็นข้อสงสัยจากปัญหาของสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ ซึ่งอาจจะกำหนดเป็นคำถามหรือเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์เพื่อค้นหาความจริงสาเหตุหรือความสำคัญ เช่น ภาพนี้ บทความนี้ต้องการสื่อหรือบอกอะไรที่สำคัญที่สุด

ขั้นที่ 3 กำหนดหลักการหรือกฎเกณฑ์

เป็นการกำหนดสำหรับใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน หลักเกณฑ์ในการหาลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุผลอาจเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุผลอาจเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงกันหรือขัดแย้งกัน

ขั้นที่ 4 พิจารณาแยกแยะ

เป็นการพินิจวิเคราะห์ทำการแยกแยะกระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย ๆ โดยอาจใช้เทคนิคคำถาม 5W 1H ประกอบด้วย What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) How (อย่างไร)

ขั้นที่ 5 สรุปคำตอบ

เป็นการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุปเป็นคำตอบหรือตอบปัญหาของสิ่งที่กำหนดให้

4. เทคนิคการคิดวิเคราะห์

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 21 - 22) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดโดยใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลักเป็นการคิดเชิงลึกคิดอย่างละเอียดจากเหตุไปสู่ผลตลอดจนการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลและผลความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง เทคนิคการคิดวิเคราะห์อย่างง่ายที่นิยมใช้ คือ 5W 1H คือ

1. What (อะไร) ปัญหาหรือสาเหตุการเกิดขึ้น
  - 1.1 เกิดอะไรขึ้นบ้าง
  - 1.2 มีอะไรเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้
  - 1.3 หลักฐานที่สำคัญที่สุด คืออะไร
  - 1.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้ คืออะไร
2. Where (ที่ไหน) สถานที่หรือตำแหน่งที่เกิดเหตุ
  - 2.1 เรื่องนี้เกิดขึ้นที่ไหน
  - 2.2 เหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นที่ใดมากที่สุด
3. When (เมื่อไร) เวลาที่เหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้น
  - 3.1 เหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นเมื่อไร
  - 3.2 เวลาใดบ้างที่สถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้
4. Why (ทำไม) สาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น
  - 4.1 เหตุใดต้องเป็นคนนี้ เป็นเวลานี้ เป็นสถานที่นี้
  - 4.2 เพราะเหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น
  - 4.3 ทำไมจึงเกิดเรื่องนี้
5. Who (ใคร) บุคคลสำคัญเป็นตัวประกอบหรือเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ
  - 5.1 ใครอยู่ในเหตุการณ์บ้าง
  - 5.2 ใครน่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้บ้าง
  - 5.3 ใครน่าจะเป็นคนที่ทำให้สถานการณ์นี้เกิดมากที่สุด
  - 5.4 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใครได้ประโยชน์ ใครเสียประโยชน์
6. How (อย่างไร) รายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วหรือกำลังจะเกิดขึ้นว่ามีความเป็นไปได้ในลักษณะใด
  - 6.1 เขาทำสิ่งนี้ได้อย่างไร
  - 6.2 ลำดับเหตุการณ์นี้ดูว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรบ้าง
  - 6.3 เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร
  - 6.4 มีหลักในการพิจารณาคนได้อย่างไรบ้าง

การคิดวิเคราะห์ด้วยเทคนิค 5W 1H จะสามารถช่วยไล่เรียงความชัดเจนในแต่ละเรื่องที่เรากำลังคิดเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้นในบางครั้งการเริ่มคิดวิเคราะห์ของท่าน ถ้าคิดอะไรไม่ออกขอแนะนำให้เริ่มต้นถามตัวเอง โดยใช้คำถามจาก 5W 1H ถามตัวท่านเองนอกจากการใช้เทคนิค 5W 1H แล้วท่านอาจจะใช้เทคนิคการตั้งคำถามในลักษณะอื่นได้ เช่น

1. คำถามเกี่ยวกับจำนวน เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนกี่คน
2. คำถามเชิงเงื่อนไข เช่น ถ้า.....จะเกิด.....ถ้าเหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อ 5 ปีที่แล้วใครจะเป็นผู้ได้ประโยชน์และใครจะเป็นผู้เสียประโยชน์
3. เกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญ เช่น ใครเป็นคนสำคัญที่สุดของเรื่องประเด็นใดเป็นประเด็นหลัก และประเด็นใดเป็นประเด็นรอง
4. คำถามเชิงเปรียบเทียบ เช่น ระหว่าง.....กับ.....สิ่งใดสำคัญกว่าระหว่างความตายกับการพรากจากความรัก สิ่งใดสำคัญกว่า ฯลฯ

สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์ต้องประกอบไปด้วยเทคนิค 5W 1H คือ What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) และ How (อย่างไร) เพื่อเป็นตัวชี้นำนำไปสู่การตั้งคำถามให้ผู้เรียนฝึกคิดวิเคราะห์นั่นเอง การคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดที่ใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้นำเทคนิค 5W1H และหลักการคิดของบลูม (Bloom) ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ความสำคัญหรือวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการวิเคราะห์หลักการมาใช้ในชั้นการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง จากบทอ่านร้อยกรองที่กำหนดไว้

5. ลักษณะของการคิดวิเคราะห์

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 23 - 24) กล่าวว่าการวิเคราะห์ อาจจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นความสามารถในการหาส่วนประกอบที่สำคัญของสิ่งของหรือเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์ส่วนประกอบของพืช สัตว์ ข้าว ข้อความหรือเหตุการณ์ เป็นต้น

ตัวอย่าง คำถามการวิเคราะห์ส่วนประกอบ

- 1) ส่วนประกอบของพืช มีอะไรบ้าง
- 2) อะไรเป็นสาเหตุสำคัญของการระบาดของไข้หวัดนกในประเทศไทย
- 3) อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนอาชีวศึกษายกพวกตีกัน
- 4) องค์ประกอบสำคัญของห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์มีอะไรบ้าง
- 5) สาเหตุสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้คืออะไร

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่าง ๆ โดยการระบุความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลหรือความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง

ตัวอย่าง คำถามการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

- 1) การที่ครอบครัวมีปัญหา ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียนอย่างไรบ้าง
- 2) การเกิดภัยธรรมชาติ มีส่วนสัมพันธ์กับระบบนิเวศอย่างไรบ้าง
- 3) ครูไม่ยอมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างไร

4) รัฐบาลประกาศชัยชนะสงครามยาบ้า ส่งผลดีต่อสังคมไทยอย่างไร

5) การพัฒนาประกาศชัยชนะสงครามยาบ้า ส่งผลดีต่อสังคมไทยอย่างไร

3. การวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถในการหาหลักความสัมพันธ์ส่วนสำคัญในเรื่องนั้น ๆ ว่าสัมพันธ์กันอยู่โดยอาศัยหลักการใด เช่น การให้ผู้เรียนค้นหาหลักการของเรื่องการระบุจุดประสงค์ของผู้เรียน ประเด็นสำคัญของเรื่อง เทคนิคที่ใช้ในการจูงใจผู้อ่าน และรูปแบบของภาษาที่ใช้ เป็นต้น

ตัวอย่าง คำถามการวิเคราะห์หลักการ

1) หลักการสำคัญของศาสนาพุทธ ได้แก่อะไร

2) หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่อะไร

3) หลักการสำคัญของการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้แก่อะไร

4) หลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่อะไร

5) ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 ประกอบด้วยอะไรบ้าง

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์ จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือการวิเคราะห์ส่วนประกอบ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และ การวิเคราะห์หลักการ

6. ประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 39) กล่าวถึงประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เรารู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นมาเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ รู้ว่าเรื่องนั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้างทำให้เราได้ข้อเท็จจริงที่เป็นฐานความรู้ ในการนำไปใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาการประเมินและการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

2. ช่วยให้เราสำรวจความสมเหตุสมผล ของข้อมูลที่ปรากฏและไม่ด่วนสรุปตามอารมณ์ ความรู้สึกหรืออคติ แต่สืบค้นตามหลักเหตุผลและข้อมูลที่เป็นจริง

3. ช่วยให้เราไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่าย ๆ แต่สื่อสารตามความเป็นจริง ขณะเดียวกันจะช่วยให้เราไม่หลงเชื่อข้ออ้างที่เกิดขึ้นจากตัวอย่างเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาเหตุผลและปัจจัยเฉพาะในแต่ละกรณีได้

4. ช่วยในการพิจารณาสาระสำคัญอื่น ๆ ที่ถูกบิดเบือนไปจากความประทับใจในครั้งแรก ทำให้เรามองอย่างครบถ้วนในแง่มุมอื่น ๆ ที่มีอยู่

5. ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต การหาความแตกต่างของสิ่งที่ปรากฏพิจารณาตามความสมเหตุสมผลของสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนที่จะตัดสินใจสรุปสิ่งใดลงไป

6. ช่วยให้เราหาเหตุผลที่สมเหตุสมผลให้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ณ เวลานั้น โดยไม่ฟังเพียงอคติ ที่ก่อตัวอยู่ในความทรงจำทำให้เราสามารถประเมินสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสมจริงสมจัง

7. ช่วยประมาณการความน่าจะเป็น โดยสามารถใช้ข้อมูลพื้นฐานที่เรามีวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ ของสถานการณ์ ณ เวลานั้น อันจะช่วยเราคาดการณ์ความน่าจะเป็นได้สมเหตุสมผลมากกว่า

สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์มีประโยชน์หลายประการเช่น ช่วยให้เราเป็นคนมีเหตุมีผล ไม่ด่วนสรุปสิ่งที่พบเห็นอย่างง่าย ๆ โดยไม่ใคร่ครวญให้ถี่ถ้วนเสียก่อน ช่วยให้เรารู้จักตัดสินใจ ประมาณค่าสิ่งที่พบเห็น ตัดสินใจไม่ผิดพลาด เพราะจะต้องคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบ จึงตัดสินใจเป็นผู้มีปัญหา รอบรู้ รอบคอบ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. การวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์

การวัดความสามารถด้านการคิดนั้น สามารถวัดได้หลายวิธี ซึ่งมีรูปแบบและแนวทางมากมาย จากกลุ่มนักวัดทางการศึกษาและนักจิตวิทยา รวมทั้งแนวทางการวัดจากการปฏิบัติจริงในชีวิตทั้งด้านทักษะการคิด และการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้รวบรวมไว้ดังนี้

ลัวน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2539, หน้า 56) กล่าวว่า การวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์คือ การวัดความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อยๆ ของเหตุการณ์ เรื่องราว หรือเนื้อหาต่างๆ ว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง มีจุดมุ่งหมายหรือประสงค์สิ่งใด นอกจากนั้นยังมีส่วนย่อยๆ ที่สำคัญแต่ละเหตุการณ์นั้นเกี่ยวข้องอย่างไร โดยอาศัยหลักการใด จะเห็นได้ว่าสมรรถภาพด้านการคิดวิเคราะห์ จะเต็มไปด้วยการหาเหตุผลมาเกี่ยวข้องกันเสมอ การวิเคราะห์จึงต้องอาศัยพฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ และด้านการนำไปใช้มาประกอบการพิจารณา การวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จึงเป็นการวัดความสามารถในการแจกแจงรายละเอียด เรื่องราวความคิด การปฏิบัติออกเป็นส่วนย่อยๆ โดยอาศัยหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง แบ่งแยกตามประเภทของเนื้อหาที่วัดออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. การวิเคราะห์ความสำคัญ เป็นการถามให้ค้นหาเหตุผลคุณลักษณะเด่นของเรื่องราวในแง่มุมต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้เป็นการวิเคราะห์ว่า สิ่งที่อยู่นั้นอะไรสำคัญหรือจำเป็น หรือมีบทบาทที่สุด ตัวไหนเป็นเหตุ ตัวไหนเป็นผล ที่ทำให้บ้านมีความมั่นคงไม่หวั่นไหว คำตอบคือเสา เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการหาความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้อง ส่วนย่อยในปรากฏการณ์ หรือเนื้อหาหนึ่ง เพื่อนำมาอุปมาอุปไมย หรือค้นหาว่าแต่ละเหตุการณ์นั้นมีความสำคัญอะไรที่ไปเกี่ยวพันกัน

3. การวิเคราะห์หลักการเป็นความสามารถที่จับเค้าเงื่อนของเรื่องราวนั้น ว่ายึดหลักการใด มีเทคนิค หรือยึดปรัชญาใดเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สารสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตัวอย่างคำถามเช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน มีหลักการใดที่ร่วมกัน คำตอบคือ สัมผัสนอก เป็นต้น

ทิตนา แชมมณี, และคนอื่นๆ (2544, หน้า 169) กล่าวว่าการวัดความสามารถในการคิด สามารถวัดได้หลายวิธี โดยจำแนกประเภทของการวัดออกเป็น 2 แนวทางคือ

1. แนวทางการวัดกลุ่มจิตมิติ (psychometrics) เป็นแนวทางการวัดของกลุ่มนักวัดทางการศึกษาและนักจิตวิทยาที่พยายามศึกษา และวัดคุณลักษณะภายในของมนุษย์มาเกือบศตวรรษ เริ่มจากการศึกษาและวัดเซาว์ปัญญา (intelligence) โดยศึกษาโครงสร้างทางสมองของมนุษย์ด้วยความเชื่อว่า มีลักษณะเป็นองค์ประกอบและมีระดับความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละคน ซึ่งสามารถวัดได้โดยการใช้แบบทดสอบมาตรฐาน ต่อมาได้ขยายแนวคิดของการวัดความสามารถทางสมองสู่การวัดผลสัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ ความถนัด และความสามารถในด้านต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการคิด

2. แนวทางการวัดจากการปฏิบัติจริง (authentic performance – measurement) แนวทางการวัดนี้ เป็นทางเลือกใหม่ ที่เสนอโดยกลุ่มนักวัดการเรียนรู้ในบริบทที่เป็นธรรมชาติโดยเน้นการวัดจากการปฏิบัติงาน ความร่วมมือในการแก้ปัญหา และการประเมินตนเอง เทคนิคการใช้การสังเกต สภาพงานที่ปฏิบัติจากการเขียนเรียงความ การแก้ปัญหาในสถานการณ์ เหมือนโลกแห่งความเป็นจริง และการรวบรวมงานในแฟ้มสะสมงาน หรือแฟ้มพัฒนางาน (portfolio)

การวัดความสามารถในการคิดตามแนวทางของกลุ่มนักวัดจิตมิติ ส่วนใหญ่สนใจการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) ซึ่งมีการพัฒนาแบบสอบกันอย่างหลากหลาย และได้เสนอไว้ 2 ลักษณะ คือแบบสอบมาตรฐานที่มีใช้สำหรับวัดความสามารถในการคิด ซึ่งมีผู้สร้างไว้แล้ว แบบสอบถามสำหรับวัดความสามารถในการคิด ที่สามารถสร้างขึ้นใช้เองดังนี้

1. แบบสอบมาตรฐานที่ใช้สำหรับวัดความสามารถในการคิดที่มีผู้สร้างไว้แล้วโดยจัดกลุ่มได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบการคิดทั่วไป และแบบสอบการคิดเฉพาะด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 แบบสอบการคิดทั่วไป เป็นแบบสอบที่มีลักษณะส่วนใหญ่เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ แบบสอบมาตรฐานที่ใช้สำหรับวัดความสามารถในการคิดทั่วไปที่สำคัญ มีดังนี้

1.1.1 Watson – Glaser Critical Thinking Appraisal

1.1.2 Comell Critical Thinking Test, level X and Level Z

1.1.3 Ross Test of Higher Cognitive Processes

1.1.4 New Jersey Test Reasoning Skills

1.1.5 Judgement : Deductive Logic and Assumption Recognition

1.1.6 Test of Enquiry Skills

1.1.7 The Ennis – Weir Critink Thinking Essay Test

1.2 แบบสอบถามความสามารถในการคิดลักษณะเฉพาะ เป็นแบบสอบที่มุ่งวัดความสามารถในการคิดเฉพาะแบบที่แสดงถึงลักษณะของการคิด เช่น การคิดแบบนิรนัย (deductive) ความสามารถประเมินข้อมูลได้จากการสังเกต เป็นต้น แบบสอบมาตรฐานที่ใช้สำหรับวัดความสามารถในการคิด มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ มีดังนี้

1.2.1 Comell Class Reasoning Test, Form X

1.2.2 Comell Conditional Reasoning Test, Form X

1.2.3 Logical Reasoning

1.2.4 Test on Appraising Observations

2. การสร้างแบบวัดความคิดขึ้นใช้เอง เป็นแบบวัดทดสอบที่ผู้สร้างคิดขึ้นใช้เอง เพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นที่ต้องการ ตามขอบเขตความสามารถที่ต้องการวัด หรือตรงตามกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการใช้แบบสอบ

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 157) ให้แนวทางในการประเมินผลการคิดไว้ 2 แนวทางคือ

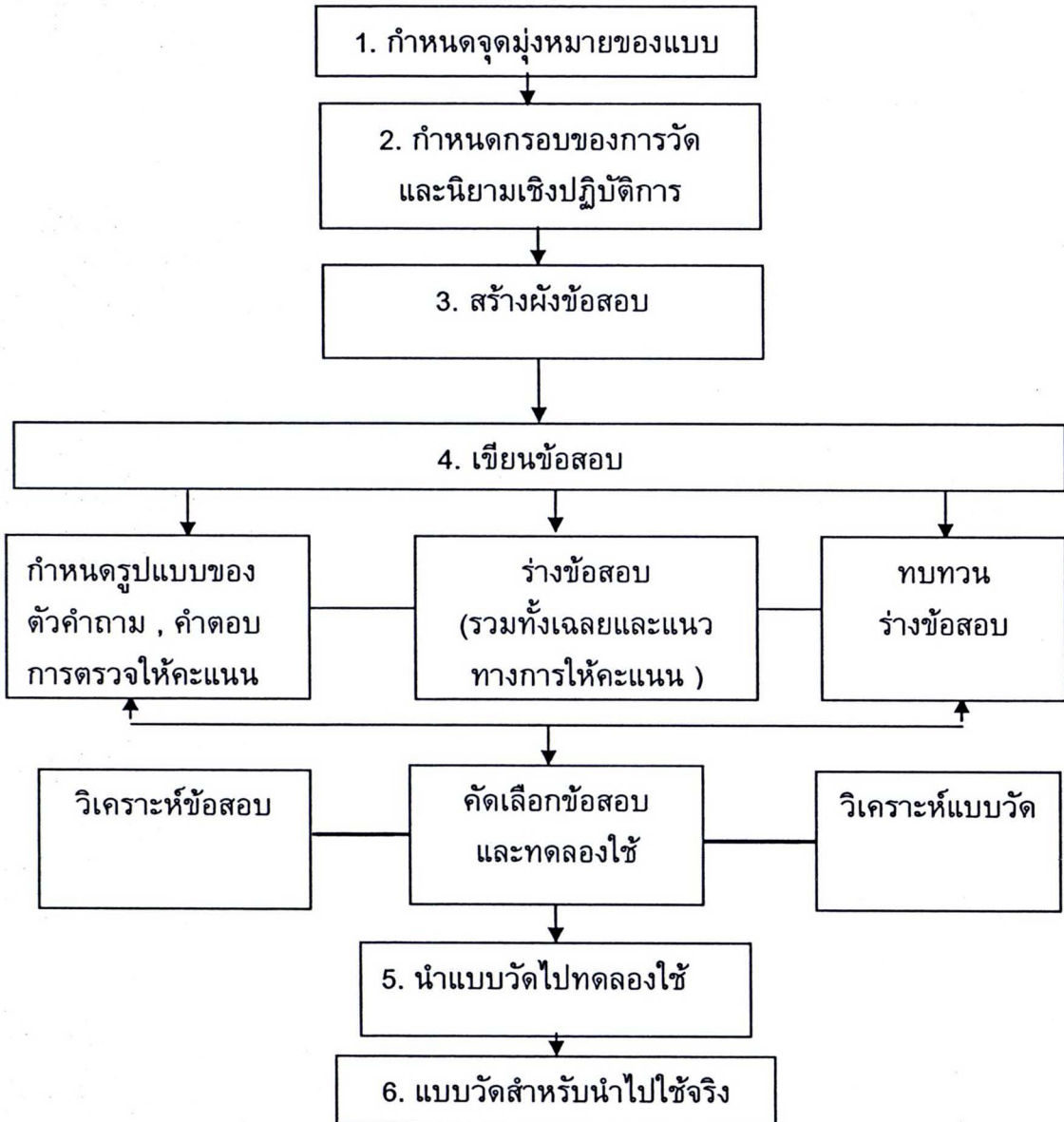
1. การประเมินผลด้วยการใช้แบบสอบถาม ได้แก่

การใช้แบบสอบถามมาตรฐาน ที่เป็นลักษณะแบบสอบถามที่มีผู้สร้างไว้แล้ว สำหรับวัดความสามารถในการคิด สามารถจัดกลุ่มได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบทดสอบการคิดทั่วไป และแบบทดสอบการคิดเฉพาะด้าน

การสร้างแบบวัดการคิดขึ้นใช้เอง เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการในการคิด

2. การประเมินผลตามสภาพจริง คือการประเมินผลและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการคิดนั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน อย่างแยกไม่ได้ เพราะครูผู้สอนจะต้องทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลควบคู่กันไปด้วย

ทิตนา แคมมณี, และคนอื่นๆ (2544, หน้า 175) ได้สรุปขั้นตอนการพัฒนาแบบวัดความสามารถทางความคิด เป็นแผนผังได้ดังนี้

ภาพ 2 : ขั้นตอนการพัฒนาแบบวัดความสามารถทางความคิด
ที่มา: ทิตนา แคมมณี, และคนอื่นๆ (2544, หน้า 175)

สรุปได้ว่า การประเมินผลกระบวนการคิด มี 2 แนวทางคือ การประเมินผลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ การใช้แบบสอบถามมาตรฐาน กับการสร้างแบบวัดการคิดขึ้นมาใช้เอง และการประเมินผลตามสภาพจริง ที่ผู้สอนต้องการประเมินควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ขึ้นมาใช้เอง

ซึ่งแบบวัดนี้ เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหา ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก ซึ่งวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน 3 ด้านคือ การวิเคราะห์ความสำคัญหรือวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ

เจตคติต่อการเรียนภาษาไทย

1. ความหมายของเจตคติ

เจตคติ (Attitudes) เป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้านจิตใจ เป็นตัวกำหนดการแสดงออกและบุคลิกภาพบางประการของบุคคลมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของเจตคติ ดังต่อไปนี้

กู๊ด (Good, 1973, p.48) ให้ความหมายของเจตคติว่า เป็นสภาพความพร้อมที่จะแสดงออกมาในลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการเข้าหา หรือการต่อต้านสภาพการณ์บางอย่างต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น รัก กลัว หรือไม่พอใจต่อสิ่งนั้น ๆ

พรรณี ชูทัย (2545, หน้า 76) กล่าวว่า เจตคติเป็นเรื่องของความรู้สึก ทั้งที่พอใจและไม่พอใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลทำให้แต่ละคนตอบสนองต่อสิ่งเร้าแตกต่างกันไป

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543, หน้า 106) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่างๆอันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่างๆไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งซึ่งอาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือทางต่อต้านก็ได้

ล้วน สายยศ, และ อังคณา สายยศ (2543, หน้า 54) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึกเชื่อ ศรัทธาต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนเกิดความพร้อมที่จะแสดงออกมา ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคดียังไม่เป็นพฤติกรรมแต่เป็นตัวการที่ทำให้เกิดพฤติกรรม

วิภาวี แป้นเรือง (2546, หน้า 37) กล่าวว่า เจตคติหมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็นและความพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบ เป็นการบอกแนวโน้มทางจิตใจของบุคคลเมื่อปะทะสัมพันธ์กับสิ่งของ บุคคล

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2544, หน้า 255) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงของจิตใจหรือความรู้สึกในทางที่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย ไม่สนับสนุนต่อการกระทำหรือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

กาญจนา นาคสกุล (2549, กันยายน 27) กล่าวว่าเจตคติเป็นคำที่บัญญัติให้ตรงกับคำว่า attitude ในภาษาอังกฤษ หมายถึงท่าที หรือความรู้สึกนึกคิด ความชอบความชังของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเจตคติเกิดจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เด็ก และเป็นไปตามของสภาวะของสมองและอารมณ์ที่แสดงออกต่อสิ่งเร้า เจตคติของคนหนึ่งๆ จึงมีทั้งที่มีลักษณะดีและไม่ดี ในทางการศึกษาเชื่อกันว่าหากเด็กมีประสบการณ์ที่ดีกับสิ่งใดเด็กก็จะชอบสิ่งนั้นและจะทำสิ่งนั้นได้ดี ในการสอนครูจึงพยายามสร้างเจตคติที่ดีให้แก่เด็กด้วยการสร้างสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่เป็นเชิงบวก

วารภรณ์ ตระกูลสฤณี (2549, กันยายน 27) กล่าวว่าเจตคติ (attitude) หรือท่าที ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งและแสดงออกแตกต่างกัน เป็นรายบุคคล หรือเป็นหมู่เป็นเหล่า

จากความหมายของเจตคติที่กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า เจตคติเป็นการแสดงออกทาง ความรู้สึก ความคิดเห็นภายในของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งในทางบวกและ ทางลบ ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับสิ่งนั้นและความรู้สึกเป็นตัวกำหนดให้ตัว บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มของการตอบสนองต่อสิ่งนั้นได้ทางหนึ่ง ในการวิจัยครั้งนี้ เจต คติต่อการเรียน หมายถึงความรู้สึก ความคิดเห็นของนักเรียนหลังจากเรียนวิชาภาษาไทย ด้วยบท ร้อยกรอง ในด้านสำนวนภาษาและเนื้อหาของบทร้อยกรอง ด้วยวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอน ตามหลักพุทธ

2. องค์ประกอบของเจตคติ

แมคไควร์ (McQuire, 1969, pp.155-156) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบเจตคติไว้ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา คือ ความรู้ความคิดและความเข้าใจบุคคลเกี่ยวกับ สิ่งต่าง ๆ จากการได้รับรู้ประสบการณ์หรือข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนั้นก่อนจึงจะสามารถกำหนดท่าที ความรู้สึกต่อสิ่งเรานั้นได้

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก คือ ความรู้สึกต่างๆ เช่น ความพอใจ ความชื่นชม ไม่ชอบหรือรังเกียจ ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเกิดขึ้นโดยมีความรู้ความคิดหรือประสบการณ์เกี่ยวกับ สิ่งนั้นๆ ของแต่ละบุคคลเป็นตัวกำหนด

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม คือ แนวโน้มในทางปฏิบัติที่จะสนองต่อสิ่งเร้าใดๆ ทั้งด้านบวก หรือด้านลบ เช่น การยอมรับ การไม่ยอมรับ ความเต็มใจ หรือไม่เต็มใจ

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2549, กันยายน 27) กล่าวว่า เจตคติ มีองค์ประกอบที่สำคัญ อยู่ 3 ประการ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านที่เกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเจตคติที่ เชื่อว่าเป็นผลของการเรียนรู้ที่ได้จากพ่อแม่ ครูอาจารย์และเพื่อนวัยเดียวกันเป็นเจตคติที่เกี่ยวกับ ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่างๆ การชอบหรือไม่ชอบต่อบุคคลสิ่งของหรือเหตุการณ์ เช่น การรู้สึกพอใจ หรือไม่พอใจต่อนาย การชอบหรือไม่ชอบดนตรีงานศิลปะ อาหารบางชนิด เป็นต้น ดังนั้น องค์ประกอบนี้จึงเป็นสภาพทางอารมณ์ควบคู่ไปกับการประเมิน

2. องค์ประกอบด้านที่เกี่ยวกับการนึกคิด เป็นอีกส่วนหนึ่งของเจตคติที่เป็น ด้านความรู้ การรับรู้ ความเห็นและความเชื่อของบุคคลซึ่งมีที่มาจากกระบวนการคิดที่ใช้เหตุผลเชิง ตรรกเป็นหลัก จึงเป็นเจตคติที่ผ่านการประเมินของผู้นั้นแล้ว เช่น ความเชื่อว่าเป็นคนหรือสิ่งของนั้นดี หรือไม่ดีหรือผู้บังคับบัญชาที่มีความคิดหรือความเชื่อว่ามีผู้บังคับบัญชาของตนมีความเป็นผู้ใหญ่ พอ สามารถที่จะปกป้องตนเองได้ ดังนั้นเขาจึงให้ความเป็นอิสระในการทำงานแก่ผู้บังคับบัญชา หรือเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวินิจฉัยสั่งการ เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านที่เกี่ยวกับพฤติกรรม เป็นเจตคติอีกส่วนหนึ่งของบุคคลที่ตั้งใจที่จะกระทำต่อคนอื่นหรือวัตถุสิ่งของด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การแสดงความเป็นมิตร ให้ความอบอุ่นหรือก้าวร้าว เป็นปฏิปักษ์หรือเอื้ออาทร เป็นต้น แนวโน้มของพฤติกรรมเป็นผลมาจากความคิดความเชื่อความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าที่ช่วยอย่างเช่น ถ้ามีบุคคลที่มีเจตคติที่ดีต่อระบบประชาธิปไตยหรือมีความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกที่ดีต่อระบบประชาธิปไตยแนวโน้มพฤติกรรมผู้นั้นก็จะรับฟัง เคารพต่อสิทธิผู้อื่น ชอบการเข้ามีส่วนร่วมหรือแสวงหาความร่วมมือในทางตรงกันข้าม ผู้ที่มีเจตคติไม่ดีในเรื่องนี้ ก็จะแสดงพฤติกรรมต่อต้าน ถอยหนีหรือหลีกเลี่ยงต่อเหตุการณ์เหล่านั้น

ไทรแอนดิส (Triandis, 1971, p.3) ได้สรุปองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (cognitive component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้หรือความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าต่างๆ เพื่อเป็นเหตุผลในการที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยประเมินสิ่งเร้าต่างๆ

2. องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (affective component) จัดเป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งจะเป็นตัวเร้า “ความคิด” อีกต่อหนึ่ง ถ้าบุคคลมีภาวะความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดี ขณะที่คิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งแสดงว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกในด้านบวกและลบตามลำดับ

3. องค์ประกอบทางด้านปฏิบัติ (behavioral component) คือความพร้อมหรือความโน้มเอียงเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่สนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้ที่ได้จากการประเมินผล

เลฟตัน (Lefton, 1997, p.354) ได้กล่าวถึงเจตคติไว้ 3 ประการ คือ

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ (the cognitive component) เป็นความเชื่อที่มีต่อสิ่งนั้นๆ
2. ด้านอารมณ์ (the emotion component) เป็นความรู้สึกชอบ ไม่ชอบต่อสิ่งนั้น
3. ด้านพฤติกรรม (the behavioral com) เป็นการแสดงออกของความเชื่อและความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้น

เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. เจตคติมีองค์ประกอบเดียว คือ องค์ประกอบด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (affective component) หมายถึงความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบที่มีต่อเป้าหมายของเจตคติ นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้แก่ ออลล์พอร์ต (Allport) เทอร์สโตน (Thurstone) อินสโค (Insko) นิวแมนและนิวแมน Newman & Newman)

2. เจตคติสององค์ประกอบ คือ

2.1 องค์ประกอบด้านสติปัญญา (cognitive component) องค์ประกอบด้านความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็นที่มีต่อเป้าหมายของเจตคติ

2.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (affective component) หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ หรือทำที่ที่ดีหรือไม่ดีที่มีเป้าหมายของเจตคติ นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้แก่ แคทซ์ (Katz) คาแพลน (Kaplan) กิลฟอร์ด (Guilford)

3. เจตคติมีสามองค์ประกอบคือ

3.1 องค์ประกอบด้านสติปัญญา (cognitive component) หมายถึง องค์ประกอบด้านความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็นที่มีต่อเป้าหมายของเจตคติ

3.2 องค์ประกอบด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (affective component) หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ หรือทำที่ที่ดีหรือไม่ดีที่มีต่อเป้าหมายของเจตคติ

3.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavioral component) หมายถึง ความพร้อมหรือแนวโน้มที่บุคคลจะปฏิบัติต่อเป้าหมายของเจตคติ นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้แก่ ไทรแอนดิส (Triandis) มอริส (Morris) นักจิตวิทยาและนักศึกษามีความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่ององค์ประกอบของเจตคติประเพณี หรือสถานการณ์ใดๆ ซึ่งมีผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา เจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถสร้างขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงได้

กรวีร์ เมฆหมอก (2542, หน้า 27) ได้สรุปองค์ประกอบของเจตคติไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ หมายถึง แนวความรู้ ความคิดของบุคคลต่อสิ่งเร้า ความรู้และความคิดเป็นตัวกำหนดลักษณะเจตคติของบุคคล ถ้าบุคคลมีแนวคิดต่อสิ่งเร้าโดยครบถ้วนแล้ว บุคคลนั้นจะมีเจตคติต่อสิ่งเร้าไปทางบวกหรือลบชัดเจนขึ้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกเป็นสิ่งที่กำหนดเจตคติของบุคคลอาจเป็นไปในทางดีหรือไม่ดี ถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้นก็ชอบ ถ้ามีความรู้สึกไม่ดีต่อสิ่งนั้นก็จะไม่ชอบ

3. องค์ประกอบด้านความพร้อมในการกระทำ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่จะแสดงออกไปให้สอดคล้องกับความรู้สึกต่อตนเอง เช่น การยอมรับ หรือไม่ยอมรับ

จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของเจตคติทั้งสามด้าน มีความสัมพันธ์กันเพราะการแสดงออกทางท่าทางหรืออารมณ์ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่างกันในทางกลับกัน ความรู้สึกนึกคิดจะส่งผลถึงองค์ประกอบด้านท่าทางและอารมณ์ ดังนั้นในการเรียนการสอนผู้สอนจึงควรคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสามด้าน คือ 1) ด้านที่เกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก 2) ด้านที่เกี่ยวกับความนึกคิด 3) ด้านที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเพื่อช่วยสอนเสริมสร้างเจตคติที่ดีแก่ผู้เรียน อันจะช่วยส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนองในทางที่สร้างสรรค์ยิ่งขึ้น

3. ลักษณะของเจตคติ

จิรวรรณ ชำนาญช่าง (2544, หน้า 12) ได้รวบรวมเจตคติไว้ดังนี้

1. เป็นผลหรือขึ้นอยู่กับการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้าแล้วเปลี่ยนมาเป็นความรู้สึกภายในที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม

2. เจตคติแปรค่าได้ทั้งความเข้มข้นและทิศทาง

3. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้มากกว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเอง
  4. เจตคติขึ้นอยู่กับเป้าเจตคติหรือสิ่งเร้าเฉพาะอย่างทางสังคม
  5. เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าที่เป็นกลุ่มเดียวกันอาจสัมพันธ์กัน
  6. เจตคติเป็นการเตรียมความพร้อมภายในของจิตในการตอบสนองสิ่งเร้าในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งเร้านั้น
  7. สภาวะความพร้อมจะตอบสนองในลักษณะซับซ้อนที่บุคคลจะยอมรับหรือไม่ยอมรับ ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่างๆ และเกี่ยวข้องกับอารมณ์
  8. เจตคติไม่ใช่พฤติกรรมแต่เป็นสภาวะทางจิตใจ ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและเป็นตัวกำหนดแนวทางในการแสดงออกของพฤติกรรม
  9. เจตคติไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่สามารถสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมที่แสดงออกมา เพื่อเป็นแนวทางในการทำนายหรืออธิบายเจตคติได้
  10. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ บุคคลจะมีเจตคติในเรื่องเดียวกันแตกต่างกันไปด้วยสาเหตุหลายประการ ทั้งสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และสังคม ระดับอายุ และเชาวน์ปัญญา
  11. เจตคติมีความคงที่และแน่นอนพอสมควร แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อประสบกับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่แตกต่างไปจากเดิม
- สรุปได้ว่า เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการที่บุคคลได้ผ่านการเรียนรู้ และประสบการณ์ มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และการกระทำของบุคคลที่จะยอมรับหรือปฏิเสธต่อสิ่งต่างๆ เจตคติสามารถสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากอิทธิพลของสังคม

4. การวัดเจตคติ

เจตคติเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก อารมณ์ เป็นเรื่องยากในการวัด เพราะต้องประเมินความรู้สึกของตนเองว่า พอใจต่อสิ่งนั้นมากน้อยแค่ไหน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสร้างแบบสอบถามวัดเจตคติตามแนวของ เรนิส ลิเคอร์ท (Renis Likert) ซึ่ง ได้อธิบายไว้ดังนี้ จินตนา อนุสนธิ์ (2548, หน้า 52)

มาตรการการสร้างแบบวิธีของลิเคอร์ท แบ่งกำหนดช่วงความรู้สึกของตนเองเป็น 5 ระดับ คือ

1. เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. เห็นด้วย
3. ไม่แน่ใจ
4. ไม่เห็นด้วย
5. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

กำหนดการให้คะแนนการตอบแต่ละตัวเลข โดยเลือกทุกประเภทให้คะแนนของการตอบแต่ละตัวเลือกโดยทั่วไปจะกำหนดคะแนนข้อความทางบวกเป็น 5 4 3 2 1 และ ข้อความทางลบเป็น 1 2 3 4 5 หรือ 0 1 2 3 4 ซึ่งการกำหนดแบบนี้เรียกว่า วิธีค่าคะแนน (arbitrary weighting method) ข้อความที่บรรจุลงในมาตรการวัดประกอบด้วยข้อความแสดงความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบ

ข้อความอาจมี 18 – 20 ข้อ การกำหนดน้ำหนักคะแนนตอบแต่ละตัวเลือกกระทำเมื่อได้รวบรวมข้อมูลมาแล้ว โดยกำหนดตามวิธีค่าคะแนนซึ่งนิยมใช้กันมาก มีขั้นตอนคือ

1. พิจารณาว่าต้องการจะวัดเจตคติชิงใครที่มีต่อใคร และให้ความหมายสิ่งที่วัดแน่นอน

2. เมื่อตีความหมายของสิ่งที่วัดแน่นอนแล้ว ก็สร้างข้อความในแต่ละหัวข้อโดยให้กลุ่มเนื้อหาในหัวข้อเหล่านั้น ข้อความนี้อาจเขียนขึ้นเองหรือนำมาจากที่อื่น เช่น จากหนังสือพิมพ์ หรือจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ ก็ได้ แต่จะต้องมีลักษณะดังนี้

2.1 ต้องเป็นข้อความที่เขียนในแง่ความรู้สึก ความเชื่อหรือความตั้งใจที่จะทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่ข้อเท็จจริง

2.2 ข้อความที่บรรจุลงในสเกล จะต้องประกอบด้วยข้อความที่เป็นบวกและลบคละกัน

2.3 ข้อความแต่ละข้อความจะต้องสั้น เข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่กำกวม จำนวนข้อที่สร้างขึ้นในครั้งแรกควรมีประมาณ 30 ข้อความขึ้นไป เพราะจะต้องเลือกข้อความให้เหลือประมาณ 20-25 ข้อความ ในแต่ละเรื่องที่จะวัด

2.4 เมื่อได้ข้อความเพียงพอแล้วก็บรรจุลงในสเกล โดยให้มีตัวเลือก 5 ตัวเลือกดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. นำข้อความที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญเรื่องนั้นๆ ตรวจสอบ โดยพิจารณาด้านคุณลักษณะและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ตลอดจนการตอบกับข้อความว่าสอดคล้องกันเพียงใด

4. ทำการทดลองขั้นต้นก่อนนำไปใช้จริง โดยนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งเพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อความและภาษาที่ใช้อีกครั้ง และตรวจสอบคุณภาพด้านอื่นๆ ได้แก่ ความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของมาตรวัดเจตคติครั้งสุดท้ายเหตุผลที่ต้องทำการวิเคราะห์ข้อความเพื่อจะเลือกเอาเฉพาะข้อความที่ที่ความแตกต่างของคะแนนในกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดกับกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำสุดเพราะถือว่าข้อความเหล่านั้นสามารถจะวัดความรู้สึกที่แตกต่างกันได้

จากความหมายของเจตคติและลักษณะองค์ประกอบของเจตคติดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีในการเรียนได้นั้นควรให้เด็กเรียนในสิ่งที่ตนชอบ และสนใจมีอิสระในการคิดช่วงสำคัญของการจัดประสบการณ์เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน นั้น ต้องทำในระดับประถมศึกษาเพราะเด็กในช่วงนี้จะมีการพัฒนาอยู่ในขั้นตอนของความสนใจ และเมื่อนักเรียนมีเจตคติที่ดีในการเรียนย่อมทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกิด ประสิทธิภาพ

5. การเกิดเจตคติ

โดยพื้นฐาน เจตคติเกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ ไม่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิด มีกระบวนการซับซ้อนมากการที่ครูจะสร้างเจตคติที่ดีให้แก่เด็ก จำเป็นต้องพิจารณาจากหลายสิ่ง หลายอย่าง ส่วนเจตคติมีแหล่งกำเนิดหรือมีต้นเหตุที่มาหลายทาง ดังนี้ (กฤษณา ศักดิ์ศรี, 2530, หน้า 188 -189)

1. เจตคติเกิดจากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ทางอ้อม (direct & indirect experience) ประสบการณ์ที่รู้สึกพอใจย่อมจะก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้นแต่ถ้าเป็น ประสบการณ์ที่ไม่พึงพอใจก็ย่อมจะเกิดเจตคติที่ไม่ดีบุคคลจะวิเคราะห์ประสบการณ์และ สังเคราะห์แนวความคิด แล้วสรุปลงเป็นเจตคติ

2. การศึกษาเล่าเรียน การอบรมสั่งสอน ทั้งการสอนที่เป็นแบบแผน (informal) สถาบันที่ทำหน้าที่สอน เพื่อปลูกเจตคติมีมากมาย เช่น บ้าน โรงเรียน วัด สิ่งแวดล้อม สื่อมวลชน เด็กที่อยู่ภายในสถาบันใกล้จะได้รับความคิด ความนิยมมาเป็นเจตคติของตน

3. สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม รวมทั้งการเลี้ยงดูของครอบครัว มีอิทธิพลที่จะสร้าง ภาพพจน์หล่อหลอมเป็นเจตคติไปได้ ความกดดันของกลุ่ม (group pressure) วัฒนธรรม ภายในสังคม ความเชื่อทางศาสนา โน้มนำให้เกิดแนวคิดหรือหลักในการดำรงชีวิต

4. รับถ่ายทอดหรือเลียนแบบเจตคติจากคนอื่น คนเราย่อมแปรพฤติกรรมของคน อื่นออกมาเป็นเจตคติถ้ายอมรับนับถือหรือเคารพใครก็มักจะยอมรับแนวคิดและยึดเป็น แบบอย่าง (model) การกระทำตัวให้เข้ากับคนที่นิยมรักใคร่ (identification) เป็นการถ่ายแบบ ทำตัวให้เหมือนทั้งความรู้สึกนึกคิดด้วย

5. ความก้าวหน้าทางวิชาการ เครื่องมือสื่อสาร และเทคโนโลยี ช่วยให้ความรู้สึก นึกคิดของคนเปลี่ยนแปลงไป เพราะได้รับการถ่ายทอด ชิมทราบสิ่งใหม่ ๆ อะไรที่ดีกว่าก็จะรับ ไว้เจตคติใหม่ก็เกิดขึ้น

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าเจตคติจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลได้รับ ประสบการณ์การเรียนรู้ และอิทธิพลต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อม และสามารถเปลี่ยนแปลงหรือ พัฒนาได้ เมื่ออยู่ในสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

6. เจตคติกับการเรียนรู้

เจตคติมีอิทธิพลมากพฤติกรรมของบุคคลจะโน้มเอียงไปตามเจตคติ ในแง่ของการเรียนการสอน เจตคติมีผลต่อการเรียน ดังนี้ (กฤษณา ศักดิ์ศรี, 2530, หน้า 212)

1. เจตคติมีผลต่อวิชาเรียนและครู ถ้าชอบวิชาใดหรือครูคนใดก็จะไม่ขาดเรียนวิชานั้นหรือในชั่วโมงของครูคนนั้น จะพยายามเรียนให้ได้ผลที่สุด
2. เจตคติมีผลต่อการใส่ใจในการเรียนและเข้าใจในบทเรียน ถ้ามีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชา ครู โรงเรียน จิตใจก็จะไม่รองรับ จึงเรียนไม่รู้เรื่อง
3. เจตคติมีผลต่อการรับรู้ ถ้าไม่ชอบครูเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ครูซักถามด้วยปรารภนาดี ก็เข้าใจว่าครูข่มขู่ จับผิด
4. เจตคติมีอิทธิพลต่อการตั้งความมุ่งหมาย

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เจตคติกับการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กัน เพราะเมื่อนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนก็จะสามารถเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆหรือวิชานั้นๆได้ดี เช่นเดียวกันดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูจึงควรสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนให้กับนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ทฤษฎีเจตคติ

ศักดิ์ สุนทรเสนรี (2531, หน้า 8- 5) ได้แบ่งกลุ่มทฤษฎีเจตคติออกเป็น 3 ทฤษฎีใหญ่ ๆ คือ

1. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขและการเสริมแรง (Conditioning and Reinforcement theories) เป็นทฤษฎีเจตคติที่ใช้หลักการเรียนรู้ที่มีเงื่อนไข และแรงที่เสริมกำลัง คือ จะให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดก็นำสิ่งนั้นมาเป็นเงื่อนไข หรือนำไปเกี่ยวโยง กับอีกสิ่งหนึ่ง ที่ชอบ หรือสิ่งที่เขามีเจตคติที่ดีอยู่ก่อนแล้ว เขาจะเชื่อมโยงของสองสิ่งดังกล่าวและจะชอบในสิ่งที่เป็นเงื่อนไขนั้นด้วย กล่าวโดยสรุปการเกิดเจตคติตามทฤษฎีนี้มี 3 วิธีคือ

1.1 วิธีการเชื่อมโยง (associate) เป็นหลักการของพาฟลอฟ (Pavlov) คือเมื่อบุคคลจะสร้างเจตคติได้โดยการนำมาเชื่อมโยงสิ่งเร้า ตั้งแต่สองตัวขึ้นไป โดยทั่วไปในชีวิตประจำวันของเราก็ได้รับการเรียนรู้ประเภทนี้มาก เช่น การโฆษณา การค้าขาย เป็นต้น

1.2 วิธีการเสริมแรง (reinforcement) เป็นหลักการของสกินเนอร์ (Skinner) คือเมื่อจะให้บุคคลเกิดเจตคติอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็โดยการให้รางวัล คำชมเชย พฤติกรรมใดที่ได้รับการรางวัลบุคคลนั้นก็ประพฤติบ่อย ๆ ถ้าไม่มีคนชม เราก็ชมตัวเอง ภูมิใจตัวเอง (self reinforcement) เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการซึ่งจะทำให้เปลี่ยนแปลงเจตคติได้ การเปลี่ยนแปลงเจตคติของคน มี 2 ลักษณะคือ

ลักษณะแรก เป็นการเปลี่ยนแปลงเจตคติอย่างผิวเผิน คือ ความคิดกับการกระทำไม่สอดคล้องกับความคิดหรือเจตคติอย่างหนึ่ง เป็นการปฏิบัติตามไปโดยความรู้สึกไม่เห็นดีเห็นงามด้วย เพราะกลัวว่าจะเสียผลประโยชน์ไปอย่างหนึ่ง

ลักษณะที่สอง เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความคิด ความเชื่อ และการกระทำไปทั้งหมด เป็นการยอมรับสิ่งต่าง ๆ ด้วยจิตใจ ด้วยความจริงใจ

1.3 เจตคติเกิดจากการเลียนแบบ คือ คนอื่นมีเจตคติอย่างไร ก็มีเจตคติอย่างเขาบ้าง ซึ่งมีพ่อแม่ เพื่อน และครู เป็นตัวแบบสำคัญที่เด็กจะเลียนแบบเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ ตามตัวแบบนั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญของตัวแบบ กับพฤติกรรมของเจตคตินั้น ๆ เช่น พ่อแม่นับถือศาสนาพุทธ ลูกก็จะมีเจตคติต่อศาสนาพุทธ และยอมรับนับถือศาสนาพุทธด้วย

2. ทฤษฎีเครื่องล่อใจ (Incentive Theories)

ทฤษฎีนี้ยึดหลักว่า คนเราจะมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใด เราต้องเชื่อแล้วว่าสิ่งนั้นจะมีประโยชน์หรือสร้างความพอใจแก่เรา หน้าที่ของเจตคติทฤษฎีนี้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท

2.1 เจตคติช่วยเครื่องมือทำให้เราไปสู่จุดมุ่งหมายและช่วยในการปรับตัว (instrumental and adjective function) การที่คนเราจะมีเจตคติต่อสิ่งใด ก็เพราะสิ่งนั้นจะนำเราไปสู่จุดหมายบางอย่างได้ ถ้าบรรลุถึงจุดมุ่งหมายเราก็จะมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าเป็นสิ่งที่กีดขวางต่อจุดมุ่งหมายของเรา เราก็จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2.2 เจตคติช่วยป้องกันตัวเราเองได้ (self defensive function) เจตคติในบางเรื่องจะช่วยป้องกันตัวเราได้ คือเราเชื่อในบางสิ่งบางอย่าง บิดเอน ซึ่งจะทำให้เราสบายใจขึ้น เพื่อเป็นการรักษาภาพพจน์ของตัวเราเอง จะทำให้เราเห็นภาพพจน์ในทางที่ดีของเรา ทำให้เราสบายใจและลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาของตัวเราเองได้

2.3 เจตคติช่วยให้เราได้แสดงออกทางด้านพฤติกรรม ต่าง ๆ (self expressive function) เรามีความคิดอย่างไร หรือมีค่าความนิยมอย่างไร เราก็พยายามที่จะมีเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความคิดหรือค่านิยมเราด้วย เพื่อให้เรามีลักษณะตามที่เราคิดว่าเราเป็นเช่นนั้น

2.4 เจตคติช่วยทำหน้าที่ให้เกิดความรู้ (knowledge function) คนเราจะอยู่ในโลกได้ต้องมีความรอบรู้พอควรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ด้วย เราต้องสามารถคาดคะเนได้ว่าสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นอย่างไร สามารถคิดและแก้ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ สามารถทำนายสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เพื่อไม่ให้เราเกิดความสับสนเกินไป

3. ทฤษฎีการสอดคล้องของการเรียนรู้ (Cognitive Consistency Approach)

เป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิด หรือการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้เกิดการเรียนรู้หลาย ๆ ด้าน หรือมีส่วนประกอบของการเรียนรู้ (cognitive element) หลายอย่าง รู้ในทางที่ดีหรือไม่ดี ในสิ่งนั้น หรือถ้ารู้ในทางที่ไม่ดี มากกว่าในทางที่ดี ก็จะทำให้เกิดความไม่สอดคล้องของการรับรู้ ทำให้เราเกิดเจตคติที่ไม่ดี หรือไม่ชอบสิ่งนั้น และเมื่อเรารู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือไม่พอ ๆ กัน ก็จะทำให้เราเกิดความขัดแย้ง ของการเรียนรู้ขึ้น เรียกว่า ความไม่สอดคล้องของการรับรู้ขึ้น (cognitive dissonance) ดังนั้นเราจะต้องรู้ในทางที่ดีให้มากกว่าในทางที่ไม่ดี เราจึงจะมีเจตคติที่ดีมากกว่า

8. ประโยชน์ของเจตคติ

นักการศึกษาไปสรุปประโยชน์ของเจตคติไว้ดังนี้

1. ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว โดยการจัดรูปหรือจัดระบบสิ่งของต่างๆ ที่อยู่รอบตัว
2. ช่วยให้มีการเข้าข้างตัวเอง (Self – Esteem) โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตัวเขา
3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิภิกิริยาโต้ตอบหรือการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ลงไปนั้น ส่วนมากจะทำในสิ่งที่ตนพอใจมาก หรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม
4. ช่วยให้บุคคลแสดงค่านิยมของตนเองซึ่งแสดงว่าเจตคติมีความพอใจ
5. เตรียมบุคคลให้พร้อมต่อการปฏิบัติการ
6. ช่วยให้บุคคลได้คาดคะเนไว้ล่วงหน้าว่าจะเกิดอะไรขึ้น
7. ทำให้บุคคลได้รับความสำเร็จ ตามหลักชัยที่วางไว้

9. หลักการวัดเจตคติ

การวัดเจตคติ มีหลักการเบื้องต้นที่ทำความเข้าใจ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหา (content) การวัดเจตคติ ต้องมีสิ่งเร้าไปกระตุ้นให้แสดงกริยาทำที่ออกมาสิ่งเร้าโดยทั่วไป ได้แก่เนื้อหาที่ต้องการวัด เช่น ต้องการวัดเจตคติต่อการตัดสินใจ เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว ของบุคคล เนื้อหาที่เป็นสิ่งเร้าในที่นี้คือ สถานการณ์การตัดสินใจ เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว
2. ทิศทาง (direction) การวัดเจตคติโดยทั่วไป กำหนดให้มีทิศทางเป็นเส้นตรงต่อเนื่องกันในลักษณะซ้าย ขวา หรือบวกกับลบ กล่าวคือ เริ่มจาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง และลดความเห็นด้วยลงมาเรื่อย ๆ จนถึงความรู้สึกเฉื่อย ๆ และลดต่อไปเป็นไม่เห็นด้วย จนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ลักษณะของการเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอยู่ในลักษณะเป็นเส้นตรงเดียวกันและต่อเนื่องกัน
3. ความเข้ม (intensity) กริยาทำที่หรือความรู้สึก ที่แสดงออกต่อสิ่งเร้า นั้น มีปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน ถ้ามีความเข้มสูง ไม่ว่าจะไปในทิศทางใดก็ตาม จะมีความรู้สึกหรือกริยาทำที่รุนแรงมากกว่าที่ความเข้มเป็นกลาง

10. วิธีวัดเจตคติ

การวัดเจตคติมีวิธีการวัดต่าง ๆ ดังนี้

1. สังเกตจากพฤติกรรมบุคคล ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำได้ยาก ผลลัพธ์ที่ได้ยังไม่สรุปได้แน่นอนว่าเป็นเจตคติ เพียงแต่นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ไปอนุมานว่า บุคคลนั้นมีเจตคติต่อสิ่งนั้น ๆ เป็นอย่างไร
2. วิธีการรายงานด้วยคำพูด โดยใช้แบบสอบถาม หรือการสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดเจตคติแบบปรนัย (Objective) แบบหนึ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมใช้ และศึกษาเปรียบเทียบได้กับบุคคลจำนวนมากอีกด้วย

3. วิธีการแปลความ เป็นการวัดเจตคติแบบอัตนัย เหมาะสำหรับใช้วัดบุคคลจำนวนน้อย ซึ่งต้องอาศัยเวลามากในการวัด โดยผู้ถูกวัดจะแสดงความรู้สึกนึกคิด ที่จะตอบคำถามได้อย่างไม่ถูกจำกัดในด้านเวลา และขอบเขตเนื้อหา

11. แบบวัดเจตคติ (attitude test)

แบบวัดเจตคติ เป็นเครื่องมือที่ต้องการให้ผู้ถูกสอบแสดงความรู้สึกของตนเองตามสิ่งเร้าที่เขาได้สัมผัส นั่นคือสิ่งเร้าที่เป็นข้อความ ข้อคำถามเป็นภาพที่ต้องการให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมา แบบวัดหรือมาตราวัดที่ถือว่าเป็นแบบมาตรฐาน (Standard Form) เป็นแนวการสร้างของ เทอร์สโตน (Thurstone) ออสมูด (Osgood) ลิเกิร์ต (Likert)

1. แบบวัดตามแบบของ เทอร์สโตน (Thurstone)

เป็นมาตราวัดที่กำหนดคุณลักษณะจากค่าน้อยที่สุดไปค่ามากที่สุดโดยแบ่งค่าคุณลักษณะเป็น 11 ช่วง ดังนี้

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10   11

น้อยที่สุด

มากที่สุด

วิธีสร้างแบบวัดตามแบบของ เทอร์สโตน (Thurstone)

1. รวบรวมข้อความต่างๆ นี้ มีทั้งความรู้สึกที่ดีและไม่ดีต่อเรื่องที่จะถาม ซึ่งมาจากหลายแหล่ง เช่น ผลงานที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว คำบอกเล่าและสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยลักษณะของข้อความจะมีลักษณะดังนี้

- 1.1 เป็นข้อความที่เป็นความคิดเห็น ได้เถียงได้
- 1.2 แต่ละข้อความเกี่ยวข้องกับเจตคติที่กำลังศึกษา
- 1.3 ดีความได้แง่เดียว
- 1.4 มีความสมบูรณ์ ชัดเจน สั้นและไม่ซับซ้อน

2. ประเมินข้อความว่า ข้อความใดจะอยู่ในตำแหน่งใดใน 11 ช่วง โดยใช้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน (ประมาณ 50 คน) ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่จะวัดเจตคติในเรื่องนั้นๆ

3. นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์เพื่อหาค่ามัธยฐาน (Median) โดยการนำผลมาเรียงจากมากไปน้อยแล้วดูค่าที่อยู่ตรงกลาง

4. เมื่อได้ข้อความตามต้องการแล้ว ให้นำเรียงข้อความใหม่แบบสุ่มหรือถ้ามีข้อความมากให้ทำเป็นแบบสอบถามคู่ขนาน

2. แบบวัดตามแบบของ ออสกู๊ด (Osgood)

เป็นมาตราวัดเจตคติที่ใช้ความหมายทางภาษาในรูปคุณศัพท์ที่แสดงความหมายตรงข้ามกันอย่างมีเหตุผล แบ่งได้ 4 ประเภท

2.1 คำคุณศัพท์ที่ใช้แสดงออกด้านการประเมินค่า ได้แก่ ดี - เลว, สุข - ทุกข์, ฉลาด - โง่, สำเร็จ-ล้มเหลว, มีค่า-ไร้ค่า เป็นต้น

2.2 คำคุณศัพท์ที่ใช้ประเมินด้านศักยภาพที่แสดงพลังและอำนาจ ได้แก่ แข็งแรง-อ่อนแอ, หนัก-เบา, แข็ง-นุ่ม, หนา - บาง เป็นต้น

2.3 คำคุณศัพท์ที่ใช้ด้านกิจกรรม แสดงกริยาอาการได้แก่ เร็ว-ช้า, ร้อน-เย็น, ขยัน-เกียจคร้าน, คล่องแคล่ว-เฉื่อยชา เป็นต้น

2.4 คำคุณศัพท์ที่นอกเหนือจาก ข้อ 1- 4 ที่กล่าวข้างต้น

วิธีสร้างแบบวัด ตามแบบของออสกู๊ด (Osgood)

1. เลือกสิ่งที่จะศึกษาหรือสิ่งที่จะให้ผู้ตอบรับจัดอันดับคุณภาพให้ โดยปกติแล้วมักจะกำหนดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ หรือเกี่ยวกับสิ่งที่คุณตอบเกี่ยวข้องกับ โดยสิ่งที่จะศึกษานั้นเป็นที่รู้จักทั่วไป เข้าใจตรงกัน และสามารถกระตุ้นให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นและมีความรู้สึกแตกต่างกัน

2. เลือกคำคุณศัพท์คู่ที่เหมาะสมจำนวนมากๆ มาอธิบายสิ่งที่ศึกษา และพยายามให้ครอบคลุมโดยใช้คำคุณศัพท์ตั้งแต่ 3 คู่ขึ้นไป

3. แบบวัดตามแบบของ ลิเคิร์ต (Likert)

เป็นมาตราวัดเจตคติ 3, 4 หรือ 5 ชั้น ซึ่งอาจจะกำหนดค่าระดับ เช่น เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือในลักษณะอื่นๆ ที่มี 3, 4 หรือ 5 ระดับ เช่นเดียวกันนี้ ก็ได้ โดยแต่ละชั้นต้องเป็นการบอกน้ำหนักการประเมินข้อความต่างๆ ที่กำหนดให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นออกมา

วิธีสร้างแบบวัดตามแบบของ ลิเคิร์ต (Likert)

1. รวบรวมข้อความที่ต้องการให้แสดงความคิดเห็น

2. กำหนดประเด็นและสร้างคำถามโดยใช้ภาษาที่เด่นชัด ไม่มีความหมายกำกวม มีความหมายเดียวในหนึ่งข้อความหรือหนึ่งประโยค

3. ตรวจสอบข้อความในคำถามให้สอดคล้องกับแนวการตอบ เช่น เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย หรือชอบ / ไม่ชอบ เป็นต้น

4. นำแบบวัดที่สร้างไปทดลองขึ้นต้น เพื่อดูความชัดเจนของข้อความ

5. กำหนดน้ำหนักคะแนนตัวเลือกในแต่ละข้อ เช่น 5 -1 หรือ 4 - 0 หรือ 4 -1 ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้สร้างเป็นผู้กำหนดว่าควรมีกี่ระดับ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 53-56)

12. การพัฒนาเจตคติต่อการเรียน

เจตคติเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ ตลอดจนอารมณ์ของบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระทำ หากบุคคลมีเจตคติที่ดี ย่อมมีพฤติกรรมที่ดีตามด้วย แต่ถ้าเจตคติไม่ดี ย่อมแสดงพฤติกรรมไม่ดีตามมาด้วย ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาเจตคติในการเรียน การสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีในการเรียนการสอน

บลูม, และคนอื่นๆ (Bloom, & Others, 1971, pp.228-230) กล่าวถึงเจตคติของบุคคลว่าควรมีรูปแบบของการพัฒนาตามลำดับขั้นดังนี้

1. มีการรับรู้สิ่งเร้า ตลอดจนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งเร้านั้นๆ
2. มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าไปในทิศทางที่บุคคลนั้นยอมรับและจัดเรียงลำดับของพฤติกรรมหรือจัดประเภทของลักษณะการตอบสนองนั้นๆ ตามลักษณะของความพอใจ
3. โยสร้างคุณค่า หรือค่านิยมจากการตอบสนอง โดยมีเงื่อนไขหรือข้อตกลงของสภาวะของสิ่งเร้า เป็นตัวกำหนดลำดับขั้นตอนของแบบแผนในการสร้างคุณภาพ
4. จัดระเบียบของค่านิยมนั้นให้อยู่ในระบบของมโนภาพ
5. จัดนำค่านิยมเหล่านั้นมาสร้างเป็นนิสัย

เจลา ประเสริฐสังข์ (2542, หน้า 257) กล่าวว่า แนวทางในการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน มีดังนี้

1. ให้ความรักความเอาใจใส่ต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง
2. ครูต้องพยายามให้การเสริมแรงอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพราะการเสริมแรงทำให้เด็กเกิดความพอใจ และเกิดความรู้สึกที่ดีต่อครูและวิชาที่เรียน
3. จัดสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ที่ทำให้เด็กพอใจและสนุกสนาน
4. การสอนต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ให้เด็กมีโอกาสแสดงออกหรือได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนด้วย
5. พยายามอธิบายชี้แจงให้เห็นคุณค่าของการเรียน วิชาที่เรียน และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับการเรียน
6. ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความคิด ความประพฤติ ระเบียบวินัย ตลอดจนการวางตัวในสังคม

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ต่างๆ เจตคติมีอิทธิพลต่อการพัฒนาสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างยิ่ง เพราะถ้าผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนแล้ว ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการอยากรู้อยากเห็น มีความตั้งใจในการเรียน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนทุกๆ วิชาได้อย่างดี

13. การวัดเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย

เจตคติต่อการเรียนภาษาไทย หมายถึงความรู้สึกหรือความคิดเห็นทั้งทางด้านบวกและด้านลบของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาไทย เรื่อง บทร้อยกรองชวนคิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งวัดโดยแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ตามรูปแบบการวัดเจตคติของลิเคอร์ท โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดสอบคุณภาพแล้ว จำนวน 20 ข้อ โดยมีสาระที่ต้องการวัด ดังนี้

- 13.1 ด้านเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย จำนวน 5 ข้อ
- 13.2 ด้านสำนวนภาษาและเนื้อหาของบทร้อยกรอง จำนวน 5 ข้อ
- 13.3 ด้านวิธีสอน จำนวน 10 ข้อ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

วิไลวรรณ จันณรงค์ (2530, หน้า 104 -107) ได้ศึกษาทดลองสอนภาษาไทยแก่นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามหลักพหุสุต ผลการศึกษาพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการสอนตามหลักพหุสุตและนักเรียนกลุ่มควบคุม ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการสอนปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังมีลักษณะเด่นของแผนการสอนตามหลักพหุสุตที่แตกต่างจากแผนการสอนปกติในเรื่องการสร้างศรัทธาต่อการเรียน การฝึกทักษะภาษาไทยตามหลักพหุสุต การมองเห็นและการประเมินของกัลยาณมิตร

อรอุมา ราชสุวรรณศรี (2545, หน้า 77-79) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 วิธีสอนแบบใช้เพลงประกอบ และวิธีสอนแบบโต้ตอบทางสระ (TPR) พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนใช้เพลงประกอบ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโต้ตอบทางสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีเจตคติทางบวกต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโต้ตอบทางสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นฤมล เลียบสวัสดิ์ (2545) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนวมินทราชูทิศเบญจมราชูทิศ โดยใช้เทคนิคโครงสร้างระดับยอด กับวิธีสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนที่ใช้เทคนิคโครงสร้างระดับยอด มีเจตคติในการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนตามคู่มือครู

วิภาวี แป้นเรือง (2546, หน้า 104) ได้ศึกษาเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นภาพร กุลเรืองทรัพย์ (2548, บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (รูปแบบที่ 1) กับการสอนแบบเดิม พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา มีเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ราณี ศรีโมรา (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือวิธีเอส ที ดี และการจัดการเรียนรู้แบบปกตินักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดท่าช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 72 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 36 คน กลุ่มควบคุม 36 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือวิธีเอสทีดีมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบร่วมมือวิธีเอสทีดีมีเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

สารภี ศิริวงศ์ (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยผลการใช้วิธีการสอนแบบ ส.จ.ป.ล. เรื่อง การวัด รายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสหิงพระชนูปถัมภ์ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ โดยใช้วิธีสอนแบบ ส.จ.ป.ล. เรื่องการวัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การวัดโดยใช้วิธีสอนแบบ ส.จ.ป.ล. มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน คือ ค่าเฉลี่ยก่อนเรียนมีค่า 7.94 คิดเป็นร้อยละ 26.47 ค่าเฉลี่ยหลังเรียนมีค่า 24.08 คิดเป็นร้อยละ 80.27 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบ ส.จ.ป.ล. เรื่อง การวัดร้อยละ 90.87

อุบลรัตน์ ฤทธิ์เดช (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้วิธีสอนแบบ ส จิ ปุ ลิ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดท่าหิน จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ นักเรียนได้พัฒนาทักษะ การฟัง การพูด การอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียนพบว่าผลการเรียนหลังสอนสูงกว่าก่อนสอน 2) นวัตกรรมมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน คือ 80.18 / 82.24 3) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอน 4) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อวิธีสอนแบบ ส จิ ปุ ลิ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบ ส จิ ปุ ลิ อยู่ในระดับดีมาก

จรรยา ฤทธิ์เดช (2549, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้วิธีสอนแบบ ส จิ ปุ ลิ เรื่อง มาตรฐานตัวสะกด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นวัตกรรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 คือ 97.26/93.63 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนสอนและหลังการสอน พบว่า หลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอน

และสรุปผลความพึงพอใจของนักเรียนต่อวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

อำนาจ ม่วงอร่าม (2552, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ รายวิชาพระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส 33201 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกทักษะ ประกอบหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พบว่า หลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะ ประกอบหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รายวิชาพระพุทธศาสนา รหัสวิชา ส33201 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิภารัตน์ ยังพระเดช (2552, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ และการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนวัดบึงทองหลวง สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาในด้านการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ และการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาสูงขึ้น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

จิลลิส (Gillis, 1985, p.340) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และทางด้านอักษรศาสตร์ของผู้เรียนโดยการใช้หนังสือพิมพ์เสริมและไม่เสริม ผลการทดลองพบว่าคะแนนความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนที่ใช้หนังสือพิมพ์เสริมกับผู้เรียนที่ไม่ใช้หนังสือพิมพ์เสริมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือคะแนนความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนที่ใช้หนังสือพิมพ์เสริมสูงกว่าผู้เรียนที่เรียนโดยไม่ใช้หนังสือพิมพ์เสริม ส่วนคะแนนจากการทดสอบทางด้านอักษรศาสตร์ เช่นการใช้ภาษาในการสะกดคำและใช้ทักษะทางด้านการเรียนของกลุ่มที่ไม่ใช้หนังสือพิมพ์สูงกว่ากลุ่มที่ใช้หนังสือพิมพ์เสริม นอกจากนั้นคะแนนความเข้าใจในการอ่าน ผู้เรียนเรียนซึ่งมีเพศต่างกันไม่แตกต่างกัน จากการทดลองสรุปได้ว่าการสอนอ่าน โดยใช้หนังสือพิมพ์เสริมจะทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการไม่ใช้หนังสือพิมพ์เสริม แต่ในการเรียนการสอนด้านอักษรศาสตร์นั้น การไม่ใช้หนังสือพิมพ์เสริมจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการใช้หนังสือพิมพ์เสริม

ออร์แลนโด (Orlando, 1991, p.2382-A) ได้ศึกษาการเรียนแบบร่วมมือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติของนิสิตวิชาเอกภาษาอังกฤษในวิทยาลัยชุมชน โดยเลือกศึกษาการเรียนรู้อัลเลการแบ่งกลุ่มตามสังกัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน STAD กับนิสิตจำนวน 132 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเรียนกับผู้สอน 4 คน ด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ กลุ่มที่ 2 เรียนกับครูผู้สอน 4 คน ด้วยวิธีปกติ ผลการวิจัยพบว่านิสิตที่เรียนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติแตกต่างกับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บาร์เบโต (Barbato, 2000, abstract) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนเกรด 10 ที่ได้รับการสอนปกติและการสอนแบบร่วมมือ ผลการวิจัย พบว่าการสอนแบบร่วมมือทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่าการสอนปกติ

แซมส์ (Same, 2004, abstract) ได้ศึกษาวิธีสอนไวยากรณ์เพื่อให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และเขียนอธิบายได้ โดยให้นักเรียนวิเคราะห์ประโยคผ่านกระบวนการคำถามเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของประโยคให้ชัดเจน ผลการทดลอง พบว่าการสอนด้วยวิธีนี้ ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นและนักเรียนสามารถเขียนอธิบายเป็นขั้นตอนในรูปของแผนภาพได้ ซึ่งแผนภาพจะมีส่วนช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น เพราะแผนภาพจะช่วยให้เห็นประเด็นหลักและประเด็นย่อยต่างๆ ในประโยคให้ชัดเจนขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนขยายประโยคและเชื่อมประโยคความคิดในประโยคหลัก ให้เข้ากับประโยคย่อยต่างๆ ได้

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยหรือวิชาอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าการที่นักเรียนจะมีเจตคติที่ดีต่อวิชาใดๆ ได้นั้น จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอบรมจากครูผู้สอน ตลอดจนวิธีการสอนและเวลาที่เหมาะสม การที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย จะช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และพัฒนาไปสู่ความสามารถของตัวเอง ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จทั้งการศึกษาและชีวิตในอนาคตได้ ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และการสอนตามหลักพุทธ ยังมียุ่่น้อยมากซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะระหว่างวิธีสอนอื่นๆ กับวิธีสอนปกติ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเท่านั้น และพบว่าการสอนด้วยวิธี สุ จิ ปุ ลิ และการสอนตามหลักพุทธ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ให้กับผู้เรียนได้จริง ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบวิธีสอนทั้ง 2 วิธีนี้ โดยเชื่อมั่นว่าวิธีสอนตามหลักพุทธจะพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ดีกว่าวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และยังได้มีโอกาสศึกษาเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยด้วยทร้อยกรอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีสอนแบบ สุ จิ ปุ ลิ และวิธีสอนตามหลักพุทธได้อีกด้วย สำหรับเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนภาษาไทย ซึ่งมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น